

Mari Sammalkorpi

Mikä on merkityksellistä?

Ryhmäkäytännön kehittäminen Nuorisopsykiatrian kuntoutusyksikössä nuorten näkökulmaa hyödyntäen

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Toimintaterapeutti YAMK

Kuntoutuksen koulutusohjelma

Opinnäytetyö

15.11.2014

Tekijä Otsikko Sivumäärä Aika	Mari Sammalkorpi Mikä on merkityksellistä? Ryhmäkäytännön kehittäminen Nuorisopsykiatrian kuntoutusyksikössä nuorten näkökulmaa hyödyntäen 55 sivua + 4 liitettä 15.11.2014
Tutkinto	Toimintaterapeutti (YAMK)
Koulutusohjelma	Kuntoutuksen tutkinto-ohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	
Ohjaajat	Yliopettaja Salla Sipari Yliopettaja Pekka Paalasmaa
<p>Tämä tutkimuksellinen kehittämistyö on osa nuorisopsykiatrian kuntoutusyksikön työn kehittämistoimintaa. Kehittämistyön tarkoituksena oli kehittää ryhmäkäytäntöä moniammatillisessa työryhmässä nuorten näkökulmaa hyödyntäen siten, että ryhmäkäytännöstä muodostui nuorille merkityksellinen.</p> <p>Kehittämistyössä käytettiin tutkimuksellisena strategiana toimintatutkimusta. Kehittämistyötä varten koottiin kuntoutusyksikössä ryhmiä ohjaavista työntekijöistä vapaaehtoisuuteen perustuen kuuden henkilön moniammatillinen kehittäjätyöryhmä. Kehittäjätyöryhmä kokoontui kaksi kertaa ja laati yhteistoiminnassa kuvauksen ryhmäkäytännön nykytilasta sekä kuvauksen uudesta nuorten merkitykselliset näkökulmat huomioivasta ryhmäkäytännöstä. Kehittämistyön pohjaksi nähtiin tarpeellisena kuulla ryhmiin osallistuneita nuoria ja selvittää heidän näkemyksiään ryhmäkäytännössä merkityksellisiksi koetuista asioista kajoamatta mitenkään ryhmien sisältöön tai nuorten yksilöllisiin kuntoutusprosesseihin. Tämä toteutettiin laadullisen ryhmähaastattelun avulla, johon osallistui valikoidusti yhteensä viisi kuntoutusyksikön ryhmätoimintoihin osallistunutta noin 17-vuotiasta nuorta vapaaehtoisuuden pohjalta.</p> <p>Kehittämistyön tuloksena nuorille merkityksellisiä asioita olivat tiedottaminen, lähiympäristön huomioiminen, asiakaslähtöisyyden tarpeet sekä ryhmän turvallisuus. Kehittäjätyöryhmä laati kuvauksen nuorille merkityksellisen ryhmäkäytännön periaatteista ja päätyi laatimaan yleisesitteen ryhmätoiminnasta sekä luomaan yhdenmukaisen ryhmäesitepohjan, kytkeään vanhempien ryhmätapaamisten nuorten ryhmäprosesseihin sekä korostamaan nuorten omien vaikutusmahdollisuuksien lisäämistä ryhmätoiminnassa.</p> <p>Kehittämistyö kuvaa nuorille merkityksellistä ryhmäkäytäntöä moniammatillisen työryhmän näkökulmasta, ja se voi toimia jatkossa pohjana ryhmätoiminnan kehittämiseksi kuntoutusyksikössä sekä ajatuksia herättävänä näkökulmana nuorten osallisuuden merkityksestä kuntoutuksen kehittämisessä.</p>	
Avainsanat	nuoruusikä, nuorisopsykiatrinen kuntoutus, ryhmäkäytäntö, merkityksellisyys

Author Title Number of Pages Date	Mari Sammalkorpi Developing Group Therapy in Adolescent Psychiatry Rehabilitation Utilizing the Adolescent's Perspective 55 pages + 4 appendices Autumn 2014
Degree	Master of Health Care
Degree Programme	Rehabilitation
Specialisation option	
Instructors	Salla Sipari, PhD, Principal Lecturer Pekka Paalasmaa, PhD, Principal Lecturer
<p>This study is part of development work in Adolescent Psychiatry Rehabilitation Unit. The purpose of this study was to develop the practice of group therapy so that it is meaningful from the adolescent's point of view.</p> <p>In this study I used action research strategy. As the basis for the development I considered it necessary to hear the young people's views of issues that they found meaningful in the group practice without interfering their individual rehabilitation processes or the content of the group in any way. This was achieved by a qualitative group interview. A total of five adolescents were selected and participated in the interview on voluntary basis. They participated in a rehabilitation unit groups and were about 17 years of age. The multi-professional group of six persons were assembled on a voluntary basis from the rehabilitation unit and met twice. In cooperation they prepared a description of the current state of group practice and a new description of group practice that was meaningful from the adolescents' perspectives.</p> <p>According to the results of the study, young people found the following factors meaningful: informing the groups, better awareness and cooperation with their family or close ones and client centeredness as well as the needs of the security in the group. The multi-professional development group drew up a description of the principles relevant to young people and designed a brochure about the group activities, and created a uniform basis for the brochures. It also wanted to connect the parents' group meetings with the youth group processes and to highlight young people's empowerment in the group activities.</p> <p>This study describes meaningful group therapy practice for young people from multi-professional working group's point of view and can be used as a basis for the development of rehabilitation unit group activities in the future. I hope that this study works as a thought-provoking perspective of the importance of adolescent's participation in the development of rehabilitation.</p>	
Keywords	adolescent, rehabilitation in adolescent psychiatry, practice of group therapy, meaningful

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Nuoruusikä ja nuorisopsykiatrinen kuntoutus	4
3	Ryhmän merkityksellisyys nuoruusiässä	8
3.1	Nuoret ja ryhmän merkityksellisyys	8
3.2	Ryhmä ja ryhmäkäytäntö	11
3.3	Ohjaajan osuus ryhmässä	13
4	Toimintaympäristön kuvaus	15
5	Tavoite, tarkoitus ja kehittämistehtävät	17
6	Kehittämistyön menetelmälliset ratkaisut	17
6.1	Toimintatutkimus ja emansipatorinen tiedon intressi	17
6.2	Kehittämistyöhön osallistujat ja aineiston keruu	19
6.3	Aineiston analysointi	25
7	Kehittämistyön tulokset	26
7.1	Ryhmäkäytännön nykytilan kuvaus	26
7.2	Nuorten näkökulmasta merkitykselliset ryhmäkäytännöt	28
7.3	Nuorille merkityksellinen ryhmäkäytäntö työryhmän näkökulmasta	33
8	Kuvaus hyvästä, nuorille merkityksellisestä ryhmäkäytännöstä	37
9	Tulosten tarkastelua	39
9.1	Ryhmäkäytännön nykytilan pohdinta	39
9.2	Nuorille merkityksellisten asioiden pohdinta	40
9.3	Moniammatillisen työryhmän luoman ryhmäkäytännön kuvauksen pohdinta	45
10	Pohdinta	50
10.1	Eettisyys ja luotettavuus	53
10.2	Oman toiminnan arviointi	54
11	Loppukiitokset	55
	Lähteet	56

Liitteet

Liite 1. Ensimmäisen kehittämistehtävän aineisto

Liite 2. Nuorten ryhmähaastattelun runko

Liite 3. Näyte toisen kehittämistehtävän aineiston analyysistä

Liite 4. Näyte kolmannen kehittämistehtävän aineiston analyysistä

1 Johdanto

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämisohjelman (Kaste 2012-2015) keskeisinä periaatteina ovat osallisuus ja asiakaslähtöisyys, jotka tarkoittavat muun muassa ihmisten kuulemista ja vaikutusmahdollisuuksien lisäämistä itseä koskevassa päätöksenteossa, palveluissa ja niiden kehittämisessä. Yhteisöllisten työmenetelmien käyttöön ottaminen ihmisten vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseksi ja eri-ikäisten näkemysten selvittämiseksi on tarpeen. (Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma, Kaste: 19.) Myös sosiaali- ja terveysministeriön Kuntoutuksen tutkimuksen kehittämisohjelmassa vuodelta 2003 pidetään erityisen tärkeinä tutkimusalueina lasten ja nuorten terveyttä, hyvinvointia ja osallisuutta tukevan kuntoutuksen toimintakäytäntöjä ja vaikuttavuutta koskevaa tutkimusta. Kehittämisohjelmassa todetaan lisäresursseja kaivattavan erityisesti tutkimukseen, jossa selvitetään kuntoutusjärjestelmän toimintaa, sen kohdentumista ja sen kitkakohtia sekä kuntoutuksen hyviä ja vaikuttavia toimintakäytäntöjä. (Kuntoutuksen tutkimuksen kehittämisohjelma 2003:4-5.)

Vuoden 2002 kuntoutusselonteossa määritellään, että kuntoutuksen tavoitteena on kuntoutuminen. Kuntoutumisen näkökulmasta kuntoutus voidaan määritellä ihmisen tai ihmisen ja ympäristön muutosprosessiksi, jonka tavoitteena on toimintakyvyn, itsenäisen selviytymisen, hyvinvoinnin ja työllisyyden edistäminen. Kuntoutus on suunnitelmallista ja monialaista, usein pitkäjänteistä toimintaa, jonka tavoitteena on auttaa kuntoutujaa hallitsemaan elämäntilanteensa. Tämän päivän kuntoutuksen keskiössä on kuntoutujan oma osallisuus kuntoutusprosessissa sekä ympäristöön vaikuttaminen. Lähtökohtana ovat ennen kaikkea kuntoutujan elämän olosuhteet ja tarpeet sekä hänelle mielekkäät toimintatavat. Kuntoutus on saamassa yhä enemmän myös psykososiaalisia ja sosiaalisia ulottuvuuksia. (Kuntoutusselonteko 2002: 3, 20.) Sosiaali- ja terveysministeriön tulevaisuuskatsauksen 2014 mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kehittämisessä hyödynnetään tulevaisuudessa nykyistä enemmän asiakkaan asiantuntemusta asiakaslähtöisempien palveluiden tuottamiseksi. Lisäksi ihmisten omaa vastuunottoa sekä aktiivista osallistumista itseä koskevaan päätöksentekoon tarvitaan ja se edellyttää uudenlaista asennoitumista ja asiakkaiden vaikuttamismahdollisuuksien tukemista myös ammattilaisilta. (Sosiaali- ja terveysministeriön tulevaisuuskatsaus 2014:17.) Myös Eduskunnan tarkastusvalionkunnan tutkimusjulkaisussa (2013) esitettiin lyhyen aikavälin kehittämisehdotuksia nuorten syrjäytymistä ehkäisevien palveluiden ja palvelujärjestelmän kehittämiseen. Tutkimuksen mukaan nuorten syrjäytymistä ehkäisevien tukien ja

palveluiden kehittämisen tulee muodostaa nuorten tarpeita vastaava kokonaisuus, mihin nuorilla itsellään tulee olla mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa. (Notkola ym. 2013: 254.) Kuntoutuslonteossa ja tulevaisuuskatsauksessa esitetty kuntoutujan osallisuuden korostaminen kuntoutusprosessin suunnittelussa ja toteutuksessa sekä kuntoutuksen lähtökohtana pidettyjen kuntoutujan tarpeiden ja hänelle mielekkäiden toimintatapojen huomioiminen, on myös lähtökohtana tämän kehittämistyön toteutukselle.

Mielenterveyskuntoutuksessa kuntoutuksen käsite liittyy mitattavissa olevan fyysisen ja psyykkisen suorituskyvyn lisäksi myös hankalammin määriteltävissä oleviin asioihin, kuten sosiaalisen osallisuuden kokemiseen ja elinvoiman, motivaation ja kiinnostuksen uudelleen löytämiseen. Psykkiset sairaudet liittyvät monin tavoin erityisesti sosiaaliseen syrjäytymiseen ja syrjäytymisen uhkaan, jotka ovat henkilön ja hänen ympäristönsä välisen suhteen uhkia ja häiriöitä. Sosiaalisen osallisuuden vaikeudet ilmenevät monin tavoin käyttäytymisen ja kokemuksen tasoilla esimerkiksi torjutuksi tai kiusatuksi tulemisena, vieraantumisen kokemuksena, eristäytymisenä, sosiaalisina pelkoina, vuorovaikutuksen yksipuolistumisena, passiivisuutena sekä rohkeuden ja aloitteellisuuden vähenemisenä. (Riikonen 2008a.) Hyvään mielenterveyteen kuuluu muun muassa kyky ihmissuhteisiin, henkilökohtaiseen tunneilmaisuun, kyky ja halu vuorovaikutukseen ja kyky sosiaaliseen osallistumiseen. Mielenterveys ei ole yhteiskunnasta erillinen ilmiö ja sen ongelmat heijastuvat yhteiskuntaan ja päinvastoin yhteiskunnan ongelmat näkyvät myös väestön mielenterveydessä. (Pylkkänen 2008a.)

Sosiaalisten ongelmien historiallista kasvua on selitetty yhteiskunnassa tapahtuneilla muutoksilla, kuten kaupungistuminen ja individualismin vahvistumisella, jotka ovat ohentaneet osaltaan ihmisten välistä yhteisyyttä ja heikentäneet spontaania sosiaalista tukea ja kontrollia sekä lisänneet välinpitämättömyyttä toisia ihmisiä kohtaan. Normaaliksi katsotun elämän saavuttaminen vaatii samanaikaisesti entistä suurempaa suorituskykyä. Media tarjoaa nuorille omaksuttavaksi normeja tavoiteltavasta elämästä ja he saattavat kokea entistä tiukempia suoritusvaatimuksia ja raskaita riittämättömyyden tunteita suhteessa odotuksiinsa. Yhteisöjen tärkeydestä puhutaan paljon ja niiden toivotaan moderneissa länsimaissakin järjestävän ihmisille tukea. Yhteisöllisyys ei ole kuitenkaan irrallaan yhteiskunnasta ja yhteisöissä tapahtuu ikäviäkin ilmiöitä, kuten koulukiusaamista. Myönteinen kehitys edellyttää ihmistä tukevia yhteisöjä, ei mitä tahansa yhteisöjä. (Sipilä – Österbacka 2013:24.)

Sosiaalinen toimintakyky on keskeisin psykiatrisen toipumisen ennustetekijä ja sen vuoksi sosiaalisten taitojen opettaminen ja harjoittelu on välttämätön osa psykiatrisen kuntoutuksen kokonaisuutta (Lähteenlahti 2008). Myös Kuntoutuselonteossa vuodelta 2002 todetaan sosiaalisten taitojen harjoittelulla olevan myönteisiä vaikutuksia vakavista mielenterveyshäiriöistä kärsivien työllistymiseen, työssä selviämiseen ja sosiaalisiin suhteisiin. (Kuntoutuselonteko 2002: 17.) Ryhmät ovat mielenterveyskuntoutuksessa keskeinen työmenetelmä ja näin on myös nuorisopsykiatrisen kuntoutusyksikössä, joka on osa erikoissairaanhoidon. Kuntoutusyksikkö tarjoaa palveluita 13 - 17 -vuotiaalle HYKS – sairaanhoitoalueen (Espoo, Helsinki, Kauniainen, Kerava, Kirkkonummi ja Vantaa) jäsenkuntien nuorille, joilla on psykoottinen oireisto ja / tai neuropsykiatrisen häiriö, kuten ADHD, Aspergerin oireyhtymä, Touretten oireyhtymä, muut autismikirjon häiriöt, ja niihin liittyen merkittävä toimintakyvyn aleneminen. Ryhmäkuntoutuksen käyttö on erityisen perusteltua erityisesti nuoruusikäisten kanssa työskenneltäessä, koska ikävaiheen tavanomaiseen kehitykseen kuuluu ikätoverisuhteiden merkityksen korostuminen. Ryhmässä on mahdollisuus jakaa ajatuksia ja tunteita toisten samassa tilanteessa olevien kanssa, oppia uusia taitoja ja saada kokemusta siitä, ettei ole omien pulmiensa kanssa yksin.

Nuorisopsykiatrisen Kuntoutusyksikön toiminnan kehittäminen on ollut käynnissä perustamisestaan lähtien ja keskustelua käydään kaiken aikaa vaikuttavien kuntoutusmenetelmien löytämiseksi sekä erilaisten menetelmien soveltuvuudesta ja muokkaamisesta kuntoutusyksikön nuorten tarpeita vastaamaan. Tämä tutkimuksellinen kehittämistyö on osa kuntoutustoiminnan kehittämistä Nuorisopsykiatrisen kuntoutusyksikössä, jossa toimintatutkimuksen avulla tarkastellaan ryhmäkuntoutuksen nykyistä käytäntöä ja pyritään kehittämään sitä. Tutkimusluvan kehittämistyölle myönsi HYKS Psykiatrisen tulosyksikön johtava ylihoitaja Taina Ala-Nikkola 20.3.2014. Kehittämistyön aineistokeruumenetelmät ovat laadullisia ja niiden avulla kerätään tietoa kuntoutusyksikön ryhmäkäytännön nykytilasta, nuorten näkemyksistä heidän merkitykselliseksi kokemistaan ryhmäkäytännön osista sekä laaditaan kuvaus hyvästä, yhtenäisestä nuorille merkityksellisestä ryhmäkäytännöstä moniammatillisessa työryhmässä. Tätä varten perustetaan kuntoutusyksikön moniammatillisesta työryhmästä kehittäjätyöryhmä sekä haastatellaan kuntoutusyksikön ryhmätoimintoihin osallistuneita nuoria heidän merkitykselliseksi kokemistaan ryhmäkäytännöistä. Kehittämistyössä ei kajota nuorten yksilöllisiin kuntoutusprosesseihin tai niiden sisältöön millään tavoin, vaan pidättäydytään yksinomaan yleisissä ryhmäkäytännön osatekijöissä.

Myös HUS strategiassa korostetaan potilaslähtöisyyttä sekä arvona että hoidon järjestämisen päämääränä ja se on nimetty myös yhdeksi parantamiskohteeksi (HUS strategia 2012 - 2016). Riikosen (2008) mukaan mielenterveyskuntoutuksen kehittäminen edellyttää tulevaisuudessa huomion kiinnittämistä asiakas-asiantuntijasuhteen uudelleen arviointiin. Jos asiakkaat halutaan aktiivisiksi toimijoiksi, on heidän omat toiveensa, tarpeensa, kuvittelukykynsä ja toimintamahdollisuutensa saatava mielenterveyskuntoutuksen keskiöön. Kuntoutuksen yhtenä keskeisenä tehtävänä on olla herkkä sille, mitä asiakkaat pitävät lupaavana ja innostavana. (Riikonen 2008b.) Myös nuorten syrjäytymisen ehkäisyä ja sitä edistävien palveluiden vaikuttavuutta koskevassa tutkimuksessa luettiin hyviksi ja tuloksellisiksi käytännöiksi palveluita, joissa nuorten osallisuus ja mielekästä toimintaa toteutettiin nuorten osallistuessa palveluiden kehittämiseen. (Notkola ym. 2013:10.) Nuorten näkemyksiä kuulemalla on mahdollista lisätä nuorten osallisuutta kuntoutuksen kehittämisessä sekä hyödyntää nuorten merkityksellisiä näkemyksiä ryhmäkäytännön kehittämisessä.

2 Nuoruusikä ja nuorisopsykiatrinen kuntoutus

Nuoruusikä on kehitysvaihe, jonka tarkoituksena on lapsen irrottautuminen vähitellen lapsuudestaan ja oman persoonallisen aikuisuuden löytäminen. Nuoruusikä voidaan jakaa kehitysvaiheisiin: varhaisnuoruudessa 11 - 14 -vuotta kehitystehtävänä on ottaa haltuun muuttuva suhde omaan kehoon. Keskinuoruudessa 15 - 18 -vuotta kehitystehtävänä on muuttuva suhde vanhempiin ja nuoruuden jälkivaiheessa 19 - 22 -vuotta kehitystehtävänä on lopullinen aikuisen persoonallisuuden eheytyminen. Varhaisnuoruus alkaa puberteetin myötä, jolloin hormonitoiminnan aktivoitumisen myötä seuraa kasvupyrähdys ja koko kehon muuttuminen, joka muuttaa myös psyykkistä tasapainoa. Nuoruusikä on psykologista sopeutumista sisäisiin ja ulkoisiin muutoksiin sekä yksilöitymis- että eriytymisprosessi ja yhteiskuntaan sekä sosiaaliseen ympäristöön liittymisen tapahtuma. Lapsuus luo pohjaa nuoruuden kehitykselle ja toisaalta nuoruuden päättyessä tulisi aikuisen persoonallisuuden olla muotoutunut. Fyysinen kasvu ja sen psykologiset seuraukset vaativat itsen uudelleen määrittelyä nuorelta. Nuoruusiässä persoonallisuuden rakentumiseen vaikuttavat aikaisemmat kehitysvaiheet, yksilön synnynnäinen kasvun ja kehityksen voima, pyrkimys kohti aikuisuutta ja ympäristön vuorovaikutus. Kehityksellisenä päämääränä nuoruudessa on itse hankitun autonomian saavuttaminen. (Rantanen 2004a: 46 – 47; Mellenius - Nuotio 2013.) Nuoruusikää luonnehtivat persoonallisuuden

kehityksen keskeneräisyys, kypsymättömyys ja psyykkisen tilan normatiivisesti laaja vaihtelu, mikä asettaa haasteita häiriöiden tunnistamiselle. (Rantanen 2004b: 301). Kuntoutusyksikön palvelut on suunnattu 13 - 17 -vuotiaille nuorille, jotka kuntoutuksen aikana elävät pääasiassa varhais- tai keskinuoruuden vaiheita ja käsittelevät niihin kuuluvia kehitystehtäviä.

Lasten ja nuorten kuntoutus eroaa aikuisten kuntoutuksesta siinä, ettei kysymyksessä yleensä ole menetettyjen taitojen palauttaminen, vaan useammin iänmukaisten taitojen saavuttaminen kasvua ja kehitystä tukemalla. Lasten ja nuorten kuntoutukseen liittyy myös aina vaihteleva osa normaalia iänmukaista kehityspotentiaalia ja menestykselliseen kuntoutukseen liittyy aina vanhempien tai läheisten sitoutuminen kuntoutusprosessiin. (Von Wendt 2001: 399.) Keskeisenä nuoruusiän kehitystehtävänä on vähittäinen irrottautuminen lapsuuden kodista sekä vanhemmista ja ikätoverisuhteiden merkityksen korostuminen. Psyykkinen sairaus tuo usein mukanaan haasteita tai viivettä kehitystehtävien haltuun ottamisessa, jolloin nuoren kehitys saattaa vaarantua. Psykiatriset häiriöt vaikuttavat ihmisen ajatteluun, tunne-elämään ja toimintaan sekä kykyyn ja haluun olla kanssakäymisessä toisten ihmisten kanssa (Sipilä – Österbacka 2013:30). Nuorisopsykiatrisen kuntoutuksen keskeisin tavoite on auttaa nuorta löytämään oma paikkansa yhteisössään ja tukea nuorta muuttumaan aktiiviseksi toimijaksi motivoimalla, ohjaamalla ja sopimuksia tekemällä. Toimintakyvyn edistäminen tarkoittaa hallinnan tunteen lisäämistä. Elämänhallinnan käsitteeseen liittyy nuoruusiässä myös vahvasti itsenäistyminen ja omatoimisuus. Nuoren hallinnan tunteen lisääntyminen edellyttää asiakaslähtöistä lähestymistapaa, jossa nuoren omat näkemykset tulee huomioida ja kannustaa häntä itsenäiseen päätöksentekoon. Kuntoutuksessa nuori tulee huomioida laaja-alaisesti ottaen huomioon hänen kasvunsa ja kehityksensä yksilöllisyys sekä hänen voimavaransa ja vahvuutensa. (Koskinen 2006: 246; Piha 2004: 439.).

Nuoren kuntoutusmotivaatiota lisäävät kuntoutuksen sisältöjen ja tavoitteiden kytkeminen nuoren mahdollisimman itsenäiseen arjen toimintakykyyn, jolloin myös kuntoutuksen tuloksia voidaan arvioida muutoksina nuoren arjessa. Kuntoutuksen tuodessa myönteisiä muutoksia nuoren elämään hän todennäköisesti myös osallistuu aktiivisemmin oman kuntoutuksensa suunnitteluun. Nuoruusiässä ihmisen odotetaan ottavan yhä enemmän vastuuta omasta elämästään ja tämä on huomioitava kuntoutuksen suunnittelussa, jossa on tärkeää asettaa selkeitä, yksilöllisiä ja realistisia tavoitteita. Nuori saattaa kokea vaatimukset liian haastavina, poikkeavuutensa hävettävänä ja suhtautua

omaan elämäänsä puuttumiseen myös kielteisesti. Toisaalta nuoruus voi olla myös elämänvaihe, jossa nuori pysähtyy miettimään ehkä ensimmäistä kertaa, mitä taitoja hän tarvitsee itsenäisen elämän varmistamiseksi aikuisena. Nuoren kyky mentalisoida eli ymmärtää omaa ja toisen mieltä lisääntyvät nuoruusiässä. Mentalisaation kehitystä tukevat erilaisissa ihmissuhteissa yhdessä oleminen, tunteminen ja ajattelu. Nuoren kyky mentalisaatioon voi vaihdella paljon eri tilanteissa ja hän tarvitsee siihen aikuisilta sensitiivistä säätelyapua. Kuntoutustyöntekijä voi tukea tätä kehitystä olemalla aidosti kiinnostunut nuoren aikomuksista, käyttäytymisestä ja ajattelusta. (Mellenius – Nuotio 2013.) Nuorten kohtaamisilla ja kohtaamattomuudella on osoitettu olevan monien tutkimusten mukaan ratkaiseva vaikutus nuorten elämänhallintaan joko negatiivista kierrettä syventämällä tai toisaalta positiivisen käänteen käynnistymisenä. (Notkola ym. 2013:255.)

Nuoren kuntoutuksessa on huomioitava, että kehityksensä tueksi nuori tarvitsee

- tilaa kehittyä, oppia tuntemaan itseään, rajojaan ja mahdollisuuksiaan
- mahdollisuuden tehdä erehdyksiä ja kokeiluja
- ikätovereita ja tunteen kuulumisesta johonkin ryhmään
- aikuisen läsnäoloa ja tunteen huolenpidosta
- sosiaalista luottamusta
- riittävän keskusteluyhteyden vanhempiinsa tai huoltajiinsa
- oikea-aikaista ja oikeanlaista kuntoutusta
- varautumista ikävaiheeseen kuuluviin koulun ja palvelujärjestelmän nivelvaiheisiin riittävän hyvissä ajoin hoito-, kuntoutus- ja palvelusuunnittelun avulla
- tehokasta oppilaanohjausta ja työkyvynarviointia
- riittävästi aikaa opinto- ja työurasuunnitelmia räätälöimiseksi yksilöllisten vahvuuksiensa varaan (Mellenius – Nuotio 2013).

Nuorisopsykiatrian kuntoutusyksikköön ohjautuvilla nuorilla on psykoottinen oireisto ja / tai neuropsykiatrinen häiriö, kuten ADHD, Aspergerin oireyhtymä, Touretten oireyhtymä, muut autismit ja häiriöt, ja niihin liittyen merkittävä toimintakyvyn aleneminen. Syrjäytymisvaara liittyen määriteltyihin diagnooseihin ja toimintakyvyn alenemiseen voidaan nähdä myös yhtenä nuorisopsykiatriseen kuntoutukseen ohjaamisen syynä. Syrjäytymisvaarassa olevalla nuorella tarkoitetaan nuorta, jolla on samanaikaisesti pulmia koulun tai työelämässä, ongelmallista päihteiden käyttöä ja epäsosiaalista käyttäytymistä, mikä voi ilmetä ikäkauteen liittyvien sosiaalisten normien rikkomisena, kuten rikollisuutena, väkivaltaisuuksena tai vetäytymisenä tai eristäytymisenä kokonaan sosiaalisista suhteista.

Syrjäytymisvaaran ajatellaan syntyvän pitkällisen yksilöllisen kehityksen ja siihen vaikuttavien monien eri tekijöiden, kuten sosiaalisten ympäristötekijöiden tuloksena. (Notkola ym. 2013: 101.)

Psykiatriset häiriöt leimaavat ihmisiä ruumiillisia sairauksia enemmän, mikä on ilmiönä maailman laajuinen. Leimaaminen voi olla henkilön itse itseensä kohdistamaa, ihmisten välistä tai julkista. Psykiatriseen sairauteen liittyvä häpeäleima estää hakemasta apua ja saattaa johtaa kiusaamiseen sekä asianomaisen oman itsen aliarviointiin sekä itsetunnon laskuun ja syrjäytymiseen. Psykiatriset häiriöt haittaavat monella tapaa sosiaalisissa vuorovaikutussuhteissa toimimista. Sosiaalisten ryhmien ulkopuolelle joutuminen ja tukea vaille jääminen on lukuisissa tutkimuksissa todettu pitkällä aikavälillä terveyttä vaarantavaksi. Sosiaalisten suhteiden merkitys on suuri ja ne tuovat elämään paljon hyvää, mutta voivat myös haavoittaa syvästi. (Korkeila 2011: 22 - 25.) Häpeä, vieraantuminen ja yksinäisyys kuvaavat sosiaalisen eristäytymisen ilmiötä, mikä on yleinen vakavien psyykkisten sairauksien yhteydessä. Ihmisten tarpeet ovat kuitenkin samanlaisia psyykkisestä sairaudesta huolimatta. Tämän vuoksi hoidossa ja kuntoutuksessa tulee huomioida ihmisen tarve vastavuoroisiin ja tyydyttäviin ihmissuhteisiin, tarpeellisuuden tunteeseen sekä sosiaaliseen osallisuuteen ja yhteisöön kuulumiseen muun muassa sosiaalisia taitoja kehittämällä. (Linz - Sturm 2013: 249 - 250.) Myös skitsofrenia käypä hoito – suosituksessa todetaan, että skitsofrenian pitkäaikaishoidossa tärkeää on potilaiden aktiivinen tukeminen hoitoon sitoutumiseen, mielekäs päiväohjelma ja sosiaaliset suhteet. Sosiaalisten taitojen suunnitelmallinen harjoittelu kohentaa skitsofreniapotilaiden sosiaalisia taitoja ja sosiaalista toimintakykyä. (Salokangas 2013.)

Yksilön kannalta kuntoutusprosessin sosiaalinen ulottuvuus on merkityksellinen, koska sitä kautta avautuu ihmisen osallisuus, refleksiivisyys, suuntautuminen toisiin ja omaan yhteiskunnallisuuteen. Kuntoutustyö rakentuu ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja koskettaa kuntoutujan toimijuutta olennaisella tavalla. Keskeisenä on kuntoutujan ja asiantuntijoiden väliset suhteet, vuorovaikutuksen laatu sekä kuntoutujan halukkuus ja valmiudet toimia erilaisissa suhteissa. (Järvikoski – Karjalainen 2008.) Sosiaalinen kuntoutus on myös yksi oleellinen osa nuorisopsykiatrista kuntoutusta ja keskeisenä menetelmänä tässä ovat ryhmätoiminnot.

3 Ryhmän merkityksellisyys nuoruusiässä

3.1 Nuoret ja ryhmän merkityksellisyys

Sosiaalisen hyväksynnän tarve ohjaa ihmisen toimintaa ja tunteita usein huomaamattammekin. Nuoruusiässä ikätoverisuhteiden merkitys korostuu erityisesti. Nuoret valloittavat maailmaa yhdessä ja asettavat aikuisten maailman kyseenalaiseksi. Yhdessä nuoret ovat vahvempia vastustamaan ja toisaalta vahvempia ottamaan vastaan maailman karuudenkin. Nuori rakentaa realistista minäkuvaa ja maailmankuvaa keskinäisessä vuorovaikutuksessa muiden nuorten kanssa. Toisten nuorten antama palaute on usein nopeaa ja mutkatonta sekä paljon painavampaa kuin aikuisten antama palaute. Yhteinen taival erilaisissa pienissä ja suurissa ryhmissä on nuorten tie aikuisuuteen ja tulevaisuuteen ja sen merkitys nuorelle on hyvin syvä. (Paulo 2006: 59 - 63.)

Nuorilla on vahva tarve kuulua ryhmään, kokea osallisuutta ja tulla hyväksytyksi. Ryhmämuotoisessa työskentelytavassa ryhmään kuulumisen tunne, avautuminen, hyväksynnän saaminen, toivon herääminen ja löytyminen, samankaltaisuuden kokeminen, toisen auttamisen kokemus, ihmissuhdetaitojen oppiminen ja sosiaalinen tuki ovat sekä hoitavia että kuntouttavia tekijöitä. Myönteiset kokemukset ryhmässä olemisesta ja vuorovaikutuksessa olosta voivat lisätä nuoren luottamusta toisiin ihmisiin ja toimia alkuna toimintakyvyn vahvistumiselle. Nuoruusikää pidetään ihmisen mielen kehityksessä toisena mahdollisuutena, jolloin on mahdollisuus paikata syntyneitä haavoja, arpia ja haurauksia nopeammin ja suuremmin kuin myöhemmin aikuisuudessa. Mikäli nuori onnistuu saamaan riittävästi toivoa, uskoa ja luottamusta kuntoutustyöntekijältään, hän kenties oppii myös näkemään mahdollisuuksia ja muita nuoria ympärillään ja uskaltaa vähitellen kuvitella oman näköistään tulevaisuutta. (Koskinen 2006: 252 - 253.)

Merkityksellisen synonyymejä ovat tärkeä, tähdellinen, merkittävä, huomattava, arvokas, huomionarvoinen, oleellinen ja keskeinen. Merkityksellinen määrittyy yksilöllisesti kunkin henkilön oman arvo- ja kokemusmaailman kautta. Ryhmän merkitys yksilölle on suuri ja samaistuminen ikätovereihin korostuu myös psyykkisesti oireilevan nuoren kohdalla. Aina ei ole kuitenkaan itsestään selvää, mikä on nuorelle se viiteryhmä, johon hän haluaa kuulua. Nuori voi haluta tulla ulkopuolisten silmin nähdyksi ensisijaisesti nuorena, eikä

erityistä tukea tarvitsevana nuorena. Viiteryhmään kuulumisen saattaa herättää nuoressa ristiriitaisia tunteita: samankaltaiset nuoret tuntuvat yhtäältä turvallisilta, toisaalta ryhmään kuulumiseen voi liittyä myös leimautumisen pelkoa. (Mellenius - Nuotio 2013.)

Kaikessa ihmisen toiminnassa on jokin yksilöllisesti rakentuva merkityssisältö. Laajassa mielessä kuntoutuksen merkityksellisyys voi tarkoittaa sen liittämistä omaan minä-käsitykseen, elämäkertaan tai yleensä ”elämänfilosofiaan”. Ei ole kuitenkaan olemassa takeita siitä, millainen asema kuntoutuksella tai ryhmätoiminnalla sen osana on merkityksellisyyden kannalta nuorelle. Toisin kuin toivotaan ja tavoitellaan, se voi olla myös tuhoisa elämänhallinnan tai minäkäsityksen kannalta, koska merkityksellisyyttä ei voi rajata koskemaan vain myönteisiä puolia elämässä. Merkityksellisyyden arvon tunnistamiseksi ja sen vaikutuksiin varautumiseksi, kuntoutuksessa ja ryhmätoiminnassa, tulisi lisätä tilanteita ja välineitä kuntoutujan havaitseman ja määrittelemän merkityksen esiin nostamiseksi. Nuorelle tulisi muodostua käsitys, että hän voi tulkita asioita oman elämänsä kannalta ja että on toivottavaa tuoda nämä ajatukset esille keskusteluissa niiden varhaisimmassa muodossaan. Vastaavasti kuntoutustyöntekijöiden ja ryhmän ohjaajien olisi harjoiteltava herkkyyttä ymmärtää sanojen ja tekemisten taustalla olevia merkityksiä ja merkitysten tärkeyttä. (Vilkkumaa 2012.) Näin ollen ei ole samantekevää, miten kuntoutus tai ryhmäkäytäntö on rakennettu, millaisia käytäntöjä on luotu tai miten puhutaan ja toimitaan. Ryhmäkäytännön toteutuksella voidaan osaltaan vaikuttaa siihen, miten nuoret kokevat sen merkityksen.

Bieringin kriittinen tarkastelu tutkimuskirjallisuuteen osoitti, että lasten ja nuorten omia käsityksiä psykiatrisen hoidon laadusta on tutkittu vähän, eikä vaivaa ole nähty riittävästi sellaisten pätevien välineiden kehittämiseen, jotka mittaisivat lapsuus tai nuoruusikäisten potilaiden tyytyväisyyttä psykiatriseen hoitoon. Pyrkimyksen kehittää psykiatrisen hoidon laatua tulisi tapahtua kuitenkin asiakkaiden käsityksiin pohjautuen. Bieringin kirjallisuuskatsauksen mukaan nuorten tyytyväisyydellä psykiatrisen hoidon laatuun on kolme universaalia osatekijää: tyytyväisyys ympäristöön ja palveluiden järjestämiseen, tyytyväisyys nuoren ja hoito- tai kuntoutustyöntekijän väliseen suhteeseen ja korkealle arvostettuun ei tuomitsevaan -lähestymistapaan ja henkilökohtaiseen voimaantumisen tunteeseen sekä tyytyväisyyteen hoidon tuloksena koettuun positiiviseen muutokseen ajattelussa, tunteissa ja käyttäytymisessä. (Biering 2010: 70.) Nuoren mahdollisuus omien valintojen tekemiseen tai toimintaan vaikuttamiseen lisää usein koettua nautintoa, tärkeyttä ja miellyttävyyttä, joilla on läheinen yhteys nuoren kokemaan tyytyväisyyteen ja elämänlaatuun. Nuori antaa tekemiselleen tai valinnalleen tietyn arvon ja sen kautta tekeminen

voi herättää hänessä esimerkiksi ylpeyttä tai häpeää. (Hautala – Hämäläinen – Mäkelä – Rusi-Pyykönen 2011:237.) Tyytyväisyyttä tuottava asia on sidoksissa myös merkityksellisyyteen ja se voi olla samanaikaisesti merkitykselliseksi koettu tai merkittävä sellaisenaan henkilön arvomaailman kautta määriteltynä.

Nuoren ja hänen jokapäiväisen toimintansa kannalta merkityksellisten ihmisten osallistuminen kuntoutuksen tarpeen ja tavoitteen määrittämiseen, sen sisällön ja toteutuksen suunnitteluun sekä sen käytäntöön sovittamiseen, ovat edellytyksiä kuntoutumiselle. Jos nuori ei sitoudu tavoitteisiin tai jos lähiympäristö ei tue nuoren muutosprosessia, vaikuttavaksi osoitettu menetelmäkään ei toimi käytännössä. Hoitosuositukset tulisi perustaa potilaalle merkityksellisten vaikutusten osoittamiseen. Myös opittujen asioiden siirtyminen arkeen edellyttää, että kuntoutuksen tavoite on ihmiselle itselleen merkityksellinen. (Autti-Rämö – Komulainen 2013: 452 - 453.) Nuoren oma motivaatio kuntoutuksen taustalla on tärkeä, jos ja kun sellainen nuorella on, hänen on helpompi myös tunnistaa ja ilmaista merkityksellisenä pitämiään seikkoja kuntoutuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja käytäntöön sovittamisessa.

Ryhmiä käyttö on hyvin yleistä mielenterveyskuntoutuksessa ja psykiatrian piirissä, niin myös nuorisopsykiatrian kuntoutusyksikössä, jossa ryhmätoiminta on keskeinen työmuoto. Ryhmiä on monenlaisia, mutta on hyvä muistaa, ettei toimintojen käyttö tee ryhmästä automaattisesti kuntoutusta. Tässä yhteydessä oleellinen tekijä on ryhmän yleinen tavoite sekä yksittäisten ryhmän jäsenten tavoitteet ryhmälle ja siihen osallistumiselle, jotka määrittävät sen, onko kyseinen ryhmä kuntoutusta vai ei. Ryhmätoimintaan on tullut viime vuosina enenevässä määrin psykoedukatiivista luonnetta, mikä perustuu ajatukseen, että tietoa ja erilaisia taitoja voidaan oppia ja harjoittaa ryhmässä tehokkaasti. (Koskisu 2004: 169.) Käytännössä on olemassa monenlaisia ryhmiä. Toimintaryhmissä, joihin kuuluvat tehtäväkeskeiset ryhmät ja sosiaaliset ryhmät, huomio kohdistuu yksilöihin ja tuotokseen. Tukea antavissa ryhmissä, joihin kuuluvat kommunikaatio-ryhmät ja psykoterapiaryhmät, huomio on koko ryhmässä ja ryhmäprosessissa. Ryhmien rajat ovat käytännössä hyvin liukuvia ja toiminnan ulottuvuudet monenlaisia. (Hautala ym. 2011: 171 - 172.) Kuntoutusyksikön ryhmät ovat pääasiassa toimintaryhmiä, mutta niissä on mukana vahvasti myös muun muassa kommunikaatioryhmille tyypillisiä elementtejä, kuten tasavertaisen tuen antamista ja jakamista ja sosiaalisia vuorovaikutustaitoja kehittäviä toimintoja.

3.2 Ryhmä ja ryhmäkäytäntö

Ryhmän tunnusmerkkinä mainitaan usein sen koko, tarkoitus, rajat, säännöt, vuorovai-
kutukset, työnjako, roolit ja johtajuus. Joukosta ihmisiä tulee ryhmä, kun sen jäsenillä on
yhteinen tavoite, keskinäistä vuorovaikutusta sekä käsitys siitä keitä ryhmään kuuluu.
(Kopakkala 2005: 36.) Ryhmässä tulemme kohdatuiksi ihmisinä ja peilaamisen avulla
voimme oppia itsestämme ja samalla opimme huomaamaan, miten muut reagoivat. Ryh-
miä voidaan jaotella niiden koon mukaan. Pienryhmä koostuu 6-8 henkilöstä ja tarjoaa
hyvän mahdollisuuden käsitellä henkilökohtaisia asioita ja ihmissuhteita. Keskikokoinen
ryhmä koostuu noin 10 ihmisistä ja tarjoaa hieman laajemman mahdollisuuden käsitellä
asioita. Suuryhmä koostuu 10 - 15 ihmisestä ja heijastelee jo yhteiskunnallisiakin kysy-
myksiä. Ryhmän koolla on merkitystä ja usein kuntoutusryhmät ovatkin pienryhmiä. Hoi-
dollisessa tai kuntouttavassa ryhmässä joudutaan kuuntelemaan toisia, jakamaan ja
kantamaan omia ajatuksia ja tunteita. Tämä lisää kokemuksia toisista ja vähentää en-
nakkoluuloja sitä mukaan, kun opimme keskustelemaan ja toimimaan muiden ihmisten
kanssa. Yhteinen aika, tila ja ryhmän turvalliset puitteet takaavat yhteenkuuluvaisuuden
ja vertaistuen saamisen. Yksilö tarvitsee ryhmää ja muita ihmisiä identiteetin kehitty-
miseen ja vahvistumiseen. (Lindroos – Segercrantz 2009: 19.)

Ryhmätoiminta pohjautuu erilaisiin taustateorioihin ja viitekehyksiin, jotka auttavat käy-
tännössä löytämään tapoja hahmottaa, kokea, ymmärtää, jäsentää ja käsitellä sekä ku-
vailemaan yhteisen kielen avulla ilmiöitä. Teoriat ja viitekehykset auttavat lisäksi suun-
nittelemaan ja suuntaamaan toimintaa, luomaan tavoitteita ja valitsemaan tarkoituksen-
mukaisia työtapoja ja menetelmiä sekä ymmärtämään esille nousevia ilmiöitä ja teke-
mään tarkempia ja osuvampia päätelmiä. Kuntouttavien ryhmätoimintojen taustateoriat
eivät aina kuitenkaan ole yksiselitteisiä, vaan ne muodostuvat usein kerrostuen ryhmän
ohjaajan lukuisista toisiaan täydentävistä näkökulmista. (Martin – Heiska – Syvälahti -
Hoikkala 2012: 9-10.) Osaava ja tehokas kuntoutustyöntekijä hallitsee useampia lähes-
tymistapoja ja omaa laajan valikoiman taitoja, joita hän käyttää tarpeenmukaisesti, jous-
tavasti sekä soveltaen kuntoutujan hyväksi (Koskisuus 2004: 169). Pitkän työkokemuksen
omaavilla työntekijöillä tieto ja osaaminen ovat rakentuneet ajan kuluessa ja tiedot sekä
taidot ovat pitkälti sisäistyneet, jolloin voi olla hyvin vaikea enää erottaa, mistä ne ovat
alun perin omaksuttu.

Ryhmäkäytäntö koostuu useista eri vaiheista. Ryhmän aloittaminen edellyttää huolellista suunnittelua ja tiedotteen laadintaa ryhmästä, josta käy ilmi, millaisesta ryhmästä on kysymys, montako jäsentä ryhmään otetaan, milloin ja missä se kokoontuu, ryhmän alkamisajankohta ja kesto sekä ryhmän ohjaajien yhteystiedot. Ryhmän suunnittelussa on otettava huomioon myös kokoontumistilat, esineistö sekä työyhteisön henkilöstön tiedottaminen ryhmästä. Myös ryhmän ohjaajien yhteistyöstä on hyvä luoda selkeät pelisäännöt etukäteen. Alkuhaastattelussa ryhmän ohjaajat tiedottavat ryhmään hakeutujia sekä arvioivat heidän kykyään sitoutua ryhmään ja työskennellä siinä. Haastateltavaa kuunnellessaan ryhmän ohjaajat luovat mielikuvia haastateltavan soveltuvuudesta osallistua suunniteltuun ryhmään, minkä perusteella lopullinen ratkaisu tehdään. Myös haastateltavien nuorten huoltajia tiedotetaan alkamassa olevasta ryhmästä sekä heidän tukensa tarpeellisuudesta nuorten ryhmätoimintaan osallistumiseksi. (Keski-Luopa 2005: 128 - 130.) Nuoren ja ryhmän ohjaajien välisen vuoropuhelun ja molemminpuolisen tiedon vaihdon ohjaamana pohditaan aloittaako nuori ryhmässä vai ei ja onko hänellä huoltajiensa tuki ryhmään osallistumiseensa.

Ryhmän tarkoituksen ja tavoitteen selittäminen on keskeinen tehtävä ryhmän alussa ja se tulee selvittää yksilöllisesti kullekin ryhmän jäseneksi aikovalle jo ennen ryhmän alkua mahdollisimman konkreettisesti. Ryhmän jäsenten tulee tietää, miten ryhmän on tarkoitus auttaa heitä ja tähän on hyvä palata myös ryhmäprosessin aikana. (Cole 2005: 5.) Ryhmän toiminnan suunnittelu on mahdotonta ilman edeltävää tavoitteiden suunnittelua ja strukturointia. Terapeuttisten tavoitteiden asettaminen edellyttää asiakkaiden tarpeiden arviointia sekä vahvuuksien ja heikkouksien tiedostamista. Ryhmän tavoitteet tulee valita siten, että ne kohtaavat useimpien ryhmän jäsenten tarpeet. Kun tavoite on päätetty, toiminta suunnitellaan ja valitaan siten, että se auttaa ryhmän jäseniä saavuttamaan tavoitteen. (Cole 2005:6.)

Ryhmän toiminnan kokonaisuutta ja sen vaiheittaista etenemistä on hyödyllistä tarkastella eri näkökulmista. Yksilön haasteena on pohtia aluksi sitä kelpaako hän ryhmän jäseneksi, tuleeko hän hyväksytyksi tai kelpaako ryhmä hänelle. Myöhemmin kyseeseen tulee oman lähipiirin tai alaryhmän arvostus, sitoutuminen ja kehittyminen. Alussa ryhmän johtajuus on vahvempaa ja ryhmän kulttuuria luovempaa. Ryhmän kehittyessä ohjaajan tehtävänä on ryhmän jäsenten välisen yhteistyön rakentaminen ja myöhemmässä vaiheessa enemmän asiantuntijana toimiminen ryhmän jäseniin luottaen. (Kopakkala 2005: 57.)

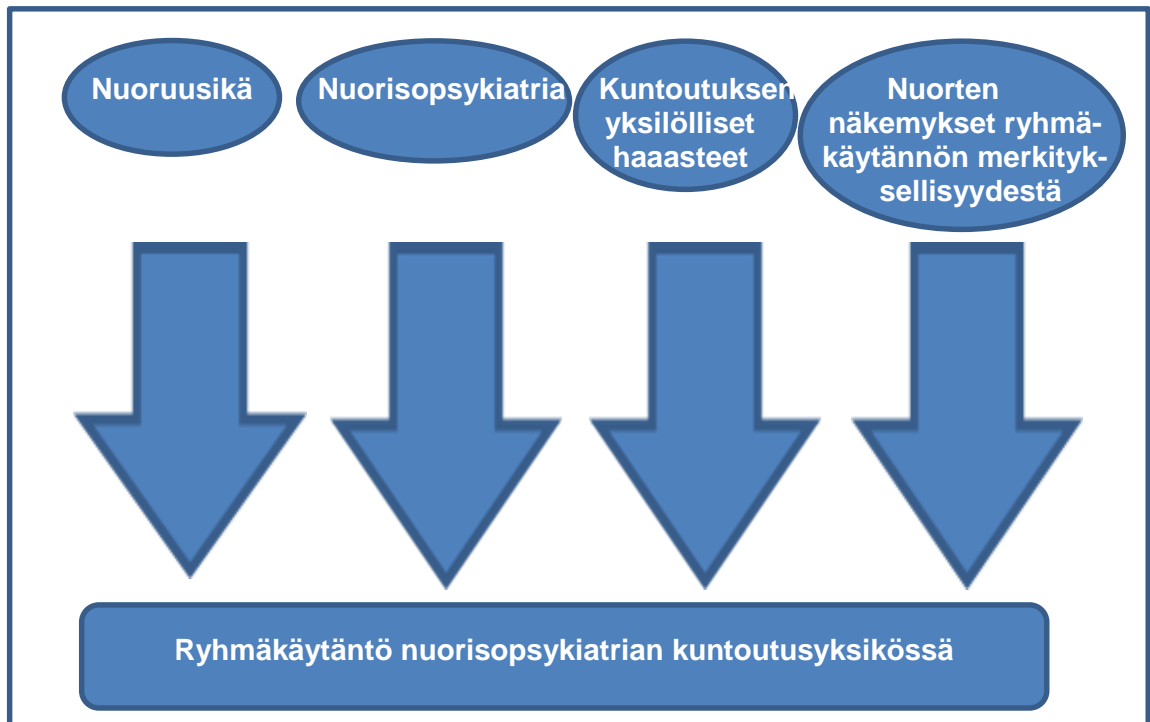
Ryhmän kehitys ei useinkaan etene suoraviivaisesti, vaan ainutkertaisen kehityskulun kautta, jossa eri vaiheet painottuvat eri tavoin. Ryhmä etenee ja peruuttaa kehityksensä tai useita eri vaiheiden ilmiöitä voidaan havaita samanaikaisesti. (Kopakkala 2005: 59.) Yhdysvaltalainen Bruce Tuckman kehitti mallin ryhmän kehitysvaiheista vuonna 1965 ja se tuli varsin yleisesti hyväksytyksi perustaksi ryhmätarkasteluille. Tuckman nimisi ryhmän kehitysvaiheet: *forming*, *storming*, *norming* ja *performing*. Tuckmanin malli on muodostunut ryhmän kehittymisen arvioinnin perustaksi ja sen perustalta on kehitetty myös lukuisia muita malleja. (Kopakkala 2005: 48.) Tässä yhteydessä en käsittele ryhmän kehittymisen vaiheita lainkaan, koska niillä ei ole varsinaista osuutta ryhmäkäytännön muodostumiseen. Kuntouttavat ryhmät voivat toisinaan olla lyhyitäkin ja kaikkia ryhmän vaiheita ei ehdi syntyään tai niiden tunnistaminen on hankalaa. Ryhmän ohjaaja auttaa kuitenkin näiden teorioiden tunteminen, mikä lisää ymmärrystä ryhmässä esiintyvää käyttäytymistä ja erilaisia tunnelmia kohtaan, jotka voivat olla merkityksellisiä ryhmäprosessin ja tavoitteen saavuttamisen kannalta. (Martin ym. 2012: 48.) Nuorisopsykiatrian kuntoutusyksikössä ryhmätoimintojen toteutumista ei yleensä tarkastella ryhmädynaamisten ilmiöiden kautta, mutta ryhmädynamiikan ja ryhmän vaiheiden tuntemus auttaa ryhmän ohjaajia ymmärtämään etenkin pidempään jatkuvissa ryhmäprosesseissa ryhmän kehittymistä ja siinä mahdollisesti esille tulevia haasteita sekä valmistautumaan niihin ennakkoiden.

3.3 Ohjaajan osuus ryhmässä

Ryhmä tarvitsee käynnistyäkseen ja turvallisuuden tunteen lisääntymiseksi selkeän tiedon siitä kuka kuuluu ryhmään. Hyvien puitteiden ohella ohjaajan tehtävänä on rakentaa parasta mahdollista ryhmäkulttuuria, jossa tärkeintä on mallin antaminen. Ohjaajalla tulee olla selkeä visio ryhmän tehtävästä ja tavoitteesta, jota hän jakaa innostuksen ja optimismin sävyttämällä ryhmän jäsenille. Se mihin ohjaaja uskoo ja mistä hän on innostunut, välittyy ryhmän jäsenille väijäämättä, sillä ohjaajan toimintatavat ja ilmaisu heijastelevat yleisesti hänen odotuksiaan ryhmää kohtaan. Ohjeet tai neuvot, joihin ohjaaja ei itse vilpittömästi usko, eivät tuota hedelmällisiä tuloksia, eikä ohjaaja voi edellyttää ryhmän jäsenten ottavan toimintaa vakavissaan ellei ohjaaja itse vaikuta tekevän niin. Ohjaajan on myös tärkeä suhtautua arvostavasti ryhmän jäseniin ja auttaa heitä arvostamaan toinen toisiaan. Ryhmän ohjaaja toimii aina roolimallina ryhmän jäsenille halusipa hän tai ei. (Kopakkala 2005: 93, 95; Cole 2005:4.)

Ohjaajan taidot, joustavuus ja kyky aistia sekä havaita ryhmän tarpeita ja muuttaa omia käyttäytymistapoja tarvittaessa ovat ratkaisevia tekijöitä ryhmän kehittämisessä ja siirtymisessä vaiheesta toiseen. Ryhmä tarvitsee toimiakseen ohjaajan, joka vastaa sen olemassaololle välttämättömistä tehtävistä. Suunnan näyttäminen, päätösten tekeminen ja visioiden luominen ovat tärkeitä. Palautteen antaminen ohjaa ryhmää oikeaan suuntaan ja mahdollistaa työnjaon. Ohjaaja huolehtii riittävien resurssien hankkimisesta ja sisäisestä organisoinnista sekä välittää riittävästi tietoa sekä ryhmän sisäisestä tilanteesta että ulkoisista olosuhteista, mikä on tavoitteellisen toiminnan edellytys. (Kopakkala 2005: 88 -89.) Ohjaaja motivoi ryhmän jäseniä rohkaisemalla heitä innostumaan ja osallistumaan ja ohjaajan tulee näyttää myös omaa innostustaan ryhmälle sekä sanallisesti että sanattomasti. Ryhmän jäsenet tarvitsevat tiedon siitä, että ohjaaja on vastuussa ryhmän toiminnasta kokeakseen olonsa turvalliseksi. Tämä luottamus lisääntyy entisestään ohjaajan tukiessa ja rohkaistessa ryhmää. Jos ryhmän jäsenet kokevat ohjaajan empaattiseksi ja hänen ymmärryksensä sekä sensitiivisyytensä ryhmän jäseniä kohtaan välittyy ja ryhmän jäsenten tarpeet tulevat huomioiduksi, ryhmä toimii entistä yhteistyökykyisemmin ja hyväksyvämmiin yhdessä. (Cole 2005:12.)

Ryhmään osallistuminen ei ole kuntoutuville nuorille aina helppoa, vaikka liittyminen ikätovereihin onkin ikävaiheen keskeinen kehitystehtävä. Ryhmätoiminnot edellyttävät aina jonkin asteista sosiaalisuutta ja kykyä sekä halua toimia vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Psykkisen sairauden mukanaan tuomat vaikeudet sosiaalisessa vuorovaikutuksessa toimimisessa tuovat nuorten ryhmään osallistumiseen lisähaasteita. Nuorisopsykiatrian kuntoutusyksikön ryhmäkäytännössä pyritään ottamaan huomioon ja ratkaisemaan näitä haasteita, jotta nuorten osallistuminen kuntouttaviin ryhmätoimintoihin mahdollistuu ja tässä apuna hyödynnetään nuoren näkemyksiä merkitykselliseksi koetuista käytännöistä (kuvio 1). Nuorten näkemysten huomioon ottamisella pyritään helpottamaan ehkä muuten haastavaksi koettuun ryhmätoimintaan osallistumista ja kasvattamaan nuorten motivaatiota osallistumiseen.

Kuvio 1. Nuorisopsykiatrian kuntoutusyksikön ryhmäkäytäntöön vaikuttavat tekijät.

Nuoruusiän ja nuorten psyykkisten sairauksien erityispiirteet sekä edellä mainitut kuntoutuksen lainalaisuudet tuovat ryhmätoimintoihin oman lisävärinsä nuorisopsykiatrian kuntoutusyksikössä. Nuorten näkemykset ryhmäkäytännön merkityksellisistä seikoista saattavat erota vahvasti ammattilaisten näkemyksistä tai ne voivat tuoda ryhmäkäytäntöön ennalta arvaamattoman tai yllättävän näkökulman. Mahdollista on myös, että nuorten ryhmäkäytännön merkityksellisyyteen liittyvät näkemykset vahvistavat jo tunnettua tietoa ja ammattilaista käsitystä. Tätä pyritään kehittämistyön aikana selvittämään.

4 Toimintaympäristön kuvaus

Erikoissairaanhoidon kuuluva HYKS Nuorisopsykiatrian keskitetty kuntoutusyksikkö perustettiin elokuussa 2012 ja se koostuu kuntoutuspoliklinikasta sekä kuntoutusosastosta. Kuntoutusyksikön palvelut on suunnattu 13 - 17 -vuotiaille HYKS – sairaanhoitoalueen (Espoo, Helsinki, Kauniainen, Kerava, Kirkkonummi ja Vantaa) jäsenkuntien nuorille, joilla on psykoottinen oireisto ja / tai neuropsykiatrinen häiriö, kuten ADHD, Aspergerin oireyhtymä, Touretten oireyhtymä, muut autismitkirjon häiriöt, ja niihin liittyen merkittävä

toimintakyvyn aleneminen. Kuntoutusyksikössä pyrkimyksenä on tukea nuorta selviytymään omassa elämässään itsenäisesti tai erilaisten tukitoimien avulla. Kuntoutuksella tähdätään nuoren voimavarojen ja toimintakyvyn lisäämiseen, psyykkisten oireiden ja rajoitusten hallintaan sekä elämäntaitojen parantamiseen. (HUS, HYKS Nuorisopsykiatrian Kuntoutusyksikkö. Esite.)

Kuntoutusyksikössä toimitaan moniammatillisesti. Koko yksikössä toimii apulaisylilääkäri, osastonlääkäri, osastonhoitaja, apulaisosastonhoitaja, sairaanhoitaja (12), mielenterveyshoitaja (3), nuoriso-ohjaaja, toimintaterapeutti (2) sekä fysioterapeutti, psykologi ja sosiaalityöntekijä, jotka antavat palveluita myös muille yksiköille. Työryhmät toimivat kuntoutuspoliklinikalla ja kuntoutusosastolla erikseen, mutta osa henkilökunnasta (osastonhoitaja, apulaisylilääkäri, apulaisosastonhoitaja, psykologi, sosiaalityöntekijä, fysioterapeutti, toimintaterapeutti) on kummallekin työryhmälle yhteisiä. Oheisessa kuviossa esitetään kuntoutusyksikön henkilökunta jakautuneena kuntoutuspoliklinikalle sekä kuntoutusosastolle (kuvio 2).

Työntekijät	Kuntoutuspoliklinikka	Kuntoutusosasto
apulaisylilääkäri	1	
osastonhoitaja	1	
apulaisosastonhoitaja	1	
osastonlääkäri		1
sairanhoitaja	4	8
mielenterveyshoitaja	1	2
nuoriso-ohjaaja	1	-
fysioterapeutti	1	
sosiaalityöntekijä	1	
psykologi	1	
toimintaterapeutti	2	
osastonsihteri	1	

Kuvio 2. Nuorisopsykiatrian kuntoutusyksikön henkilökunta.

Nuorisopsykiatrian kuntoutusyksikössä ryhmämuotoinen kuntoutus on keskeinen työmenetelmä ja ryhmiä ohjaavat useimmat kuntoutusyksikön työntekijät. Ryhmien toimintata-

vat kuitenkin vaihtelevat sekä niitä ohjaavien henkilöiden ammatillisesta taustasta ja kokeneisuudesta että ryhmien tavoitteista ja toimintaperiaatteista johtuen ja yhteisesti sovittujen toimintatapojen kehittäminen on käynnissä kaiken aikaa.

5 Tavoite, tarkoitus ja kehittämistehtävät

Kehittämistyön tarkoituksena on kehittää ryhmäkäytäntöä moniammatillisessa työryhmässä nuorten näkökulmaa hyödyntäen siten, että käytännöstä muodostuu nuorille merkityksellinen.

Kehittämistyön tehtävinä on:

1. Kuvata ryhmäkäytännön nykytila työntekijöiden näkökulmasta.
2. Kuvata, mikä on nuorten näkökulmasta merkityksellistä ryhmäkäytännössä.
3. Kuvata hyvä, yhtenäinen, nuorille merkityksellinen ryhmäkäytäntö Nuorisopsykiatrian kuntoutusyksikössä moniammatillisen työryhmän näkökulmasta.

Kehittämistyön tuotoksena on kuvaus hyvästä, yhtenäisestä nuorille merkityksellisestä ryhmäkäytännöstä Nuorisopsykiatrian kuntoutusyksikössä moniammatillisen työryhmän näkökulmasta.

6 Kehittämistyön menetelmälliset ratkaisut

6.1 Toimintatutkimus ja emansipatorinen tiedon intressi

Tutkimuksellisen kehittämistyöni filosofisena perusoletuksena on ontologia, jolla viitataan kysymykseen olemisen tavasta ja todellisuuden luonteesta. Kun kehittämistyön tarkastelun kohteena ovat nuorten näkemykset ryhmätoimintoihin osallistumisesta, on ontologisen erittelyn tuloksena ihmiskäsitys, joka tässä tutkimuksellisessa kehittämistyössä on holistinen ja itseohjautuva emansipatorisen tiedon intressin mukaan. (Tuomi- Särjälä 2009:13; Hirsjärvi – Remes – Sajavaara 2000: 117 -118.)

Tutkimuksellisena strategiana on mm. Kurt Lewinin 1940-luvun lopulla tunnetuksi tekemä toimintatutkimus, joka liittyy tutkimuksen ja käytännön samanaikaisesti. Toimintatutkimuksessa ei ole kyse metodista, vaan väljemmästä tutkimusstrategisesta lähestymistavasta, jonka sisältö muodostuu pitkälti kulloisenkin kohdealueen mukaan. (Tuomi- Sara-järvi 2009: 39 - 40.) Eri toimintatutkimuksia yhdistäviä piirteitä on käytäntöihin suuntautuminen, muutokseen pyrkiminen ja tutkittavien osallistuminen tutkimusprosessiin. (Kuula 1999:12).

Toimintatutkimuksen tavoitteena on käytännön hyöty, tässä tapauksessa kehittää yhte-näinen nuorten näkökulmasta merkitykselliset seikat huomioon ottava ryhmäkäytäntö. Toimintatutkimuksen olennaisia osia ovat tiedon kerääminen, analysointi ja tulkinta sekä kertyvän tiedon pohjalta tapahtuva oman toiminnan reflektointi. Toimintatutkimukselle on tyypillistä tutkimuksen tulosten hyödyntäminen välittömästi toiminnan kehittämisessä sekä kehittämistyön tulosten tarkastelu uudestaan tutkimuksen keinoin. Tutkimus, sen tulosten reflektointi, kehittämistyö ja toiminnassa tapahtuvat muutokset seuraavat toimintatutkimuksessa toisiaan spiraalina. (Järvikoski – Härkäpää 2011: 288.) Toimintatutkimus etenee sykleittäin ja toisiaan seuraavien syklien aikana pyritään paraneviin tuloksiin. Tätä kuvataan usein spiraalimaisesti suunnittelun, toiminnan, havainnoinnin ja reflektoinnin – kierroksina, joihin tavallisesti kuuluu useita lisäkierroksia tai pienempiä sivukierroksia. Syklin yksi kierros on perusta seuraavalle ja tarkastelun kohteena on jatkuvasti se suhde, joka muodostuu aikaisemman syklin havainnoinnista. (Anttila 2006:442,444.)

Kehittämistyön aineistonkeruumenetelmä on kvalitatiivinen, laadullinen. Se tuottaa syvää, yksityiskohtaista ja monitasoista tietoa, joka avaa tutkittavien näkökulmaa ja todellisuutta aiheeseen. Tutkija ja hänen arvolähtökohtansa ja asemansa vaikuttavat tutkimukseen, mutta pyrkimyksenä on välttää jo olemassa olevia väittämiä, hypoteeseja ja ennako-oletuksia tutkimuksessa. (Alasuutari 1999: 84; Hirsjärvi ym. 2000:152.)

Jürgen Habermas erotti klassisen aseman saaneissa analyysissään kolme tiedon intressiä: tekninen, praktinen ja emansipatorinen, jotka vastaavat kysymykseen, mihin tarkoitukseen tietoa tuotetaan. Emansipatorinen tiedonintressi korostaa todellisuuden muuttamista, toiminnan kehittämistä ja muutosta tutkimuksen päämääränä. Tietoisuus vallitsevista ristiriidoista toimii muutoksen lähtökohtana ja pyrkimyksenä ovat ryhmän yhteisöllisen tietoisuuden parantaminen lähestymällä yksittäisiä ongelmia tiedostamalla niiden laajemmat yhteiskunnalliset kehykset, jolloin voidaan paremmin vaikuttaa ongelmien perimmäisiin tekijöihin. (Toikko – Rantanen 2009: 45 - 46.) Tämä emansipatorinen tai

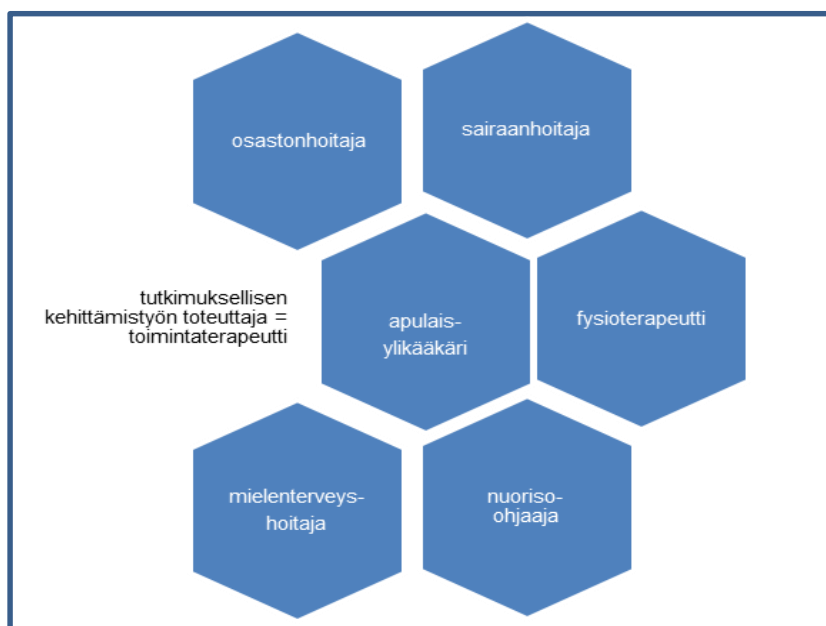
tietoisuutta lisäävä lähestymistapa on myös tämän tutkimuksellisen kehittämistyön tiedon intressi.

Kehittämistoiminnan yhteiskuntasuhde on kriittinen. Olemassa olevaan järjestelmään ja sen toimintaan suhtaudutaan arvioiden ja varauksellisesti, sen toiminnan perusteet hyväksytään, mutta samalla etsitään myös toisin tekemisen muotoja ja tapoja. Kaikki kehittämistyöhön osallistujat pyritään ottamaan keskusteluun mukaan moniäänisen dialogin aikaansaamiseksi. (Toikko – Rantanen 2009: 47.) Tässä kehittämistyössä osallistujat ovat valikoituneet oman halunsa ja vapaaehtoisuuden perusteella.

Tutkimuksellisella kehittämistyöllä tavoitellaan muutosta nykyiseen vaihtelevaan ryhmäkäytäntöön pyrkimällä kehittämään sitä yhdenmukaisemmaksi ja nuorten näkökulmasta merkityksellisemmäksi. Tutkimuksellinen kehittämistyö hyödyttää erityisesti nuoria, jotka olivat osallisena toimintatutkimuksen yhdessä syklin vaiheessa tietoa kerättyä ja jotka ovat ryhmäpalvelun todellisia käyttäjiä. Intressi on syntynyt omista havainnoistani ja se palvelee myös oman osaamiseni kehittämisessä, mutta kehittämistyö hyödyttää myös koko työyhteisöä osana laajempaa kuntoutusyksikön toiminnan kehittämistä.

6.2 Kehittämistyöhön osallistujat ja aineiston keruu

Kehittämistyön aineiston keruu on tapahtunut kolmessa vaiheessa kehittämistyön tehtävien mukaisesti. Ensimmäiseen kehittämistehtävään, jossa tarkoituksena oli laatia kuvaus ryhmäkäytännön nykytilasta työntekijöiden näkökulmasta, keräsin aineistoa kokoamalla kuntoutusyksikön moniammatillisesta työryhmästä kehittäjätyöryhmän, joka koostui kuudesta henkilöstä tutkimuksellisen kehittämistyön toteuttajan lisäksi (kuvio 3). Kehittäjätyöryhmään osallistui oman tehtävänsä, kiinnostuksensa ja vapaaehtoisuuden pohjalta apulaisylilääkäri ja osastonhoitaja, jonka suosituksesta kehittäjäryhmään valikoitui lisäksi ryhmiä aktiivisesti kuntoutusyksikössä ohjaavat sairaanhoitaja, fysioterapeutti, mielenterveyshoitaja ja nuoriso-ohjaaja, jotka kaikki allekirjoittivat suostumuslomakkeen vapaaehtoisesta kehittämistyöhön osallistumisesta.

Kuvio 3. Kehittäjäryhmän jäsenet, jotka osallistuivat sekä ensimmäisen että kolmannen kehittämistehtävän aineiston tuottamiseen.

Kehittäjäryhmän tapaamisen aluksi kehittämistyön toteuttajana kertosin yhteisesti koko tutkimuksellisen kehittämistyön tavoitteen ja tarkoituksen. Tämän jälkeen alustin tapaamista käymällä läpi kyseisen kehittäjäryhmän kokoontumisen tarkoituksen ja tavoitteen sekä aikataulun. Tarkoituksena oli SWOT -arviointityökalua käyttämällä laatia kuvaus kuntoutusyksikön ryhmäkäytännön nykytilasta. SWOT -analyysin on kehittänyt amerikkalainen liiketoiminnan ja johdon konsultti Albert Humphrey (1925 -2005) ja se on sittemmin levinnyt yleisesti arvioinnin ja kehittämisen työvälineeksi useille eri aloille. SWOT -analyysin lyhenne tulee sanoista vahvuudet (strengths), heikkoudet (weaknesses), mahdollisuudet (opportunities) ja uhat (threats). (Hyppönen 2007: 6-7.) SWOT -analyysi valikoitui työskentelyvälineeksi, koska se tarjosi mahdollisuuden tarkastella ryhmäkäytännön nykytilaa helposti neljästä eri näkökulmasta. Menetelmä oli helposti toteutettavissa käytössä olleen rajallisen ajan (90 minuuttia) puitteissa ilman erityisempää välineistöä.

Työskentelyn aluksi ohjeistin kehittäjäryhmää käymään aluksi pareittain keskustelua ryhmäkäytännön vahvuuksista, heikkouksista, mahdollisuuksista sekä uhista ja kirjaamaan nämä ominaisuudet erivärisille liimalapuille. Fläppitaululle olin piirtänyt ennen tapaamista SWOT – analyysin rungon kaikkien nähtäväksi. Tapaamisen loppuaika käytettiin kehittäjäryhmän yhteiseen keskusteluun ryhmäkäytännön nykytilasta liimalapuille syntyneiden ajatusten pohjalta toimiessani kehittämistyön toteuttajan ominaisuudessa kirjurina fläppitaululla näkökulmia SWOT -analyysin muotoon kirjaten (liite 1), jolloin kaikkien

näkyville tulivat kehittäjätyöryhmän tuottamat ryhmäkäytännön vahvuudet, heikkoudet, uhat ja mahdollisuudet. Ryhmän yhteisesti käymän keskustelun nauhoitin ja nauhoituksen kestoksi tuli 53 minuuttia.

Toisen kehittämistehtävän tarkoituksena oli laatia kuvaus siitä, mikä on nuorten näkökulmasta merkityksellistä ryhmäkäytännössä toteutuksessa. Nuoret eivät orientoidu ryhmään täysin sellaisenaan, vaan aiemmin rakentuneiden merkitystulkintojen ja tulkintasääntöjen kautta (Alasuutari 2011:60). Asioiden, puheiden, tekojen ja esineiden merkitykset syntyvät aina tietyissä konteksteissa ja asia- ja merkitysyhteyksissä, eivätkä ne ole irrallaan ympäröivästä todellisuudesta (Eskola – Suoranta 2008:50). Haastattelin nuoria ryhmähaastattelun avulla. Haastattelu toteutui ennakkoon teoriasta nousevien teemojen: ryhmään ohjautuminen ja ryhmän toteutus, ympärille laaditun haastattelurungon pohjalta (liite 2), jonka avulla keräsin nuorilta tietoa siitä, minkä he ovat kokeneet ryhmäkäytännössä merkitykselliseksi. Haastattelu toteutui yhdessä tapaamisessa (75 minuuttia) kuntoutusyksikössä ja siihen osallistui yhteensä viisi noin 17 -vuotiasta Nuorisopsykiatrian kuntoutusyksikössä ryhmätoimintaan osallistunutta nuorta, jotka valikoituivat ryhmään ikänsä, vapaaehtoisuuden ja heille kertyneiden ryhmäkokemusten perusteella (kuvio 4).

Osallistuja	Ryhmäkokemuksen pituus	Nykyinen ryhmän jäsenyys
Nuori 1	* Lukuvuosi ryhmässä Nuorisopsykiatrian Kuntoutusyksikössä (2 eri ryhmää)	Edustivat samaa ryhmää haastattelu hetkellä
Nuori 2	* Lukuvuosi ryhmässä Nuorisopsykiatrian Kuntoutusyksikössä (2 eri ryhmää) * Aiempi kokemus ryhmätoiminnasta aiemmassa hoitopaikassa lapsuudessa	
Nuori 3	* 1 ½ vuotta ryhmässä Nuorisopsykiatrian Kuntoutusyksikössä (2 eri ryhmää) * Aiempi kokemus ryhmätoiminnasta toisessa nuorisopsykiatrian yksikössä	Edustivat samaa ryhmää haastattelu hetkellä
Nuori 4	* Lukuvuosi ryhmässä Nuorisopsykiatrian Kuntoutusyksikössä (2 eri ryhmää) * Aiempi kokemus ryhmätoiminnasta toisessa nuorisopsykiatrian yksikössä	
Nuori 5	* 1 ½ vuotta ryhmäkokemusta Nuorisopsykiatrian Kuntoutusyksikössä (2 eri ryhmää) * Aiempi kokemus ryhmätoiminnasta aiemmassa hoitopaikassa lapsuudessa	

Kuvio 4. Ryhmähaastatteluun osallistuneiden nuorten ryhmäkokemuksen pituus.

Laki Lääketieteellisestä tutkimuksesta (488/1999) säättää alaikäisiä tutkittavia koskien, että jos alaikäinen 15 -vuotta täyttänyt kykenee ikänsä, kehitystasonsa ja sairautensa sekä tutkimuksen laatuun nähden ymmärtämään tutkimuksen merkityksen ja kysymys on tutkimuksesta, josta on odotettavissa suoraa hyötyä hänen terveydelleen, riittää siihen hänen tietoonsa perustuva kirjallinen suostumuksensa. Tällöin huoltajille on kuitenkin ilmoitettava asiasta. Lapsella, joka kykenee muodostamaan omat näkemyksensä, on myös oikeus ilmaista vapaasti nämä näkemyksensä kaikissa häntä koskevissa asioissa. Lasten ikä ja kehitystaso tulee ottaa huomioon lapsen näkemyksiä kuultaessa, eikä heitä saa millään tavoin vahingoittaa tutkimusta tehtäessä. Lääketieteellistä tutkimusta koskevasta laista ja lastensuojelulaista on johdettu usein käytössä oleva ikäraja 15 – vuotta, jota itse tässä tutkimuksellisessa kehittämistyössä käytin haastatteluihin osallistuvia nuoria valikoitaessa. (Nieminen 2010: 26 -36; Laki lääketieteellisestä tutkimuksesta 9.4.1999/488: 8§.)

Kehittämistyöhön osallistuneet nuoret ohjautuivat haastatteluun kuntoutusyksikön ryhmänohjaajien suosituksesta pyydettyäni tutkimuksellisen kehittämistyön toteuttajana heiltä apua haastatteluun osallistumaan halukkaiden nuorten löytämiseksi. Valikointi tapahtui harkinnanvaraisesti nuorten iän, heidän verbalisointikykyjensä sekä heille kertyneiden ryhmäkokemusten ja halukkuuden perusteella jakaa heille kertynyttä kokemusperäistä tietoa ja ajatuksia. Haastatteluun osallistuneilla nuorilla oli kokemusta yhteensä neljästä kuntoutusyksikössä toteutuneesta ryhmästä, mutta haastatteluhetkellä he edustivat kahta eri ryhmää. Näin ollen paikalla oli kummastakin ryhmästä vähintään kaksi haastateltavaa. Osa nuorista oli jatkanut ensimmäisen ryhmän jälkeen perustettuun jatkokoryhmään, jonka osallistujajoukkoa oli osittain täydennetty. Tässä yhteydessä olen eritellyt nämä ryhmät kahdeksi eri ryhmäksi osallistujajoukon ollessa niissä osittain eri. Ennen haastatteluun osallistumista informoin tutkimuksellisen kehittämistyön toteuttajana henkilökohtaisesti puhelimitse sekä nuorta että nuoren huoltajaa/ huoltajia haastattelusta ja sen käytännön toteutuksesta. Lisäksi jokainen haastatteluun osallistuja allekirjoitti suostumuslomakkeen haastattelutilanteessa. Koko haastattelu nauhoitettiin nuorten suostumuksella ja sen kestoksi tuli 1 tunti 9 minuuttia.

Kolmannen kehittämistehtävän tarkoituksena oli kuvata hyvä, yhtenäinen, nuorille merkityksellinen ryhmäkäytäntö Nuorisopsykiatrian kuntoutusyksikössä moniammatillisen työryhmän näkökulmasta. Aineiston keruu tätä tarkoitusta varten tapahtui ensimmäistä kehittämistehtävää varten perustetussa kehittäjätyöryhmässä, jonka osallistujajoukko säilyi täysin samana myös toisessa kehittämistapaamisessa. Työryhmä työskenteli

aiemmin tehdyn puhtaaksi kirjoitetun SWOT – analyysin sekä nuorten ryhmähaastattelussa kertyneen litteroidun ja alaluokkatasolle sisällönanalyysin keinoin analysoidun aineiston avulla ensin siihen itsenäisesti tutustuen ja sitten kahdessa kolmen hengen ryhmässä huomioistaan keskustellen. Lopuksi käytiin yhteinen keskustelu kaikkien osallistujien kesken, jonka nauhoitin. Alla olevassa kuviossa selvitetään aineiston keruutavat ja kertynyt aineisto kehittämistehtävittäin (kuvio 5).

Kehittämistehtävä	Aineiston keruutapa ja siihen käytetty aika	Nauhoituksen kesto	Aineisto
1. Ryhmäkäytännön nykytilan kuvaaminen työntekijöiden näkökulmasta.	Kehittäjätyöryhmä 17.4.2014 (90min), yhteisen ryhmäkeskustelun nauhoitus.	53 minuuttia.	Nauhoitus litteroituna Tahoma 11, riviväli 1, yhteensä 18 sivua. Fläppipaperi SWOT-analyysi, liimalaput ryhmäkäytännön vahvuuksista, heikkouksista, mahdollisuuksista ja uhista.
2. Mikä ryhmäkäytännössä on merkityksellistä nuorten näkökulmasta?	Nuorten ryhmähaastattelu 14.5.2014 (75min).	1 tunti 9 minuuttia	Nauhoitus litteroituna Tahoma 11, riviväli 1, yhteensä 24 sivua.
3. Laatia kuvaus hyvästä, yhtenäisestä nuorille merkityksellisestä ryhmäkäytännöstä.	Kehittäjätyöryhmä 9.6.2014 (90min), yhteisen ryhmäkeskustelun nauhoitus.	57 minuuttia	Nauhoitus litteroituna Tahoma 11, riviväli 1, yhteensä 19 sivua.

Kuvio 5. Aineistonkeruumenetelmät ja kertynyt aineisto kehittämistehtävittäin.

Nauhoitettua aineistoa edellä mainituista kolmesta kehittämistehtävästä kertyi yhteensä 2 tuntia 59 minuuttia. Aineiston litterointi toteutettiin kunkin nauhoituksen jälkeen heti

samana ja sitä seuraavana päivänä, jotta nauhoituksen aikana tehdyt havainnot voitiin tuoreeltaan liittää litteroituun tekstiin. Litteroitua puhdistettua aineistoa tuli yhteensä 61 sivua, Tahoma 11, riviväli 1, jossa eri puhujat eroteltu kappaleväleillä.

Kehittämistyö eteni vaiheittain, kuten toimintatutkimukselle on tyypillistä ja edellinen vaihe toimi perustana seuraavalle. Tässä tutkimuksellisessa kehittämistyössä toteutui yksi toimintatutkimuksen sykli, jossa toteutui suunnittelun, toiminnan, havainnoinnin ja reflektoinnin kierrokset, jota pyrin kuvaamaan seuraavan kuvion avulla (kuvio 6).

Kehittämis-tehtävä	Osallistujat	Kehittämisteh-tävä	Miten	Tulos
1	Moniammatil-linen kehittä-jätyöryhmä	Millainen on ryh-mäkäytännön ny-kytila?	Yhteistoiminnal-linen työskentely 90min	Ryhmäkäytännön nykytilan kuvaus työntekijöiden näkö-kulmasta.
2	5 kuntoutta-viin ryhmiin osallistuvaa nuorta	Mikä on nuorten näkökulmasta merkityksellistä ryhmäkäytän-nössä?	Ryhmähaastat-telu 75 min	Kuvaus siitä, mikä on nuorten näkökul-masta merkityksel-listä ryhmäkäytän-nössä
3	Moniammatil-linen kehittä-jä-työ-ryhmä	Millainen on hyvä, yhtenäinen ryh-mäkäytäntö Nuorisopsykiatrian kuntoutusyksikössä?	Yhteistoiminnal-linen työskentely 90min (nuorten ryhmähaastatte-luaineistoa ja teorian tietoa hyö-dyntäen)	Kuvaus hyvästä, yh-denmukaisesta nuorille merkitykselli-sestä ryhmäkäytännöstä moniammatillisen työryhmän näkökul-masta.

Kuvio 6. Toimintatutkimuksen vaiheet.

Oma roolini kehittämistyön aineistonkeruussa oli kaksinainen toimiessani sekä kehittämistyön toteuttajana että työyhteisön moniammatillisen työryhmän jäsenenä, mistä kehittäjätöryhmän jäsenet olivat täysin tietoisia. Nuorten ryhmähaastattelussa kahden haastatteluun osallistuneen nuoren kohdalla roolini oli myös kaksijakoinen toimiessani heille sekä ryhmänohjaajana että haastattelijan ja kehittämistyön toteuttajan tehtävässä.

Informoin kaikkia haastatteluun osallistuneita nuoria tästä haastattelun aluksi. Kahden nuoren aiempi tuttavuus haastattelijan kanssa on voinut kuitenkin vaikuttaa haastattelu-tilanteeseen heikentäen sen luotettavuutta. Aineiston keruussa toimin sekä osallistajana kannustaen tasapuolisesti kaikkia mukaan keskusteluun että kehittäjätyöryhmän tapaa- misissa myös osallistujana tuoden esille myös omia näkökulmiani keskustelua edistääk- seni sekä rikastaakseni ja tämä vaikuttaa osaltaan aineiston keruun luotettavuuteen.

6.3 Aineiston analysointi

Kolmella eri tavalla kertynyttä aineistoa analysoin seuraavasti (kuvio 7). Nauhoitettu ai- neisto litteroitiin eli kirjoitettiin sanalliseen muotoon sanatarkasti. Aineisto analysoitiin ai- neistolähtöisesti kehittämistyön tavoitteen ja tarkoituksen ohjaamana sisällönanalyysin keinoin. Analyysiyksikkönä toimi ajatuksellinen kokonaisuus.

Kehittämistehtävä	Aineiston analysointi
1. Ryhmäkäytännön nykytilan kuvaus työnte- kijöiden näkökulmasta.	SWOT-analyysi jäsentämässä aineis- ton analyysiä
2. Mikä ryhmäkäytännössä on merkityksel- listä nuorten näkökulmasta?	Aineistolähtöinen sisällönanalyysi ylä- ja pääluokkatasolle
3. Kuvaus hyvästä, yhtenäisestä nuorille merkityksellisestä ryhmäkäytännöstä.	Aineistolähtöinen sisällönanalyysi ylä- ja pääluokkatasolle

Kuvio 7. Aineiston analysointi kehittämistehtävittäin.

Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä nauhoitettu, litteroitu aineisto ensin pelkistettiin eli redusoitiin ja muutettiin yleiskieliseen muotoon puhujien murteiden ja toistuvien ilmai- sujen häivyttämiseksi. Tämän jälkeen aineisto tiivistettiin ja pilkottiin osiin mielessä ke- hittämistehtävä. Sitten aineisto ryhmiteltiin eli klusteroitiin, jolloin aineistosta etsittiin sa- mankaltaisuuksia ja/tai eroavaisuuksia kuvaavia käsitteitä, joille annettiin luokkaa ku- vaava nimi. Luokittelussa aineisto tiivistyi, kun yksittäiset tekijät sisällytettiin yleisimpiin käsitteisiin. (Tuomi – Sarajärvi 2012: 109- 110.) Toisessa kehittämistehtävässä aineisto luokiteltiin aluksi vain alaluokkatasolle tarkoituksena säilyttää nuorten tuottamia merki- tyksiä tarkasteltaessa huomion keskiössä nuorten vapaasti, omin sanoin tuottama puhe (Alasuutari 2011:83), joka toimi pohjana kehittäjätyöryhmän toisessa kehittämistapaami- sessa. Myöhemmin toisen kehittämistehtävän aineisto analysoitiin vielä yläluokkatasolle

ja osin kokoaviin luokkiin pääluokkatasolle asti, jotta nuorten tuottaman aineiston tulokset olivat käytettävissä vastauksena kehittämistyön toiseen kehittämistehtävään (liite 3). Kolmannen kehittämistehtävän kohdalla aineisto luokiteltiin ylä- ja pääluokkatasolle saakka (liite 4). Aineiston ryhmittelyn jälkeen seurasi aineiston abstrahointi, jossa tutkimuksen kannalta olennaisesta ja valikoidusta tiedosta muodostettiin teoreettisia käsitteitä. (Tuomi – Sarajärvi 2012: 110 - 111.)

Aineistolähtöisessä, induktiivisessa, analyysissä aineistosta pyrittiin luomaan teoreettinen kokonaisuus etenemällä kehittäjätyöryhmässä sekä nuorten fokus group -ryhmähaastattelussa kerätystä yksittäisestä aineistosta kohti yleisempää käsitteellisempää näkemystä ilmiöstä luokittelun avulla. Työskentelyn lähtökohtana oli kerätty aineisto, ja aiemmat havainnot, tiedot tai teoriat tutkittavasta ilmiöstä pyrittiin sulkemaan pois, jotta ne eivät vaikuttaisi analyysiin tai sen lopputulokseen. Tutkimuksellisen kehittämistyön toteuttajan esiymmärrys ja aiemmat kokemukset ilmiöstä kuitenkin osaltaan vaikuttavat analyysiin ja tämä on tiedostettu analyysin aikana. (ks. Tuomi – Sarajärvi 2012: 95 - 96.)

Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä käsitteitä yhdistelemällä saadaan vastaus tutkimustehtävään. Empiirinen aineisto liitetään abstrahoinnissa teoreettisiin käsitteisiin. Tuloksissa esitetään empiirisestä aineistosta muodostettu malli, käsitejärjestelmä, käsitteet tai aineistoa kuvaavat teemat sekä luokittelujen pohjalta muodostetut käsitteet tai kategoriat sekä niiden sisällöt. Analyysin kaikissa vaiheissa kehittämistyön tekijä pyrkii ymmärtämään tutkittavia heidän omasta näkökulmastaan. (Tuomi – Sarajärvi 2012: 112 - 113.)

7 Kehittämistyön tulokset

7.1 Ryhmäkäytännön nykytilan kuvaus

Kehittäjätyöryhmä näki ryhmäkäytännön selvänä vahvuutena ryhmän ohjaajien ammattitaidon ja kokeneisuuden sekä sen myötä syntyneen sensitiivisyyden ryhmän ohjaamisessa. Kaikilla ryhmän ohjaajilla on pitkä työkokemus nuorisopsykiatrian parista, mikä antaa hyvän pohjan ajoittain hyvin vaativien ryhmien parissa työskentelylle. Tätä tukee ryhmän ohjaajien hyvä keskinäinen yhteistyö, mikä on muodostunut henkilöiden välille

osan ryhmän ohjaajista toimittua vuosia samassa työyhteisössä, mikä lisää luonnostaan ohjaajien välistä luottamusta ja antaa ryhmän ohjaamiselle turvallisen perustan. Lisäksi työryhmän työntekijöiden arvostava suhtautuminen toisiinsa lisää luottamuksen ja turvallisuuden tunteen syntymistä ja mahdollistaa myös vertaistuen jakamisen ryhmän ohjaajien kesken, mikä nähtiin yhtenä vahvuutena.

Ryhmän ohjaajat ovat hyvin motivoituneita ryhmien parissa työskentelyyn ja ovat valikoituneet tähän tehtävään omasta halustaan, minkä työryhmä näki ryhmäkäytännön vahvuutena. Kuntoutusyksikön potilasryhmän rajattu valikoituminen mahdollistaa muita nuorisopsykiatrian yksikköjä homogeenisempien ryhmien muodostamisen, minkä kehittäjätyöryhmä näki myös vahvuutena samoin kuin mahdollisuuden pieneen ryhmäkokoön potilaiden tarpeiden mukaan. Mahdollisuus valmistella nuorta ryhmään pidemmänkin aikaa nähtiin ryhmäkäytännössä vahvuutena ja tätä tukee työntekijöiden tutuksi tuleminen myös nuorelle pienessä työryhmässä. Ryhmäkäytännön suunnitelmallisuus ja tavoitteellisuus nähtiin kehittäjätyöryhmässä vahvuutena, kuten myös eräiden spesifien menetelmien käyttö ja ryhmien monipuolinen tarjonta.

Kehittäjätyöryhmä koki heikkoutena ryhmäkäytännön toteutumisessa perheen, yksilötyöntekijän tai mahdollisen osaston tuen puuttumisen nuoren ryhmätoimintaan osallistumiselle. Heikkoutena nähtiin myös se, että ohjaaja tuntee ryhmään osallistuvan nuoren liian huonosti tai toisaalta liian hyvin. Heikkoudeksi arvioitiin myös nuoren motivaation tai pitkäjänteisyyden puute ryhmätoiminnoissa sekä nuoren passiivisuus, joka haastaa ryhmän ohjaajia ja edellyttää heiltä aktiivisempaa työskentelyotetta sekä tiiviimpää yhteydenpitoa.

Käytännön seikat, kuten ryhmätilojen niukkuus sekä tilasta toiseen siirtymiseen liittyvät haasteet nähtiin myös ajankäyttöön vaikuttavina heikkouksina ryhmäkäytännössä. Tiedon siirtyminen ryhmästä kuntoutussuunnitelmiin ja nuoren omille työntekijöille nähtiin myös heikkoutena ja kehitettävänä alueena. Heikkoudeksi koettiin myös paineen alla, väkisin tai kiireessä muodostettu ryhmä, jonka toimintaedellytykset kehittäjätyöryhmä näki heikkoina.

Ryhmäkäytännön mahdollisuutena kehittäjätyöryhmä piti mahdollisuutta saada perheen tuki nuoren ryhmään osallistumiselle, mikä nähtiin hyvin merkittävänä. Mahdollisuutena nähtiin tarpeenmukaisten, potilaslähtöisten ryhmien perustaminen, joissa on mahdolli-

suus kokemukselliseen oppimiseen toimintojen avulla. Ulkoapäin annettuna mahdollisuutena kehittäjätyöryhmä näki myös mahdollisuuden suunnitelmalliseen rahankäyttöön ryhmätoiminnassa, mikä laventaa ryhmätoiminnan mahdollisuuksia. Uusien työtapojen tutuksi tekeminen ja kuntouttava ote ryhmäkäytännössä nähtiin myös mahdollisuutena.

Ulkoapäin tulevana uhkana ryhmäkäytännölle kehittäjätyöryhmä näki rahan ja ryhmäkäyttöön soveltuvien tilojen niukkuuden. Toimimaton potilasohjaus ja tehoton nuorten rekrytointi ryhmään nähtiin uhkana ryhmäkäytännölle. Myös muutosvastarinta, ulkoapäin kohdistuva paine ja jatkuva kiire nähtiin uhkina ryhmäkäytännön toteutumiselle. Perheen tuen puute aiheuttaa uhkaa ryhmäkäytännön toteutumiselle ja keskeyttämisten seurauksena pienten ryhmien haavoittuvuus nähtiin heikkoutena kehittäjätyöryhmässä. Mahdolliseksi uhkaksi koettiin myös huono potilasryhmän erityispiirteiden tuntemus sekä nuoren ryhmään sitoutumisen heikkous.

7.2 Nuorten näkökulmasta merkitykselliset ryhmäkäytännöt

Ryhmään ohjautuminen

Aineiston keruuseen osallistuneet nuoret ohjautuivat kuntoutusyksikön ryhmiin suosituksen perusteella. Osalle ryhmämuotoista kuntoutusta oli suositeltu joko lähettävän tai nykyisen hoitotahon ja vanhempien toimesta. Jotkut olivat ohjautuneet ryhmään sopivamman hoitomuodon, kuten ikätasoisemman ryhmän tai hoitomuodon vaihdon vuoksi.

Ryhmästä tiedottaminen

Haastatteluun osallistuneet nuoret olivat saaneet ennakkotietoa ryhmästä vaihtelevasti ennen ryhmän käynnistymistä. Osa sai suullista tietoa eri ryhmistä ja osa sai sekä suullista että kirjallista tietoa (esite) heille suositellusta ryhmästä. Osa arvioi ennakkotiedon olleen puutteellista, ja tiedon muista ryhmän jäsenistä tai ryhmän koosta jääneen riittämättömäksi. Osa ei saanut kirjallista materiaalia ryhmästä lainkaan. Esitteen saaneet nuoret kokivat siitä olleen apua esimerkiksi ryhmän esittelyssä vanhemmille kotona.

Ennen ryhmän alkua järjestetyillä haastatteluilla, joissa nuoret tapasivat yksilöllisesti ryhmän ohjaajat, nähtiin tärkeitä ja niillä oli erilaisia merkityksiä nuorille. Osa koki haastattelun merkittävänä osana ryhmästä tiedottamista. Osa nuorista näki haastattelun taas ohjanneen ja auttaneen omien tavoitteiden asettamiseen ryhmälle ja jotkut kokivat haastattelun vaikuttaneen merkittävästi ryhmään osallistumispäätöksen tekemiseen.

”Haastattelu helpotti omien tavoitteiden päättämistä, mitä tahtoo tai odottaa sieltä.”

”Haastattelun ansiosta menin ryhmään.”

Ryhmään sitoutuminen

Nuoret toivat esille ryhmään sitoutumiseen vaikuttavan monenlaiset tekijät. Konkreettiset osallistumiseen vaikuttavat tekijät, kuten ryhmän ja koulun yhteensovittaminen sekä so-piva kulkumatka ryhmään voivat estää tai mahdollistaa ryhmään osallistumisen ja ovat merkityksellisiä tekijöitä ryhmään sitoutumisen kannalta. Muut ryhmän jäsenet huoletti-vat usein nuoria etukäteen. Huolta aiheutti se, että minkälaisia muut ryhmän jäsenet ovat tai mahdollisuus, että ryhmässä on ennestään tuttuja nuoria. Nuorten suhtautuminen ryhmään vaihteli ennen ryhmän alkamista. Jotkut nuorista kertoivat lähteneensä mukaan kokeilevalla asenteella ja jotkut olivat kokeneet epävarmuutta ryhmän tarpeellisuudesta.

”Voisi kokeilla ryhmää, jos se auttaisi.”

Ryhmään osallistumispäätöksen teko kävi joiltakin nuorilta hyvin luontevasti ja helposti. Useimmat nuorista kokivat vanhempien suhtautumisen ryhmään vaikuttaneen hyvin merkittävästi omaan osallistumispäätökseensä ja esille tuli, että vanhempien mahdolli-nen vastustus olisi kenties estänyt heidän osallistumisensa ryhmään. Vanhempien kan-nustus ei kuitenkaan riittänyt yksinomaan syyksi ryhmään osallistumiselle nuorten mu-kaan.

”Jos vanhemmat eivät olisi pitäneet ryhmään osallistumista hyvänä ideana, en ehkä olisi aloittanut ryhmässä.”

Ryhmään osallistuminen

Lähiympäristön henkinen tuki nousi merkitykselliseksi nuorten ryhmään osallistumisen kannalta. Siinä vanhempien ymmärryksellä ja opettajien kannatuksella oli tärkeä mer-kitys. Myös vanhempien konkreettinen tuki ja apu ryhmään kulkemiseen ja koululle tie-dottamiseen liittyen oli nuorten näkökulmasta merkityksellistä ja helpotti konkreettisella tavalla ryhmään osallistumista.

”Koululle tiedottaminen ja vanhempien tuki vähentää ryhmään osallistumiseen mahdollisesti liittyviä ongelmia.”

Ryhmän yhteiset ja nuorten yksilölliset tavoitteet

Osa aineiston keruuseen osallistuneista nuorista oli käynyt keskustelua ohjaajien kanssa ryhmän yhteisistä ja omista tavoitteista ryhmän alkuhaastattelun yhteydessä ja koki sen

hyödyllisenä ja selkeyttävänä. Osa arvioi muiden nuorten kokemuksia kuultuaan, että tavoitekeskustelu olisi voinut olla tarpeellinen. Jotkut nuorista toivat esille, ettei heillä ollut omia tavoitteita ryhmään osallistumiselle ryhmän alussa tai edelleenkään. Osalla nuoria oli omia odotuksia ryhmän suhteen ja joidenkin nuorten mielestä ilman tavoitetta toimiminen on välillä mukavaa.

Käytännön vaikuttamismahdollisuuksia arvostetaan

Haastatteluun osallistuneet nuoret toivat selkeästi ja hyvin samansuuntaisesti esille, että mahdollisuus vaikuttaa ryhmän toimintaan ja sisältöön on hyvin merkityksellistä. Vapautta vaikuttaa ryhmän toimintaan pidettiin tärkeänä ja kaikki arvioivat tämän olevan nykyisissä ryhmissään mahdollista. Osalla oli aiempia kokemuksia siitä, että vaikutusmahdollisuudet ryhmässä olivat olleet rajalliset ja sitä pidettiin selvänä puutteena. Tuleviin ryhmiin liittyen nuoret toivat esille toivovansa edelleen hyviä omia mahdollisuuksia vaikuttaa ryhmän sisältöön.

”Meidän ryhmässä on saanut aika paljon vaikuttaa, päätetään mitä me halutaan harjoitella.”

”Tämä ryhmä eroaa aiemmista siinä, että itsellä on paljon enemmän valtaa päättää, että mitä haluisi tehdä.”

Ryhmässä puhuminen on vaikeaa

Nuoret toivat esille ryhmän jäsenten erilaisuuden vaikeuttavan ryhmän vuorovaikutusta. Ryhmän hiljaisuus koettiin myös puhumista vaikeuttavana ja esille tuli ryhmässä puhumisen ilman erityistä sanottavaa olevan hankalaa. Toisaalta esille tuli myös yhtenä ryhmän tarkoituksena olevan keskustelualoitteiden harjoittamisen. Nuoret näkivät huolen toisen loukkaamisesta estävän eriävän mielipiteen ilmaisemisen ryhmässä, mikä lisäsi hiljaisuutta ryhmässä. Nuorilla ei ollut ideaa ratkaisuksi, mitä ryhmän hiljaisuudelle tulisi tehdä.

”Eikö voi pitää omana asiana, jos on eri mieltä.”

Ryhmän ilmapiiri

Haastatteluun osallistuneet nuoret kokivat ryhmään menemisen nykyisin helppona ja siellä olemisen ihan mukavana. Nuorten näkemykset ryhmien ilmapiireistä vaihtelivat jonkin verran. Osa nuorista näki oman ryhmän ilmapiirin mahdollistavan yksityistenkin asioiden luottamuksellisen jakamisen.

"Tärkeää on luottamuksellinen vaikeiden asioiden jakaminen, mikä tekee päivästä tosi ihanan."

Joidenkin mielestä ryhmän ilmapiirissä olisi kehittämistä ja jotkut kokivat ilmapiiriin pääosin tyytyväisyyttä tuottavaksi. Nuoret peilasivat haastattelussa nykyistä ryhmäänsä aiempiin kokemuksiinsa ja toivat esille, että ryhmien ilmapiireissä on eroja, mutta varsinaisia ehdotuksia parannuskeinoksi ryhmän ilmapiirille ei nuorten joukosta löytynyt.

"Ryhmän ilmapiiri tuntuu olevan samaan aikaan rento, mutta myöskin jotenkin jäykkä."

"Ryhmässä on ihan hyvä ilmapiiri, kun vertaan aikaisempaan ryhmään, jossa oli erittäin huono ilmapiiri."

Ryhmän rakenne

Haastatteluun osallistuneiden nuorten mukaan huono ryhmäaika aiheuttaa haasteita ryhmään osallistumiselle ja on tässä mielessä merkityksellinen seikka. Huono ryhmäaika lisää koulusta poissaoloja ja ryhmään ajoissa ehtiminen voi olla haasteena. Osa nuorista koki oman ryhmänsä vaihtelevan ryhmäajan helpottavan koulun ja ryhmän yhteensovittamista. Vaihtelevaa ryhmäaikaa pidettiin järkevänä ja sen arvioitiin vähentävän koulussa yhteen aineeseen kohdistuvia poissaoloja.

"Meidän ryhmässä on tosi järkevät ajat, ettei ole tietty hetki tiettynä päivänä, vaan se vaihtelee. Joskus aamulla, joskus iltapäivällä, ei ikinä keskellä päivää."

Nuorten näkemykset sopivasta ryhmän koosta vaihtelivat. Keskustelun perusteella ryhmän sopiva koko oli nuorten mukaan 4-7 nuorta. Kolmen nuoren ryhmää pidettiin liian pienenä. Joidenkin mielestä sopiva nuorten määrä oli viisi nuorta. Jotkut kokivat myös seitsemän nuoren määrän sopivana ja joidenkin mielestä se taas oli jo maksimimäärä.

"Mielestäni ryhmässä on nyt maksimimäärä (7). Menee mielestäni levottomaksi, jos rupeaa olemaan enemmän."

Nuoret pitivät kaikkien jäsenten läsnäoloa ryhmäkerroilla tärkeänä ja nuoret toivat esille koko ryhmän paikalla ollessa keskustelun olevan hyvää. Osa nuorista koki ryhmän jäsenten pois jättäytymisen kesken ryhmäprosessin häiritsevänä.

Nuoret kokivat, että ryhmien sukupuolijakauman tulee olla yksilölliset näkemykset huomioiva. Osa nuorista koki, ettei ryhmän jäsenten sukupuolella ole mitään merkitystä ja osan nuorten mielestä sekä erillisiä että sekaryhmiä tarvitaan, jotta voi löytää itselleen sopivan ryhmän.

”En ole yhtään välittänyt, että onko ryhmässä poikia vai tyttöjä.”

Ohjaajien merkitys vaihteli aineiston keruuseen osallistuneiden nuorten mukaan. Osa nuorista koki, ettei ryhmän ohjaajilla tai heidän sukupuolellaan ole mitään merkitystä, kun taas toiset näkivät ohjaajillakin olevan merkitystä ryhmän kannalta.

Nuorten näkemykset sopivasta ryhmän pituudesta vaihtelivat ja ryhmän pituuden tarpeen mukaisuus nousi esille. Osa nuorista koki 20 ryhmäkerran pituisen ryhmän liian lyhyenä ja mahdollisuuden jatkoryhmään tarpeellisenä. Osa näki määrittämättömästi tarpeen mukaan jatkuvan ryhmän hyvänä. Sopivaksi yksittäisen ryhmäkerran kestoksi nuoret arvioivat 1-2 tuntia.

”Ryhmällä ei mielestäni tarvitse olla mitään tiettyä pituutta. Voihan se jatkua tarpeen mukaan, että sitten kun ei enää tarvitse, ei enää jatka.”

Ryhmän jäsenet vaikuttavat toisiinsa

Nuoret toivat esille yhteenkuuluvuuden tunteen olevan tärkeä ryhmässä. Muiden ryhmän jäsenten mukavuus, samankaltaisuus sekä yhteiset kiinnostuksen kohteet nähtiin yhdistävinä tekijöinä. Lisäksi nuoret kokivat kokemuksen omasta sopivuudesta ryhmään motivoivan osallistumaan. Merkitykselliseksi nousi myös muiden ryhmän jäsenten kiinnostuneisuus itseä kohtaan, minkä nuoret arvioivat lisäävän ryhmään kuulumisen tunnetta.

”On aika tärkeää, että tuntuu sopivan ryhmään, kun muuten ei olisi kunnolla motivaatiota tulla siihen.”

”Kun muut kuuntelevat tai välittävät toisten puheista, lisääntyy tunne, että kuuluu ryhmään.”

Ryhmä tarjosi mahdollisuuden havaita omaa ja muiden kehittymistä ja nuoret kokivat muiden ryhmän jäsenten kehittymisen rohkaisevan itseäkin osallistumaan. Lisäksi joidenkin nuorten mukaan oma kehittyminen lisäsi kykyä hyödyntää ryhmää. Nuoret kokivat yhdessä toimimisen ja tekemisen tärkeänä ja mukavana, mutta vaikka toiminta ryhmässä nähtiin tärkeänä, sitä ei pidetty silti aina pakollisena.

”Tosi ihana huomata, että muutkin kehittyvät ryhmässä ja se rohkaisee itseäkin puhumaan.”

Ryhmän hyöty

Nuoret kokivat saaneensa ryhmistä erilaista hyötyä. Osa koki ryhmän myötä kehittyneensä henkilökohtaisesti, mikä näkyi itseluottamuksen kasvamisena ja rohkaistumisena arkielämässä. Osa koki ryhmän hyödyn ajankuluna ja vaihteluna arkeen. Osa näki ryhmän mahdollisuutena tutustua uusiin ihmisiin ja jotkut näkivät ryhmän mahdollisuutena saada uusia kavereita. Osalle kaverin etsiminen ei ollut ryhmään osallistumisen taustalla millään tavalla. Ryhmän merkityksellisyyden sanoittaminen ei ollut nuorille helppoa ja tätä kuvaa erään nuoren kommentti:

”Tää ryhmä tuntuu joltain..., et me tosissaan tehdään jotain...”

Epäonnistuneena nuoret kokivat joissakin ryhmissä itsestään selvät tai teennäiset harjoitukset, mutta muuta kritisoitavaa he eivät tuoneet haastattelun yhteydessä esille.

7.3 Nuorille merkityksellinen ryhmäkäytäntö työryhmän näkökulmasta

Ryhmän kokoaminen

Kehittäjätyöryhmän keskustelussa ryhmän kokoamisvaiheessa nousi merkityksellisenä esiin tiedottaminen. Kirjallinen ryhmäesite auttaa ryhmästä tiedottamisessa ja sen sisällön tulisi olla työryhmän mukaan ryhmää kattavasti kuvaava (muun muassa ryhmän rakenne, tavoitteet, nuorten vaikutusmahdollisuudet, mahdollisuus jatkoryhmään). Suullinen alkutieto nousi tärkeänä esille kehittäjätyöryhmän keskustelussa ja kehittäjätyöryhmä mietti hoitokokouksen hyödyntämistä ryhmän esittelyssä ja siitä tiedottamisessa. Lisäksi nuoren ja hänen läheistensä henkilökohtainen tapaaminen ryhmää suunniteltaessa nousi tärkeäksi tiedottamisen tavaksi ryhmän kokoamisvaiheessa.

Ryhmään sitoutuminen

Ryhmään sitoutuminen tapahtuu kehittäjätyöryhmän pohdinnan perusteella monen eri tekijän kautta. Ryhmän ohjaajien henkilökohtainen tiedon vaihtaminen nuoren ja tämän vanhempien kanssa osoittautui tärkeäksi ryhmään sitoutumiseen vaikuttavaksi tekijäksi. Vanhempien tiedottamisen ryhmän käytänteistä ja tavoitteista nähtiin vähentävän ryhmään kohdistuvia ennakkoluuloja ja epäilyksiä sekä tukevan ryhmään sitoutumisessa. Tärkeäksi osoittautuneessa henkilökohtaisessa haastattelussa nuorella on kehittäjätyöryhmän mukaan mahdollisuus saada tietoa ja tavata ryhmän ohjaajat, mikä helpottaa ryhmään sitoutumista.

”Vanhempien infot lisäävät vanhempien ymmärrystä ryhmästä ja sen tavoitteista.”

”Nuoren ja vanhempien on tärkeä saada tietoa suoraan ryhmän ohjaajalta, koska muiden kertomana se on toisen käden tietoa, vaikka olisi esitekin.”

Ryhmän jäsenten samankaltaisuus tulee työryhmän näkemyksen mukaan huomioida ryhmän kokoamisvaiheessa ja sen nähtiin vaikuttavan nuoren sitoutumiseen ryhmään. Nuorten lähiympäristön sitoutuminen ja henkinen tuki ryhmätoiminnalle nähtiin myös tärkeänä. Vanhempien suostumus ja hyväksyntä ryhmälle oli oleellista, kuten myös muun lähiympäristön (perhe, koulu) tuki. Kehittäjätyöryhmä näki tärkeänä nuoren osallistumiseen vaikuttavien konkreettisten tekijöiden huomioinnin ryhmään sitoutumisen yhteydessä. Ryhmän tulisi olla ajallisesti sopiva nuoren arkeen ja pitkien matkojen aiheuttamat poissaolot koulusta tulisi huomioida sitoutumisen yhteydessä. Työryhmän mukaan nuorta tulee kuulla tiedon saamiseksi siitä, onko hän valmis jatkamaan tai sitoutumaan ryhmään. Nuorten vaikutusmahdollisuudet ryhmän toimintaan sekä kokemukset nuorten osallisuudesta ryhmän sisällön suunnitteluun nousivat tärkeinä esille kehittäjätyöryhmän pohdinnassa.

Ryhmän rakenne

Kehittäjätyöryhmä näki tärkeänä asiakaslähtöisen näkökulman ryhmäajassa. Keinoina tähän nähtiin potilasryhmän tarpeiden arviointi sekä vaihteleva ryhmäaika, joka helpottaa ryhmän ja koulun yhteensovittamista. Yksittäisen ryhmäkerran kestoa pohdittaessa esille nousi tarkoituksenmukaisuus, mihin vaikuttaa osaltaan ryhmässä käytetty toiminta. Hyväksi koettu ryhmäaika oli työryhmän näkemyksen mukaan noin kaksi tuntia. Kehittäjätyöryhmän keskustelun perusteella nähtiin ryhmän ajankohdan ja toiminnan vaikuttavan nuorten ryhmään suhtautumiseen siten, että vapaa-ajalla toteutuva toiminnallinen ryhmä mielletään helpommin nuorten taholta rennommaksi ja vapaamuotoisemmaksi.

Ryhmän koko määräytyy kehittäjätyöryhmän pohdinnan mukaan tarkoituksenmukaisuuden perusteella. Sopivaan ryhmän kokoon vaikuttavat ryhmän tavoite, käytetty menetelmä sekä toiminta merkittävästi. Kehittäjätyöryhmä tuli siihen tulokseen, että sopiva ryhmän koko on tarkoituksesta riippuen 5-10 henkilöä. Ryhmän pieni koko saattaa haastaa kehittäjätyöryhmän pohdinnan perusteella nuoria puhumaan enemmän.

Kehittäjätyöryhmän keskustelun perusteella todettiin, että ryhmän keston määrämittäisyys tehostaa ryhmän toimintaa. Ryhmän keston määrämittäisyyden nähtiin tukevan ryhmään sitoutumista sekä edistävän ryhmän tavoitteellista toimintaa.

”Tässä kontekstissa määrällisyys auttaa jatkamaan ryhmän loppuun saakka tai nuori tietää, että määräjän kuluttua arvioidaan uudelleen, että jatketaanko ryhmää samalla porukalla.”

Ohjaaja tulkitsee ryhmää ja sen toimintaa

Kehittäjätyöryhmä näki ryhmän ohjaajien tulkitsevan ryhmää ja sen toimintaa. Nuorten edistymisen nähtiin ilmenevän muuttuneena suhtautumisena ryhmään ja ohjaajiin. Kehittäjätyöryhmä näki positiivisten ryhmäkokemusten rohkaisevan nuoria osallistumaan ja muuttavan osaltaan nuorten suhtautumista ryhmään ja sen merkitykseen sekä lisäävän nuorten toiveita ryhmäkoon kasvattamiseen. Ohjaajien merkityksen nähtiin vähenevän ryhmän edistyessä, mutta toisaalta työryhmä totesi suhtautumisen ohjaajiin voivan vaihdella myös muista syistä ryhmäprosessin aikana.

Ryhmän ohjaajan ammattitaito osoittautui kehittäjätyöryhmän keskustelussa tärkeäksi voimavaraksi ryhmässä. Ohjaaja havainnoi ja sanoittaa ryhmän toimintaa. Työryhmä näki ohjaajan sensitiivisyyden sekä ryhmän että omien ryhmästä nousevien tuntemustensa suhteen olevan tärkeä ryhmän havainnoinnin kanava. Ryhmän ohjaajan kaikkien näkemyksiä arvostava suhtautuminen ja nuorten itseilmaisun rohkaiseminen ja kannustaminen nähtiin tärkeänä. Näitä taitoja ohjaajan nähtiin hyödyntävän, kun ryhmä kommunikoi sekä sanallisesti että sanattomasti. Kehittäjätyöryhmä totesi ryhmän vaihtelun olevan vaikuttavaa koko ryhmän näkökulmasta ja hiljaisuuden käsittelyn vaativan usein ohjaajalta aktiivisempaa otetta. Kehittäjätyöryhmä totesi myös, ettei nuorten puheliaisuus ole aina välttämättä osoitus ryhmän kommunikoinnin vastavuoroisuudesta.

Ryhmän arviointi

Kehittäjätyöryhmä näki nuorten antaman palautteen olevan osa ryhmän jatkuvaa arviointia. Palautekeskusteluista nuorten kanssa nähtiin olevan apua ryhmän jatkosuunnittelussa ja palautelomakkeen arvioitiin voivan toimia nuoren oman edistymisen ja ryhmän arvioinnin tukena. Ryhmän soveltuvuutta tulee kehittäjätyöryhmän mukaan arvioida myös jatkokuntoutusmuotona ja ryhmäkokemuksen tuoman tiedon hyödyntämistä mahdollisen jatkokuntoutuksen järjestämisessä tulee käyttää hyödyksi, sillä pyrkimyksenä on siirtää ryhmässä opitut taidot nuoren omaan toimintaympäristöön.

Ryhmäprosessin pituutta tulisi kehittäjätyöryhmän mukaan arvioida tarpeenmukaisesti. Ryhmät toteutuvat usein lukukauden mittaisina ja mahdollisuus ryhmäprosessin jatkumiseen jatkoryhmän muodossa on koettu hyvänä vaihtoehtona.

Ryhmä kuntoutusmuotona

Kehittäjätyöryhmän mukaan ryhmätoiminnan tulee edistää kuntoutuksen tavoitteiden saavuttamista ja kaikissa kuntoutusyksikön ryhmissä on hoidollisuuden vaatimus. Tavoitteet ohjaajat ryhmän toimintaa ja ryhmä antaa nuorille mahdollisuuden havainnoida ja peilata omia ajatuksia. Työryhmän mukaan yhteinen käsitys tavoitteista vaikuttaa ryhmän toimintaan. Nuorten tulee olla tietoisia ryhmän tavoitteellisuudesta ja tavoitekeskustelua tulee käydä nuorelle tutuilla käsitteillä. Tavoitteiden nähtiin vaikuttavan ryhmässä käytettävän toiminnan valintaan.

Kehittäjätyöryhmä havaitsi hiljaisen tiedon kuitenkin ohjaavan ajoittain ryhmän toimintaa, mikä näkyy myös siinä, että tavoitteet eivät ole aina selkeitä nuorille. Tarve hiljaisen tiedon sanoittamiseen sekä kirjaamiseen nousi esille kehittäjätyöryhmän keskustelussa. Kehittäjätyöryhmä totesi myös koko työryhmän yhteisen koulutuksen edistävän työryhmän yhteistä ymmärrystä tavoitteiden asettamisen tarpeellisuudesta.

Ryhmäkuntoutuksen tuloksellisuuden arviointi

Kehittäjätyöryhmä kävi keskustelua ryhmäkuntoutuksen edistymisen arvioinnin keinoista ja näki ryhmän hyödyn ilmenevän nuoren subjektiivisena kokemuksena. Kehittäjätyöryhmä näki tärkeänä ryhmän ja nuorten yksilölliset tavoitteet, joiden avulla voidaan arvioida kuntoutuksen edistymistä. Työryhmä totesi tavoitteiden tarvitsevan jatkuvaa arviointi koko ryhmäprosessin ajan ja saavutetuista tavoitteista positiivisen palautteen antamisen sekä nuorelle että tämän vanhemmille tärkeänä.

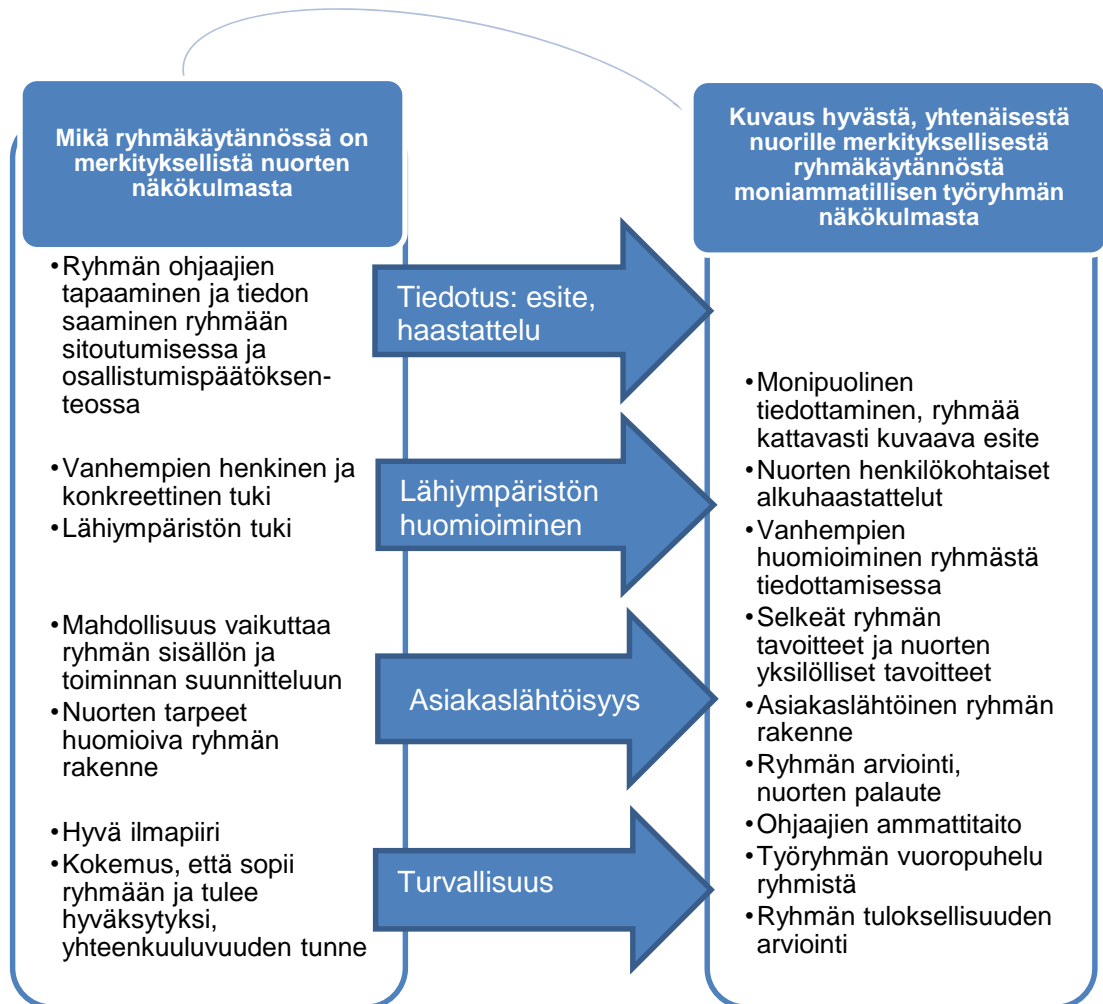
Kuntoutuksen vaikuttavuuden mittaamiseen työryhmä totesi liittyvän vaikeuksia. Kuntoutuksen lähtötason ja muutoksen mittaaminen nähtiin haasteena tulevaisuudessa ja ryhmien tavoitteellisuuden ja vaikuttavuuden osoittamisen todettiin haastavan ryhmän ohjaajia kaiken aikaa.

Työryhmän vuoropuhelu

Kehittäjätyöryhmä näki koko työryhmän säännöllisen vuoropuhelun ryhmistä hyvin tärkeänä ja tämän nähtiin korostuvan erityisesti silloin, kun työryhmässä tapahtuu muutoksia tai kun uusia työntekijöitä tulee työryhmään. Avoin vuorovaikutus työryhmässä sekä ryhmän ohjaajien ja nuoren omien työntekijöiden välillä nähtiin kehittäjätyöryhmässä tärkeänä yhteisen ymmärryksen lisäämisessä.

8 Kuvaus hyvästä, nuorille merkityksellisestä ryhmäkäytännöstä

Nuorten tuottamat näkemyksen ryhmäkäytännön merkityksellisistä seikoista toimivat pohjana kehittäjätyöryhmän pohdinnalle ja lopullinen kuvaus näyttäytyykin monin paikoin yhteneväisenä nuorten näkemysten kanssa.

Kuvio 8. Kehittämistyön tulosten yhdistyminen kuvaukseksi hyvän, yhtenäisen nuorille merkityksellisen ryhmäkäytännön periaatteista.

Hyvän, yhtenäisen nuorille merkityksellisen ryhmäkäytännön periaatteisiin kuuluu moniammatillisen työryhmän mukaan monipuolinen tiedottaminen, joka pitää sisällään sekä suullista että kirjallista tiedottamista. Ryhmää kattavasti kuvaavat, yhdenmukaisesti rakentuneet esitteet nähtiin tässä yhtenä keinona. Esitteistä tulee käydä ilmi ryhmän tavoitteet, puitteet, rakenne (mitä, missä, milloin) sekä ryhmän ohjaajien yhteystiedot. Ryhmän kesto voi vaihdella, mutta mahdollisuus jatkoryhmään nähtiin tärkeänä mainita

myös ryhmäesitteessä. Samoin ryhmäesitteessä tulee olla maininta siitä, että nuoret voivat vaikuttaa ryhmän sisällön ja toiminnan suunnitteluun, minkä merkitystä nuoret itse vahvasti korostivat haastatteluaineistossa ja toivoivat tämän toteutuvan myös tulevissa ryhmissä. Nuorten vaikutusmahdollisuudet ryhmän sisällön ja toiminnan suunnittelun suhteen ovat olleet hyvin huomioitua kuntoutusyksikössä jo ennestäänkin, mutta tätä katsottiin tarpeen vielä korostaa, koska nuoret nostivat sen merkityksellisyyden vahvasti esille. Nuorten vanhempien tai huoltajien tapaamiset ryhmän ohjaajien toimesta nähdään tärkeinä keinoina lisätä vanhempien ymmärrystä ja sitä kautta sekä henkistä että konkreettista tukea ryhmätoiminnalle, jonka nuoret näkivät hyvin merkityksellisenä ryhmään osallistumiseensa vaikuttavana asiana ryhmähaastattelun perusteella.

Ryhmätoiminnan tavoitteellisuus nähdään työryhmässä tärkeänä ja nuorten tuottaman aineiston perusteella siinä on nykyisin vaihtelua. Ryhmän yleiset tavoitteet sekä nuorten yksilölliset tavoitteet nähdään merkityksellisinä, sillä kaiken kuntoutusyksikössä järjestettävän ryhmätoiminnan tulee olla pyrkimyksiltään hoidollista ja nuorten kuntoutumista edistävää. Yksilöllisten alkuhaastatteluiden tehtävänä nähtiin myös nuoren yksilöllisistä tavoitteista keskusteleminen ja niiden asettaminen ryhmätoiminnalle sen lisäksi, että niissä myös arvioidaan ryhmän ohjaajien toimesta nuorten sopivuutta ja kykyä sitoutua suunniteltuun ryhmään.

Ryhmän rakenteen asiakaslähtöisyys merkitsee moniammatillisen työryhmän mukaan nuorten tarpeiden huomioimista ryhmäajassa, ryhmäprosessin kestossa sekä ryhmän jäsenten määrässä ja sukupuolella. Ryhmän asiakaslähtöinen rakenne vaikuttaa ratkaisevasti nuorten ryhmään sitoutumiseen. Oleellisena asiana nuorten näkemysten mukaan oli, löytää ratkaisu ryhmän ja koulun yhteensovittamiseen liittyviin haasteisiin.

Työryhmä näki ohjaajien ammattitaidon merkityksen korostuneena ja ryhmätoiminnassa tärkeänä voimavarana. Ohjaajien ammattitaito auttaa ryhmän toteutuksessa, turvallisen ilmapiirin muodostumisessa, ryhmän tulkitsemisessa ja jatkuvassa arvioinnissa. Jatkuvan arvioinnin avulla on mahdollista seurata ryhmän edistymistä, tarkistaa ryhmän ja nuorten yksilöllisiä tavoitteita sekä antaa positiivista palautetta jo saavutetuista tavoitteista. Tähän liittyy myös palautteen kerääminen nuorilta, jota voidaan hyödyttää nuorten yksilöllisen edistymisen seurannassa sekä ryhmän yleisessä arvioinnissa ja jatkokehittelyssä. Työryhmän yhteistä vuoropuhelua ryhmistä tarvitaan säännöllisesti yhteisen ym-

määräyksen ja tiedon ylläpitämiseksi ryhmätoimintoihin liittyen. Ryhmän arviointia tarvitaan myös ryhmäkuntoutuksen vaikuttavuuden havainnoimiseksi, mikä nähtiin tulevaisuuden haasteena enenevässä määrin.

9 Tulosten tarkastelua

9.1 Ryhmäkäytännön nykytilan pohdinta

Nuorisopsykiatrian kuntoutusyksikössä on päädytty toimintatapaan, jossa ryhmänohjaajia on aina kaksi. Ryhmäkäytännön nykytilan kuvauksessa kehittäjätyöryhmä näki vahvuutena sen, että ryhmän ohjaajien välillä vallitsee hyvä yhteistyö, joka pohjautuu työntekijöiden arvostavaan suhtautumiseen toisiinsa. Tämän myötä luottamuksen ja turvallisuuden tunne kasvaa ja mahdollistaa myös vertaistuen jakamisen ryhmän ohjaajien kesken. Myös Sitolahti (1999) toteaa, että ryhmän ohjaajaparin valinnan tulee olla oma-aloitteinen ja tämä korostuu, mitä pidempää tai tiiviimpää ryhmää ollaan suunnittelemassa. Parhaiten yhteistyössä onnistuvat ne ryhmän ohjaajaparit, jotka voivat kommunikoida avoimesti toistensa kanssa ja jotka nauttivat yhdessä työskentelystä ja ovat valmiita ratkaisemaan esille tulevia ristiriitoja. Ryhmän ohjaajien suhteen keskeisempiä edellytyksiä onnistumisen kannalta on toistensa persoonallisuuden, erilaisuuden ja ammattitaidon arvostaminen. On tärkeää, että ohjaajilla on aikaa tutustua riittävästi toisiinsa ja toistensa työskentelytapoihin ennen ryhmän alkua. (Sitolahti 1999:158 -159; Flanigan 2001: 166.) Pienessä työryhmässä työntekijät tulevat väistämättä tutuksi toisilleen ja luontevia ohjaajapareja muodostuu, kuten kuntoutusyksikössä on tapahtunut.

Ryhmän suunnitteluvaiheeseen kannattaa käyttää riittävästi aikaa. Sitolahden (1999) mukaan ryhmän ohjaajien tärkeänä tehtävänä on sopia yhdessä ryhmän tavoitteesta, menetelmästä ja työnjaosta sekä valmistautua hyvin tehtäväänsä aliarvioimatta yhteistyön vaikeuksia. Ryhmän ohjaajana työskentelevien henkilöiden persoonallisuuden joustavuus ja kyvykyys luovaan, ideoivaan työhön, johtaa hedelmällisemmän ja tuloksellisemmän yhteistyön muodostumiseen. Onnistuessaan yhteistyössä kaksi ryhmän ohjaajaa voivat kuulla, nähdä, aistia, ottaa vastaan, käsitellä ja ymmärtää enemmän kuin kumpikin yksikseen. Tällaisessa yhteistyössä kantavana voimana on heidän itsensä ohella

myös heidän keskinäinen suhteensa, joka lujittaa turvallisuuden tunnetta ja auttaa sietämään ryhmän ohjaamiseen liittyvää ahdistusta, hämmennystä ja epätietoisuutta. (Sito-lahti 1999: 154,166.) Kahden ohjaajan ryhmässä vastuu jakautuu kaksille hartioille, mikä tekee ryhmän ohjaamisesta yksin ohjaamiseen verrattuna hieman kevyempää ja mahdollistaa monipuolisemman näkökulman saamisen ryhmään ja sen mukanaan tuomiin ilmiöihin.

Työryhmä näki uhkana väkisin tai kiireessä muodostetun ryhmän, jonka onnistumisen edellytyksiä pidettiin heikkoina. Colen (2005) mukaan ryhmän toiminnan suunnittelu on mahdotonta ilman edeltävää tavoitteiden suunnittelua ja strukturointia sekä nuorten tarpeiden arviointia sekä vahvuuksien ja heikkouksien tiedostamista, jotka ovat edellytyksiä ryhmän tavoitteiden asettamiselle (Cole 2005:6). Ryhmän ohjaajien huolellinen valmistautuminen ja nuorten yksilölliset alkuhaastattelut tukevat nuorten motivoitumista ja sitoutumista ryhmään. Alkuhaastattelussa ryhmän ohjaajat tiedottavat ryhmään hakeutujia sekä arvioivat heidän kykyään sitoutua ryhmään ja työskennellä siinä. Haastateltavaa kuunnellessaan ryhmän ohjaajat luovat mielikuvia haastateltavan soveltuvuudesta osallistua suunniteltuun ryhmään, minkä perusteella lopullinen ratkaisu tehdään.(Keski-Luopa 2005: 128 -130.) Jos tässä hätiköidään tai halutaan aloittaa ryhmä nopeasti, ryhmän jäsenten valinta ei aina onnistu siten, että yhteenkuuluvuus ryhmän jäsenten välillä mahdollistuu tai että nuoret ovat todella valmiita sitoutumaan ryhmään. Suunnitteluvaiheessa hätiköinnillä voi olla kauaskantoisiakin seurauksia. Jos esimerkiksi ryhmä päädytään aloittamaan vain kolmella nuorella, on sen haavoittuvuuden riski myös suurempi. Lindroosin ja Segercrantzin (2009) mukaan yhteinen aika, tila ja ryhmän turvalliset puitteet takaavat ryhmän yhteenkuuluvaisuuden ja vertaistuen saamisen (Lindroos – Segercrantz 2009: 19), eikä näiden asioiden sopimisesta ole syytä luistaa.

9.2 Nuorille merkityksellisten asioiden pohdinta

Haastatteluun osallistuneet nuoret olivat ohjautuneet kuntoutusyksikön ryhmiin joko nykyisen tai aiemman hoitotahonsa ja vanhempiensa suosituksesta. Kukaan nuorista ei ollut tullut ryhmään omasta aloitteestaan ja osa nuorista oli aluksi epävarma omasta suhtautumisestaan ryhmää kohtaan tai suhtautui ryhmään kokeilevin mielin. Hoitosuositukset tulisi kuitenkin perustaa aina nuorelle merkityksellisten vaikutusten osoittamiseen, jotka määrittyvät yksilöllisesti kunkin henkilön oman arvo- ja kokemusmaailman kautta. Myös opittujen asioiden siirtyminen arkeen edellyttää, että kuntoutuksen tavoite on ihmi-

selle itselleen merkityksellinen. (Autti-Rämö – Komulainen 2013: 452 -453.) Tämän mahdollistamiseksi tarvitaan paljon tiedottamista, jotta nuorella ja hänen huoltajillaan on mahdollisuus tämän tiedon ja ymmärryksen pohjalta tehdä nuoren kuntoutumista koskevia tietoisia päätöksiä ja ratkaisuja. Nuoret korostivat vanhempien suhtautumisen ja tuen merkitystä omaan ryhmään osallistumiseensa. Myös Autti-Rämö & Komulainen (2013) näkevät tärkeänä nuoren ja hänen jokapäiväisen toimintansa kannalta merkityksellisten ihmisten osallistumisen kuntoutuksen tarpeen ja tavoitteen määrittämiseen, sen sisällön ja toteutuksen suunnitteluun sekä sen käytäntöön sovittamiseen, jotka ovat edellytyksiä kuntoutumiselle. Jos nuori ei sitoudu tavoitteisiin tai jos lähiympäristö ei tue nuoren muutosprosessia, vaikuttavaksi osoitettu menetelmäkään ei toimi käytännössä. (Autti-Rämö – Komulainen 2013: 452 - 453.) Myös Von Wendt (2001) korostaa, että menestykselliseen kuntoutukseen liittyy aina vanhempien tai läheisten sitoutuminen kuntoutusprosessiin (Von Wendt 2001: 399). Vanhempien huomioiminen kuntoutuksessa näyttäytyykin erittäin merkityksellisenä, sillä vanhempien suhtautuminen voi joko estää tai tukea nuoren ryhmään osallistumista.

Kaikki ryhmähaastatteluun osallistuneet nuoret toivat esille hyötyneensä alkuhaastattelusta, joka mahdollisti henkilökohtaisen tiedon vaihtamisen ryhmän ohjaajien kanssa. Nuoren ja ryhmän ohjaajien henkilökohtainen tapaaminen hälventää nuoren ryhmää kohtaan tuntemaa jännitystä ja epätietoisuutta oikeaa ja konkreettista tietoa tarjoamalla. Alkuhaastattelussa nuorella on mahdollisuus esittää mieltään askarruttavia kysymyksiä ryhmää koskien sekä saada ymmärrystä ryhmän alkamiseen yleisesti liittyvään jännitykseen, mikä kokemusten mukaan on usein esteenä nuoren ryhmään osallistumiselle. Henkilökohtainen tapaaminen lisää myös nuoren turvallisuuden tunnetta, kun hän saa tavata ryhmän ohjaajat etukäteen ja muodostaan heistä käsityksen tämän perusteella, mikäli ryhmän ohjaajat eivät jo ole nuorelle entuudestaan tuttuja henkilöitä.

Kaikilla ryhmähaastatteluun osallistuneilla nuorilla ei ollut selvää käsitystä siitä, mikä ryhmän tavoitteena oli, eivätkä he itse olleet asettaneet omaa henkilökohtaista tavoitetta ryhmään osallistumiselleen. Jotkut nuorista taas olivat jo alkuhaastattelussa keskustelleet myös ryhmän tavoitteista ja kokeneet saaneensa apua omien tavoitteiden asettamisessa ryhmätoiminnalle. Jo alkuhaastattelussa tulisi selvittää ryhmän tarkoitusta ja tavoitetta nuorelle. Cole (2005) näkeekin tämän keskeisenä tehtävänä ryhmän alussa. Ryhmän jäseneksi aikovan tulee tietää jo alkuvaiheessa, miten ryhmän on tarkoitus auttaa häntä ja tähän on hyvä palata myös ryhmäprosessin aikana. (Cole 2005: 5.) Tällä

tavalla toimimalla nuori tietää, mihin on ryhtymässä ja hän saa ryhmään osallistumis pää- töksensä tekemiseksi tarvittavaa taustatietoa, jota voi peilata suhteessa omiin tarpei- siinsa. Tavoitteisiin palaamalla ryhmäprosessin aikana voidaan tarkastella ja arvioida ta- voitteiden tarkoituksenmukaisuuden säilymistä sekä toisaalta myös ryhmän edistymistä ja tavoitteiden saavuttamista, mikä on tärkeää edistymisen havaitsemiseksi sekä positiiv- isen palautteen antamiseksi että saamiseksi.

Nuorten haastatteluaineistosta tuli ilmi viitteitä siitä, että nuori oli kokenut tulleen pai- nostetuksi ryhmään osallistumisen suhteen sekä vanhempiensa että kuntoutustyönteki- jöiden tahoilta. Tämä on hyvin mahdollista, sillä usein nuoret vastustavat itselleen entuu- desta vieraita asioita, eivätkä muun muassa tästä syystä välttämättä ensi kädessä innostu haastavalta kuulostavasta ryhmätoiminnasta ennen kuin saavat siitä riittävästi asianmukaista tietoa suoraan ryhmää ohjaamaan tulevilta henkilöiltä. Psykiatriset häiriöt vaikuttavat ihmisen ajatteluun, tunne-elämään ja toimintaan sekä kykyyn ja haluun olla kanssakäymisessä toisten ihmisten kanssa (Sipilä – Österbacka 2013:30). Ennen ryh- mää nuoret prosessoivat omaa kelpaavuuttaan ryhmän jäsenenä sekä miettivät ryhmän muita jäseniä, joihin liittyen heillä vaikutti haastatteluaineiston perusteella kohdistuvan erilaisia huolia. Epävarmuutta liittyy siihen tuleeko nuori hyväksytyksi ikätovereiden sil- missä. (Kopakkala 2005: 57.) Nämä huolet saattavat pohjautua nuorten epävarmuuteen itsestään ja omista sosiaalisista taidoistaan sekä aiempiin huonoihin tai jopa hävettäviin kokemuksiin ryhmätilanteissa.

Psykiatriset häiriöt haittaavat monella tapaa sosiaalisissa vuorovaikutussuhteissa toimi- mista. Psykiatriseen sairauteen liittyvä häpeäleima saattaa johtaa kiusaamiseen sekä asianomaisen oman itsen aliarviointiin sekä itsetunnon laskuun ja syrjäytymiseen. Sosi- aalisten ryhmien ulkopuolelle joutuminen ja tukea vaille jääminen on lukuisissa tutkimuk- sissa todettu pitkällä aikavälillä terveyttä vaarantavaksi. Sosiaalisten suhteiden merkitys on suuri ja ne tuovat elämään paljon hyvää, mutta ne voivat myös haavoittaa syvästi. (Korkeila 2011: 22 -25.) Monella nuorella on taustalla traumaattisia kiusaamiskokemuk- sia ikätovereiden taholta, mikä entisestään lisää ryhmään sitoutumiseen liittyviä esteitä ja pelkoja sekä nostaa ryhmän struktuureista rakentuvien turvallisten puitteiden merki- tyksen arvoa. Joskus tarvitaan runsaastikin aikaa luottamuksen rakentamiseksi ja yhtei- sen keskustelun käymiseksi, jotta nuori on valmis kokeilemaan jotain itselleen uutta ylit- tääkseen kynnyksen, jonka hän on ehkä omassa mielessään ryhmään osallistumiselleen luonut.

Ryhmän mahdollisimman asiakaslähtöinen rakenne, jossa huomioidaan nuorilta ryhmään tulemiseen kuluva aika sekä sen merkitys koulusta poissaolojen kannalta, osoitautui nuorille tärkeäksi seikaksi ryhmään osallistumisessa. Yhtenä ratkaisuna tässä nähtiin vaihtelevan ryhmäajan käyttö, jolloin koulusta poissaolot jakautuvat tasaisemmin eri oppiaineisiin ja nuorten kokemusten mukaan koulun ja ryhmän yhdistäminen tulee helpommaksi. Tämä haastaa kuitenkin ryhmän jäseniä muistamaan vaihtelevat ajat ja edellyttää ryhmän jäseniltä hyvää ajanhallintakykyä ja kykyä huolehtia vaihtelevista aikatauluistaan, jolloin tämän ratkaisun käyttö edellyttää myös asiakaslähtöistä pohdintaa siitä, mikä on nuoren edun mukaista ja tarkoituksenmukaista. Nuorisopsykiatrisen kuntoutuksen keskeisimpänä tavoitteena onkin auttaa nuorta löytämään oma paikkansa yhteisössään ja tukea nuorta muuttamaan aktiiviseksi toimijaksi motivoimalla, ohjaamalla ja sopimuksia tekemällä. Nuoren toimintakyvyn edistäminen tarkoittaa hänen hallinnan tunteensa lisääntymistä, joka edellyttää työntekijöiltä asiakaslähtöistä lähestymistapaa, jossa nuoren omat näkemykset tulee huomioida ja kannustaa häntä itsenäiseen päätöksentekoon. (Koskinen 2006: 246; Piha 2004: 439.) Näin ollen on syytä suhtautua vakaavuudella nuorten ryhmäkäytännössä ja ryhmään osallistumisessaan tai ylipäänsä kuntoutuksessa kokemiinsa haasteisiin ja pyrkiä ratkaisemaan niitä tarkoituksenmukaisella tavalla, jotta nuorten osallisuus oman kuntoutuksensa suunnittelussa ja toteutuksessa mahdollistuu.

Nuorille merkityksellistä oli mahdollisuus saada vaikuttaa ryhmän sisältöön ja toimintaan sekä toimintatapojen valintaan, mikä tuli esille ryhmähaastattelussa useita kertoja. Mahdollisuus vaikuttaa ryhmän sisältöön vaikutti motivoivan nuoria ja vahvistavan heidän osallisuuttaan ja sitoutumistaan sekä tuki osaltaan tasaveroista kumppanuutta ohjaajien kanssa. Myös Hautala ym. (2011) näkevät nuorten mahdollisuudet omien valintojen tekemiseen tai toimintaan vaikuttamiseen usein lisäävän koettua nautintoa, tärkeyttä ja miellyttävyyttä, joilla on läheinen yhteys nuoren kokemaan tyytyväisyyteen ja elämänlaatuun. (Hautala ym. 2011:237.) Nuoren kuntoutusmotivaatiota lisäävät kuntoutuksen sisältöjen ja tavoitteiden kytkeminen nuoren mahdollisimman itsenäiseen arjen toimintakykyyn. Kuntoutuksen tuodessa myönteisiä muutoksia nuoren elämään hän todennäköisesti myös osallistuu aktiivisemmin oman kuntoutuksensa suunnitteluun. Mellenius & Nuotion (2013) mukaan nuoren kuntoutuksessa tuleekin huomioida, että kehityksensä tueksi nuori tarvitsee tilaa kehittyä, oppia tuntemaan itseään, rajojaan ja mahdollisuuksiin sekä mahdollisuuden tehdä erehdyksiä ja kokeiluja. Myös tunne kuulumisesta johonkin ryhmään ja sosiaalinen luottamus on nuorille tärkeää. (Mellenius – Nuotio 2013.)

Tästä osoituksena voidaankin pitää juuri nuorten vaikutusmahdollisuuksia ryhmässä, joiden hyödyntäminen edellyttää nuorelta rohkeutta tuoda esille omia mielipiteitään ja ajatuksiaan ikätovereiden joukossa. Antamalla nuorille mahdollisuuden vaikuttaa ryhmän sisältöön ohjaajat osoittavat nuoria kohtaan arvostusta ja luottamusta. Nuoret peilasivat haastattelussa aiempia ryhmäkokemuksiaan nykyiseen ryhmäänsä ja näkivät juuri omien vaikutusmahdollisuuksien lisääntymisen yhtenä nykyisen ryhmän merkityksellisimmistä eduista.

Nuorten kokema hyöty ryhmästä näyttäytyi melko eri tavoin nuorten kokemuksina itseluottamuksen kasvamisena, arjen sujuvuuden lisääntymisenä, ajankuluna sekä rohkeuden kasvamisena. Myös kirjallisuudessa ryhmän hyötyä määritellään monin tavoin. Nuorilla on ikävaiheeseen kuuluen vahva tarve kuulua ryhmään, kokea osallisuutta ja tulla hyväksytyksi. Ryhmämuotoisessa työskentelytavassa ryhmään kuulumisen tunne, avautuminen, hyväksynnän saaminen, toivon herääminen ja löytyminen, samankaltaisuuden kokeminen, toisen auttamisen kokemus, ihmissuhdetaitojen oppiminen ja sosiaalinen tuki ovat sekä hoitavia että kuntouttavia tekijöitä. Myönteiset kokemukset ryhmässä olemisesta ja vuorovaikutuksessa olosta voivat lisätä nuoren luottamusta toisiin ihmisiin ja toimia alkuna toimintakyvyn vahvistumiselle. (Koskinen 2006: 252 - 253.) Ihminen tarvitsee kehittyäkseen muita ja ryhmässä tulemme kohdatuiksi. Havainnoimalla ja peilamalla omia ajatuksia voimme oppia ja lisätä tietoisuutta itsestämme sekä ympäröivästä maailmasta ja samalla opimme huomaamaan, miten muut reagoivat. Hoidollisessa tai kuntouttavassa ryhmässä joudutaan kuuntelemaan vastavuoroisesti toisia, jakamaan ja kantamaan omia ajatuksia ja tunteita. Tämä lisää kokemuksia toisista ja vähentää ennakkoluuloja sekä antaa mahdollisuuden vastavuoroisiin ja tyydyttäviin ihmissuhteisiin, kun opimme keskustelemaan ja toimimaan muiden ihmisten kanssa. Yksilö tarvitsee ryhmää ja muita ihmisiä identiteetin kehittymiseen ja vahvistumiseen ja ryhmä antaa mahdollisuuden tarpeellisuuden tunteeseen sekä sosiaaliseen osallisuuteen ja yhteisöön kuulumiseen, muun muassa sosiaalisia taitoja kehittämällä. (Lindroos – Segercrantz 2009: 19; Linz - Sturm 2013: 249 - 250.) Sosiaaliset taidot ovatkin hyvin keskeisiä taitoja ja niiden puute tai heikkoudet voivat vaikuttaa estävästi monien muiden taitojen käyttöön saamiseen sekä asioiden toteuttamiseen.

Nuorten merkityksellisinä pitämät näkemykset ryhmäkäytännöstä eivät juurikaan lopulta eronneet teorianäkökulmista, vaan pikemminkin vahvistivat niitä. Joidenkin asioiden korostuminen nuorten tuottamassa aineistossa lisäsi kuitenkin moniammatillisen

työryhmän ymmärrystä sekä joidenkin asioiden painoarvoa, mikä auttaa jatkossa kohdistamaan erityistä huomiota juuri näihin ryhmäkäytännön alueisiin. Näitä ryhmäkäytännön alueita pohditaan seuraavassa luvussa.

9.3 Moniammatillisen työryhmän luoman ryhmäkäytännön kuvauksen pohdinta

Monipuolisen tiedottamisen merkitys nousi suureksi ryhmän kokoamisvaiheessa kehittäjätyöryhmän keskustelussa. Tähän ajatellaan kuuluvan sekä kirjallisen materiaalin, esitteen, tuottaminen ryhmästä, joka on sisällöltään ryhmää kattavasti kuvaava. Keski-Luopa (2005) korostaa ryhmän aloittamisen edellyttävän huolellista suunnittelua ja tiedotteen laadintaa ryhmästä, josta käy ilmi, millaisesta ryhmästä on kysymys, montako jäsentä ryhmään otetaan, milloin ja missä se kokoontuu, ryhmän alkamisajankohta ja kesto sekä ryhmän ohjaajien yhteystiedot. Ryhmän suunnittelussa on otettava huomioon myös kokoontumistilat, esineistö sekä työyhteisön henkilöstön tiedottaminen ryhmästä. (Keski-Luopa 2005: 128 -130.) Työryhmän keskustelussa esille nousi ajatus ryhmäesitteiden yhdenmukaisesti kootusta sisällöstä ja yhtenäisestä ulkoasusta. Yhtenäisen esitepohjan laatimisen jälkeen kunkin ryhmän ohjaajan on helpompi laatia esite ryhmästään ja sisällyttää siihen yhteisesti sovitut ryhmää koskevat keskeiset tiedot.

Tiedottamisella nähtiin olevan tärkeä merkitys myös nuorten huoltajien suuntaan. Flaniganin (2001) mukaan nuoren vanhemmille tai huoltajille voi muodostua tunne ulkopuolisuudesta ja kilpailuasemasta nuoren saadessa ryhmäkuntoutusta ja se voi pahimmillaan johtaa kuntoutuksen sabotointiin ja yhteistyöstä pois jättäytymiseen. Tätä voidaan hälventää pitämällä säännöllisesti yhteyttä nuorten vanhempiin ja antamalla tietoa ryhmästä koko ryhmäprosessin ajan yleisellä tasolla säilyttäen ryhmän luottamuksellisuus. (Flanigan 2001:168.) Myös työryhmä näki suoraan ryhmän ohjaajilta tulevan tiedon hälventävän ryhmään mahdollisesti liittyviä vääriä käsityksiä ja ennakkohuolia. Nuoren huoltajien tiedottamisella nähtiin olevan vaikutusta huoltajien sitoutumiseen ja ymmärryksen lisääntymiseen ryhmää ja sen merkitystä sekä mahdollisuuksia kohtaan, minkä moniammatillinen työryhmä näki tukevan nuoren sitoutumista ryhmätoimintaan.

Nuoren huoltajien ymmärrys ja tuki ryhmälle auttaa nuoria myös arkeen liittyvien konkreettisten haasteiden ratkaisemisessa, joita ryhmään osallistumiseen usein liittyy, esimerkiksi pitkät matkat ja poissaolojen selvittäminen nuoren koulun kanssa. Kuntoutusyksikössä on jo olemassa ryhmiä, joiden rakenteeseen kuuluu vanhemmille suunnatut

ryhmätapaamiset sekä ryhmän alkupuolella että loppupuolella, jolloin huoltajilla on mahdollisuus kuulla yleisellä tasolla ryhmän suunnitelmista ja sujumisesta suoraan ryhmän ohjaajilta sekä mahdollisuus halutessaan esittää ryhmää koskevia kysymyksiä ja antaa palautetta. Näistä tapaamisista on saatu hyviä kokemuksia ja positiivista palautetta nuorten huoltajien taholta ja näitä työryhmässä nähtiin tarpeellisena jatkaa ja kenties laajentaa tapaa koskemaan yhä useampia ryhmiä tulevaisuudessa. Myös nuoren muun lähiympäristön tuki nuoren ryhmään osallistumiselle nähtiin tärkeänä ja sillä, että esimerkiksi opettaja ei paheksu nuoren poissaoloja, vaikutti nuorten tuottaman aineiston perusteella olevan suuri merkitys nuoren ryhmään sitoutumiselle. Työryhmän kannalta myös mahdollisen osaston sitoutuminen ryhmätoimintaan nähtiin tärkeänä tukena nuoren ryhmään osallistumiselle, silloin kun nuori on osastohoidossa.

Henkilökohtaiset haastattelut ennen ryhmää nuoren ja ryhmän ohjaajien kesken nähtiin hyvin tärkeinä. Kehittäjätyöryhmä näki haastattelun merkityksenä myös sen, että se hälventää nuoren ennakkokuulia ryhmän suhteen ja auttaa luomaan realistisemmän käsityksen ryhmätoiminnasta ja sen sisällöstä. Haastattelun sisällöstä ja sen rakenteen yhdenmukaisuudesta kehittäjätyöryhmä ei tarkemmin keskustellut, mutta esille tuli, että joissakin ryhmissä alkuhaastattelussa nuori arvioi esimerkiksi omia taitojaan itsearviointilomakkeen avulla, mikä toimii pohjana keskustelulle ja auttaa nuorta asettamaan tavoitteita ryhmätoiminnalle. Haastattelun perusteella nuori tekee lopullisen päätöksensä ryhmään osallistumisestaan joko heti tai tarvittaessa asiaa vielä sovitun ajan harkittuaan. Työryhmä piti tärkeänä sitä, että nuori osallistuu ryhmään vapaaehtoisesti ilman pakkoa ja myös Flaniganin (2001) mukaan nuoren oman sanan tulee viime kädessä painaa ryhmään osallistumispäätöksen teossa eniten ja sen tulee lopulta ratkaista osallistuuko nuori ryhmään vai ei (Flanigan 2001:168). Näin yhteistyön tekeminen ryhmässä saa parhaimmat edellytykset.

Kehittäjätyöryhmä näki, että nuorten osallistuminen ryhmätoiminnan sisällön suunnitteluun on jo vakiintunut käytäntö, mutta nuorten asiaa vahvasti korostettua esille tuli ajatus nuorten vaikutusmahdollisuuksien mainitsemisesta ryhmäesitteessäkin. Nuorten näkemysten jatkuvalla hakemisella ryhmän ohjaajat herättävät nuorten omaa ajattelua sekä mahdollisuutta vaikuttaa heitä koskeviin asioihin ja päätösten tekemiseen. Tämä palvelee kuntoutuksen päämäärää sekä tukee nuorten itsenäistymiskehitystä ja motivoi osallistaan nuorta osallistumaan omaa elämäänsä koskevien päätösten tekemiseen.

Ryhmän rakenteeseen liittyvässä keskustelussa esille tuli ryhmien määrämittäisyys. Työryhmän keskustelussa todettiin, että ryhmän määrämittäisyys tukee ryhmän tavoitteellista toimintaa ja tehostaa muuten ryhmän työskentelyä ja on näin ollen kuntoutusyksikön ryhmätoiminnassa tavoiteltavaa. Työryhmä näki tarpeelliseksi ainakin säännöllisesti arvioida ryhmän yhteisiä sekä nuorten yksilöllisiä tavoitteita, jos ryhmän toiminta muuten olisikin täydentyvästi jatkuva.

Työryhmän keskustelussa esille nousivat nuorten kokemukset 20 ryhmäkerran ryhmäprosessien tuntumisesta liian lyhyeltä. Ratkaisuksi on jo kehitetty edellä mainituille puolen vuoden pituisille ryhmille jatkoryhmät, joissa ryhmätoiminnan jatkaminen mahdollistuu esimerkiksi osittain täydentyvällä nuorten joukolla. Näin ryhmäprosessin arviointi tapahtuu puolen vuoden välein yhden ryhmäkokonaisuuden päättyessä ja tämä mahdollistaa luontevasti myös ryhmän tavoitteiden uudelleen arvioinnin ja asettamisen. Ryhmien päättyessä palautekeskustelut ja palautelomakkeet nähtiin käyttökelpoisiksi välineiksi ryhmän ja tavoitteiden saavuttamisen arvioimiseksi. Nuorilta tuleva palaute nähtiin käyttökelpoisena ryhmien jatkokehittelyssä työryhmän keskustelussa ja näiden suomat mahdollisuudet saattavat olla hyödyntämätön voimavara.

Työryhmässä herätti keskustelua nuorten esille nostama ryhmän hiljaisuus, jonka suhteen esille tuli erilaisia näkökulmia. Tärkeänä nähtiin ryhmän ohjaajan omien tuntemusten havainnointi, jotta hiljaisuuden painostavuudesta tai ahdistavuudesta saadaan tietoa. Myös Sitolahti (1999) näkee, että ryhmän ohjaaja ei voi tyytyä vain ääneen sanotun kuuntelemiseen tai puhujan seuraamiseen, vaan huomiota tulee suunnata yhtä lailla myös sanattoman viestinnän empaattiseen havainnointiin (Sitolahti 1999: 22). Omien havaintojensa pohjalta ryhmän ohjaajan tulee sanoittaa hiljaisuutta ja etsiä ryhmästä vahvistusta tai vastalauseita omille havainnoilleen. Hiljaisuuden taustalla nähtiin olevan monenlaisia asioita. Nuoret toivat esille haasteita eriävien mielipiteidensä ilmaisussa ryhmässä, minkä he näkivät olevan toisia loukkaavaa. Pohdintaa herätti se, että tulisiko ryhmän ohjaajien kiinnittää erityistä huomiota ryhmän jäsenten vapaan ilmaisun ja eriävienkin mielipiteiden esille tuomisen rohkaisemiseen korostaen kyseessä olevan vain näkökulmien ja mielipiteiden ristiriidat, jotka eivät automaattisesti tarkoita ristiriitoja ihmisten välillä. Tämän asian tarkempi pohdinta on vielä tarpeen, jotta nuorten paikoin ahdistaviksi kokemilta hiljaisilta hetkiltä vältytään jatkossa tai keinoja niihin puuttumiseen on valmiiksi mietittynä.

Ohjaajien ammattitaidon merkitys ryhmätoiminnassa on suuri. Ryhmän kehittymisen ja ilmiöiden ymmärtäminen on tärkeää, jotta voidaan selittää mitä on tapahtumassa tai kohdistaa oikealaisia interventioita asioiden ratkaisemiseksi. Tässä tehtävässä Flanigan (2001) näkee ulkopuolisen työnohjaajan voivan auttaa ja jonka tuki on välttämätöntä myös kokeneellekin ryhmän ohjaajalle. (Flanigan 2001: 169.) Työnohjaus mahdollistaa myös ryhmän ohjaajien jaksamisen toimien työhyvinvointia ja ammattitaitoa ylläpitävänä ja edelleen kehittävänä menetelmänä. Ryhmässä tapahtuva työnohjaus antaa ryhmän ohjaajille mahdollisuuden toimia itsekkin ryhmän jäsenenä ja jakaa näkemyksiä ja kokemuksia muiden samassa tilanteessa olevien kanssa ja oppia näistä. Kirjallisuudessa nuorten sekaryhmissä nais-mies -ohjaajapari on usein suositeltava, koska se tarjoaa roolimallin molemmille sukupuolille ja jäljittelee asetelmana vanhemmuutta. Ryhmän ohjaajien sukupuolen ei tarvitse olla ryhmässä rajaava tekijä, mutta todennäköisesti ryhmän ohjaajan on helpompi olla suhteessa omaan kuin vastakkaiseen sukupuoleen kohdistuviin odotuksiin. (Flanigan 2001: 166; Sitolahti 1999: 159.) Kuntoutusyksikössä ei toistaiseksi ole otettu kantaa tällaiseen toimintatapaan. Työryhmän koostumus kuitenkin mahdollistaisi tällaisen toiminnan kokeilemisen ja tästä on jo olemassakin joitakin, lähinnä tilaisuuksien ja olosuhteiden tarjoamia kokemuksia.

Työryhmä kävi vilkasta keskustelua ryhmien tavoitteista, jotka joidenkin ryhmien osalta olivat paikoin sanoittamattomaan ja kirjaamattomaan hiljaiseen tietoon pohjautuvia ja jotka eivät osin tästä syystä olleet aina täysin ryhmään osallistuvien nuortenkaan tiedossa. Virtainlahden (2009) mukaan tieto jaetaan yleensä kahteen ulottuvuuteen, hiljaiseen ja näkyvään eli eksplisiittiseen tietoon, joka on muodollista ja systemaattista tietoa, jota voidaan kuvata sanoin, numeroin sekä tieteellisten mallien ja universaalien periaatteiden muodossa. Hiljainen tieto taas on henkilökohtaista ja hankalasti näkyvään muotoon muotoiltavaa tietoa, joka koostuu kokemuksista, subjektiivisista mielipiteistä, intuitiosta, arvoista ja tuntemuksista. (Virtainlahti 2009: 54.) Pohjalaisen (2012) näkemyksen mukaan hiljaisella tiedolla tarkoitetaan työelämässä työkokemuksen synnyttämää ammattitaitoa ja osaamista, joka kerääntyy vuosien varrella työtä tekemällä. Työntekijät eivät välttämättä tunnista itse hiljaista tietoaan ja taitojaan, sillä kokemus ilmenee kokonaisvaltaisena, monipuolisena ja laajempaan tietona kuin ammatillisena osaamisena. Hiljaisen tiedon perusteleminen ja sanoittaminen on vaikeaa, joskus jopa mahdotonta. (Pohjalainen 2012: 2.) Ryhmän toiminnan suunnittelu on kuitenkin mahdotonta ilman edeltävää tietoista tavoitteiden suunnittelua ja strukturointia. Cole (2005) näkee terapeuttien tai kuntouttavien tavoitteiden asettamisen edellyttävän asiakkaiden tarpei-

den arviointia sekä vahvuuksien ja heikkouksien tiedostamista. Ryhmän yhteiset tavoitteet tulee valita siten, että ne kohtaavat useimpien ryhmän jäsenten tarpeet. Kun tavoite on päätetty, toiminta suunnitellaan ja valitaan siten, että se auttaa ryhmän jäseniä saavuttamaan tavoitteen. (Cole 2005:6.) Ryhmän yhteisillä tavoitteilla ja nuorten yksilöllisillä tavoitteilla nähtiin olevan keskeinen merkitys myös ryhmän vaikuttavuuden arvioinnissa ja ilman asetettuja tavoitteita nähtiin haastavana arvioida myöskään ryhmän tuloksellisuutta tai nuorten edistymistä kuntoutumisessaan.

Työryhmä totesi tarpeen ryhmän tavoitteisiin liittyvän hiljaisen tiedon sanoittamiseen ja kirjaamiseen jatkossa. Teoriatieto osoittaa, että keskustelua tavoitteista kannattaa pitää yllä koko ryhmäprosessin ajan ja ryhmän ohjaajien tulee muistuttaa ryhmää tavoitteiden olemassa olosta aika ajoin sekä peilata ryhmän ja ryhmän jäsenten toimintaa suhteessa tavoitteisiin jatkuvasti. Myös ryhmän jatkuva arviointi mahdollistuu, kun ryhmällä on kirjatut tavoitteet, joihin edistymistä peilata.

Haasteeksi työryhmän keskustelussa nousi ryhmäkuntoutuksen tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden osoittaminen ja mittaaminen, jonka merkityksen nähtiin korostuvan erityisesti tulevaisuudessa. Suikkanen (2008) näkee kuntoutuksen vaikuttavuuden arvioimisen lähtökohtana kuntoutustilanteiden ja niiden muotoutumisen tutkimisen, vuorovaikutuksellisten tekijöiden problematisoinnin sekä vaikuttavien tekijöiden erottamisen. Kuntoutuksen vaikuttavuuden tutkimisessä tämä tarkoittaa toimija (yksilö)keskeistä arviointitapaa, jossa tavoiteltuja muutoksia, niiden saavuttamista ja toteutumisen esteitä arvioidaan. Yksilössä toimijana tapahtuvat muutokset, niiden mahdollisuudet, perusteet ja vaikeudet ovat tässä arvioinnin kohteena. Suikkasen (2008) mukaan kuntoutuksen vaikuttavuuden arvioimisen tutkimisessä on kysymys kehitettävän, ennakoivan ja arvioivan tutkimusotteen yhdistämisestä. (Suikkanen 2008: 103-104.)

Klaukka (2008) taas näkee, että kuntoutuksen vaikuttavuutta on vaikea mitata, ellei tavoitteita ole asetettu riittävän konkreettisella tasolla yhdessä asiakkaan kanssa. Kuntoutuksen vaikuttavuutta tulisikin siis arvioida suhteessa sille asetettuihin tavoitteisiin. (Klaukka 2008: 89-90.) Myös Järvikoski (2008) näkee, että jonkin kuntoutusintervention toteamiseksi vaikuttavaksi, tulee kyetä toteamaan tavoitteen suuntainen muutos sekä pystyä osoittamaan, että muutos oli kuntoutusintervention aiheuttama. Järvikoski (2008) herättää keskustelua myös siitä kenen näkökulmasta kuntoutuksen tavoitteet asetetaan ja muutosta seurataan. Kuntoutuksen moninäkökulmaisuus kuntoutuksen arvioinnissa tarkoittaa Järvikosken (2008) mukaan myös sen hyväksymistä, että eri näkökulmista

asetetut tavoitteet ja niiden saavuttamista koskevat arviot voivat olla erilaisia ja arvioinnin tulos syntyy vain näitä eri näkökulmia yhdistämällä. (Järvikoski 2008: 53.) Kuntoutuksen tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden arvioinnista on olemassa monenlaisia näkökulmia ja se on varmaa, että se on vaikeaa, eikä yksiselitteisiä vastauksia ole olemassa. Ryhmäkuntoutuksen vaikuttavuuden arviointi vaatii varmasti kuntoutusyksikössä laajempaa keskustelua, johon myös yksikön johdolla on omat näkemyksensä ja keskustelu asiasta tulee todennäköisesti jatkumaan vielä pitkään.

Tulosten pohdinnan yhteenveto

Nuorten merkitykselliset näkemykset eivät lopulta merkittävästi eronneet teoretiedon tuottamista näkemyksistä. Moniammatillinen kehittäjätyöryhmän suhtautui arvostuksella nuorten tuottamiin näkemyksiin ja hyödynsi niitä omassa työskentelyssään. SWOT-analyyssissä kuvatut heikkoudet tulevat osittain paikatuiksi nuorten tuottamien näkemysten ja moniammatillisen kehittäjätyöryhmän työskentelyn seurauksena. Tiedottamisen vahvistaminen ryhmän kokoamisvaiheessa tulee todennäköisesti lisäämään nuoren lähiympäristön tukea ryhmäkuntoutukselle ja vahvistamaan nuoren ryhmään sitoutumista. Kehittämistyö antaa viitteitä siitä, että nuorissa piilee potentiaalia ja heillä on valmiutta jakaa näkemyksiään, kun heillä on siihen mahdollisuus.

10 Pohdinta

Tutkimuksellisessa kehittämistyössä lähdettiin kehittämään nuorisopsykiatrian kuntoutusyksikön ryhmäkäytäntöä yhdessä kuntoutusyksikön moniammatillisen työryhmän kanssa. Kehittämistyöhön haluttiin mukaan myös kuntoutuvien nuorten näkökulma ja tästä syystä ryhmiin osallistuneita nuoria kutsuttiin ryhmähaastatteluun. Toimintatutkimuksella tavoiteltiin muutosta kuntoutusyksikön ryhmäkäytäntöön, jossa oli ennestään vaihtelevuutta. Tuloksena saatiin moniammatillisen työryhmän laatimana alustava kuvaus, hyvän yhtenäisen nuorille merkityksellisen ryhmäkäytännön periaatteista, joka vaatii vielä jatkotoimenpiteitä, kuten sovituista käytännöistä yhteisen kirjallisen materiaalin tuottamista (muun muassa yleisesite ryhmätoiminnasta, ryhmäesitepohjan ja palautelomakkeiden laadinta). Tämä jää tulevaisuudessa toteutettavaksi, kun ryhmätoiminnan kehittäminen on nyt käynnistynyt.

Sosiaalisten prosessien tukemista ja osallistamista voidaan lähestyä eri näkökulmista. Tässä kehittämistyössä sosiaalisten prosesseja on tuettu mahdollistamalla sekä käyttäjien eli nuorten että toimijoiden, työyhteisön, osallistuminen kehittämiseen. Käyttäjien ja toimijoiden osallistumisen kehittämistoimintaan on sen onnistumisen kannalta keskeinen tekijä. (Toikko – Rantanen 2009: 95- 96.) Kehittäjätyöryhmän jäsenet valikoituivat vapaaehtoisuuden ja esimiehen suositusten perusteella ja kaikki sitoutuivat työryhmän työskentelyyn kiitettävällä tavalla. Keskustelu kehittäjätyöryhmässä kävi vilkkaana ja moniammatillisia näkemyksiä vaihdettiin aktiivisesti. Keskustelua käytiin toisia arvostavassa ja luottamuksellisessa hengessä ja tutkimuksellisen kehittämistyön toteuttajana minulle jäi suunnitelmasta ja sen toteutuksesta informointi, aikataulussa pysymisen seuraaminen ja sen varmistaminen, että jokainen sai sanoa ajatuksensa. Kummassakin tapaamisessa työskentelyaika rajautui käytännön syistä 90 minuuttiin, mikä kului nopeasti ja aiheutti sen, että eteenpäin menoa piti paikoitellen kiirehtiä ja mikä saattoi estää joidenkin tärkeiden näkemysten esille tulon. Keskustelu olisi voinut jatkua pidempäänkin ja tarvetta ilmeni sen jatkamiseen tulevaisuudessakin. Työryhmän jäsenet kokivat positiivisena sen, että tapaamisessa voitiin keskittyä vain ryhmäkäytäntöön liittyviin asioihin, joiden kehittämisen tarpeen kaikki työryhmän jäsenet yhteisesti jakoivat.

Haastatteluun osallistuneet nuoret valikoituivat ikänsä, ryhmäkokemustensa ja vapaaehtoisuutensa perusteella, eikä heidän diagnooseillaan ollut mitään tekemistä haastatteluun osallistumisen kanssa. Nuoret tekivät tarvittavia järjestelyjä kouluissaan haastatteluun osallistumisensa mahdollistamiseksi ja kehittämistyön toteuttajana minulle jäi vaikutelma, että nuoret arvostivat mahdollisuuttaan vaikuttaa ryhmäkäytännön kehittämiseen nuorisopsykiatrian kuntoutusyksikössä ja osa sanoittikin tämän haastattelutilanteen yhteydessä. Nuorten huoltajia puhelimitse kehittämistyöhön liittyvästä haastattelusta informoidessani sain vaikutelman myös huoltajien positiivisesta suhtautumisesta siihen, että nuorten näkökulmia kuullaan ryhmätoimintojen kehittämisessä. Kukaan huoltajista ei vastustanut nuorensa osallistumista haastatteluun, vaan kunnioitti nuoren omaa päätöstä ja oli valmis tukemaan tätä siinä. Joku huoltajista piti tärkeänä nuorten suoraa kuulemistä, koska he ovat ryhmäpalveluiden käyttäjiäkin lopulta.

Kaikki ryhmähaastatteluun osallistuneet nuoret olivat hyvin yhteistyöhaluisia ja avuliaita. Kriittisiä näkemyksiä kuntoutusyksikön ryhmäkäytäntöjä kohtaan nuoret esittivät hyvin varoen ja vaikutelmaksi jäi nuorten näkemysten olevan samassa linjassa heidän muun ilmaisunsa kanssa. Nuoret ilmaisivat haastattelun aikana kokevansa, että on epäkohteliasta sanoa ryhmässä eriävä mielipiteensä, koska vaarana on, että loukkaa toista. Tämä

samainen suhtautumistapa saattoi osaltaan ehkäistä myös kriittisten näkökulmien esille tulon haastattelussa. Tutkimuksellisen kehittämistyön toteuttajana kuitenkin korostin tilanteen luottamuksellisuutta sekä kaikenlaista ilmaisunvapautta omien merkityksellisten kokemusten esille tuomisessa haastattelun aikana. Totesin ääneen myös oman kaksoisroolini toimiessani haastattelutilanteessa sekä kehittämistyön toteuttajana että ryhmän ohjaajana ja kannustin nuoria avoimuuteen näkemystensä ilmaisemisen suhteen, jotta kehittämistyön lähtökohdat olisivat totuudenmukaisia. Pieniä kriittisiä kommentteja nuoret tuottivatkin haastattelussa ja arvioin kliinisen kokemukseni perusteella tämän vastaavan melko pitkälti kuntoutusyksikön nuorten tavanomaista käyttäytymistä, joten ryhmähaastattelutilanne ei ehkä suuresti vaikuttanut nuorten toimintatapaan.

Kehittäjätyöryhmä suhtautui nuorten tuottamaan haastatteluaineistoon ryhmäkäytännön merkityksellisyydestä arvostavasti ja sitä mitenkään kyseenalaistamatta. Tämä siitäkin huolimatta, että ryhmähaastatteluun osallistui ainoastaan viisi nuorta, joilla tosin oli melko pitkä, vähintään lukuvuoden pituinen, omakohtainen kokemus kuntoutusyksikön ryhmätoiminnoista. Suhtautuminen osoittaa henkilökunnan arvostavaa ja kunnioittavaa suhtautumista nuoria kohtaan sekä ilmentää henkilökunnan suhtautuvan vakavuudella nuorten antamaan palautteeseen kokemuksistaan, mikä osoittaa aitoa asiakaslähtöisyyttä palveluiden kehittämisessä. Näkisin tässä vielä toistaiseksi heikosti hyödynnetyn mahdollisuuden myös tulevaisuuden kuntoutuspalveluiden kehittämiselle. Nuorten mukaan ottamista palveluiden suunnitteluun tukee sen nuorta osallistava vaikutus, joka lisää heidän vaikutusmahdollisuuksiaan sekä parantaa nuorten sitoutumista omaan kuntoutukseensa.

Vuorelan & Aallon (2011) mukaan mielenterveyskuntoutuksessa ei vielä riittävästi hyödynnetä vertaistuen tarjoamia mahdollisuuksia, vaikka kokemusasiantuntijatoimintaa onkin viime vuosina kehitetty. Kuntoutujien osallisuutta voidaan yhä lisätä ja kuulla palveluiden kehittämisessä todellisia asiantuntijoita, palveluiden käyttäjiä. (Vuorela – Aalto 2011:37.) Tällainen toimintatapa toimii mallina myös muulle nuoren oman elämän suunnittelulle sekä yhteiskunnassa toimimiselle. Myös Kuntoutuksen tutkimuksen kehittämisohjelman (2004) mukaan kuntoutujan näkökulman avaamiseen liittyvää tutkimusta tarvitaan kuntoutumisprosessin eri vaiheisiin. Tutkimuksen tuomaa tietoa kaivataan esimerkiksi kuntoutujan kokemaan osallisuuteen ja vaikutusmahdollisuuksiin kuntoutusprosessin eri vaiheissa. Asiakkaiden vaikutusmahdollisuuksilla näyttää olevan yhteyttä myös kuntoutuksen tulokseen. (Kuntoutuksen tutkimuksen kehittämisohjelma 2004:45.) Potilaslähtöisyys nimetään myös HUS strategiassa arvoksi ja yhdeksi toimintaa ohjaavaksi

päämääräksi (HUS strategia 2012 -2016). Näin ollen en näkisi nuorten osallistumismahdollisuuksien lisäämisessä olevan ristiriitaa organisaation strategiankaan kanssa.

Tämän tutkimuksellisen kehittämistyön tulokset ovat käyttökelpoisia kohteena olevassa kuntoutusyksikössä, mutta eivät sellaisenaan ole yleistettävissä ja siirrettävissä muualle, koska ne liittyvät vankasti kuntoutusyksikön toimintaympäristöön. (Toikko – Rantanen 2009:126.) Tulokset voivat toimia kuitenkin suuntaa antavina vinkkeinä siitä, että asiakkaiden kuuleminen ja heidän mukaansa toimintojen kehittämisessä tuo kehittämistyöhön selvää lisäarvoa. Asiakkaiden mukaan ottamisen merkitys ei ole vähäinen myöskään kehittämistyöhön osallistuneille asiakkaille, jotka viime kädessä hyötyvät kehittämistyön tuloksista ja saavat uskoa omaan vaikutusmahdollisuuksiinsa.

Nuorisopsykiatrian kuntoutusyksikön ryhmätoiminnan kehittäminen on tämän kehittämistyön valmistumisen jälkeen vasta alkanut. Ennen tätä kehittämistyötä kuntoutusyksikön ryhmätoiminnasta ei ollut luotuna mitään kirjallista materiaalia, joten tämä kehittäminen voi toimia pohjana jatkokehittelylle, jonka perustalta on mahdollista helpommin jatkaa. Nuoret arvostivat omia vaikutusmahdollisuuksiaan ryhmän sisällön ja toiminnan suunnitteluun ja toivat sen haastattelussa esille useita kertoja. Jos nuoret saisivat vielä laajemmin ja enemmän osallistua myös ryhmätoiminnan ja muiden kuntoutuspalveluiden kehittämiseen, miten motivoituneita ja sitoutuneita kuntoutujia heistä voisikaan tulla. Voisiko tässä piillä tulevaisuuden nuorisopsykiatrisen kuntoutuksen hyödyntämätön voimavara?

10.1 Eettisyys ja luotettavuus

Tässä tutkimuksellisessa kehittämistyössä on noudatettu hyvää tieteellistä käytäntöä ja Suomen Akatemian tutkimuseettisiä ohjeita, joita on pyritty prosessin kuvaamisen läpinäkyvyydellä ja avoimuudella avaamaan myös lukijalle. Aineisto on kerätty rehellisesti ja totuudenmukaisesti ja huolellisuutta noudattaen. Aineiston tuottamiseen osallistuneet henkilöt ovat osallistuneet siihen vapaaehtoisuuden perusteella, eikä ketään ole osallistumisessaan painostettu. Jokaisen kehittämistyöhön osallistuneen mielipiteeseen, näkemykseen ja kokemukseen on suhtauduttu arvostaen, kunnioituksella ja tasa-arvoisesti. (Tuomi – Sarajärvi 2009: 132 -133.)

Luotettavuus on kehittämistyössä keskeinen tunnusmerkki, joka tarkoittaa todenmukaisuuden lisäksi käyttökelpoisuutta ja hyödyllisyyttä. Kehittämistyössä on käytetty johdonmukaisesti valittuja käsitteitä sekä valintoja, jotka ovat valideja eli päteviä. Tutkimuksellisen kehittämistyön luotettavuus eli reliabiliteetti on pyritty varmistamaan sillä, että raportointi on toteutettu sellaisella tarkkuudella ja avoimuudella, että sen toistettavuus on mahdollista periaatteessa. Sosiaalisten prosessien toistettavuuden haasteena ovat kuitenkin siihen osallistuvien henkilöiden yksilölliset tekijät, vaikka ulkoiset olosuhteet ja tehtävänanto säilyisivät samanlaisina. Kehittämistyön valinnat on tehty näkyväksi perustelemalla valintoja sekä esittämällä aineistosta näytteitä liitteenä. (Toikko – Rantanen 2009:122- 123.) Nuorten ryhmähaastatteluun osallistuneiden nuorten määrä ei ollut suuri, eikä aineiston kylläntymistä eli saturaatiopistettä saavutettu. Tähän ei toisaalta myöskään tässä tutkimuksellisessa kehittämistyössä aktiivisesti pyritty, sillä vallitsevat olosuhteet eivät antaneet mahdollisuutta useampien nuorten haastattelulle.

Kehittämistyön aikana on toimittu johdonmukaisesti ja vastuullisesti työsuunnitelman pohjalta, jonka tutkimusluvan myöntäjä on hyväksynyt. Aineistoa on käsitelty ja analysoitu rehellisesti ja tietosuoja kunnioittaen, eikä kehittämistyöhön osallistuneiden henkilöllisyydet ole tunnistettavissa. Aineiston käsittelyyn ei ole osallistunut ulkopuolisia henkilöitä ja kaikki aineiston keruussa kertynyt materiaali hävitetään tutkimuksellisen kehittämistyön valmistumisen jälkeen. (Toikko – Rantanen 2009:128- 129.)

10.2 Oman toiminnan arviointi

Kehittämistyön etenemisen pohjana on toiminut helmikuussa 2014 laadittu työsuunnitelma, jonka HYKS Psykiatrian tulosyksikön johtava ylihoitaja Taina Ala-Nikkola hyväksyi 20.3.2014. Kehittämistyö on edennyt hyvin pitkälti työsuunnitelmassa hahmotellut aikataulun mukaisesti, eikä suuria yllätyksiä ilmennyt. Ainoastaan työsuunnitelmassa hahmoteltu nuorten ryhmähaastatteluun osallistujien määrä (5) jäi suunnitellun 4-10 nuoren alarajalle vallitsevista olosuhteista, kuten aikataulujen yhteensovittamisesta ja sopivien nuorten valikoitumisesta johtuen.

Kehittämistoiminnan johtaminen on ollut täysin uusi aluevaltaus toteuttajalleen. Kriittistä pohdintaa voi kohdistaa siihen, olisiko kokeneempi kehittäjä osannut toimia tuloksellisemmin ja saanut sisällöllisesti rikkaampaa aineistoa. Kehittämistyön tekemisen vaiheisiin liittynyt kokemattomuus on voinut vaikuttaa aineiston keruun aikana esimerkiksi sii-

hen, että joihinkin keskustelussa esille tullee kiinnostaviin yksityiskohtiin ei mahdollisesti pystytty tarttumaan. Kontaktin saaminen nuoriin ryhmähaastattelun aikana kävi kuitenkin suhteellisen helposti, mihin vaikutti osaltaan pitkän kliinisen kokemuksen tuoma varmuus, arvostava suhtautuminen nuoriin ja heidän näkemyksiinsä sekä avoin mieli. Kehittäjätyöryhmän kanssa toimimisessa haasteena oli samanaikaisesti sekä työryhmän jäsenenä että kehittäjän roolissa toimiminen ja tämä on voinut osaltaan vaikuttaa kehittäjätyöryhmän toimintaan.

11 Loppukiitokset

Haluan lopuksi esittää suuret kiitokseni kaikille ryhmähaastatteluun osallistuneille nuorille, jotka jakoivat arvokkaita näkemyksiään kehittämistyötä varten. Ilman niitä kehittämistyö olisi jäänyt torsoksi ja moni arvokas ajatus julki tulematta. Suuri kiitos kuuluu myös moniammatilliselle kehittäjätyöryhmälle, työtovereilleni, jotka lähtivät kehittämistyöhön sitoutuneesti ja vastuullisesti mukaan. Kiitos myös HUS tutkimusluvan myöntäjälle, jonka ansiosta kehittämistyön toteutuminen ylipäänsä mahdollistui. Kehittämistyön ohjaajat Salla ja Pekka ansaitsevat suuren kiitoksen majakan valon luo ohjaamisesta ajoittaisen usvan keskellä. Opiskeluryhmän tuki on ollut matkan varrella mittaamattoman arvokasta, kiitos jokaiselle siitä, kanssanne on ollut ilo kulkea. Valtava kiitos kuuluu myös perheeleni, joka on joutanut ja mukautunut matkan varrella, ja jonka henkistä ja konkreettista tukea ilman koko työ olisi jäänyt toteutumatta. Kiitos tämän mahdollistamisesta.

Lähteet

- 1 Alasuutari, Pertti 1999. Laadullinen tutkimus. 3. uudistettu painos. Jyväskylä: Vastapaino.
- 2 Alasuutari, Pertti 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. 4.uudistettu painos. Tampere. Vastapaino.
- 3 Anttila, Pirkko 2006. Tutkiva toiminta ja Ilmaisu, Teos ja Tekeminen. 2.painos. Hamina: AKATIIMI Oy.
- 4 Autti-Rämö, Ilona – Komulainen, Jorma 2013: Pääkirjoitus. Kuntoutus perustuu tietoon - kuntoutumisen mahdollistavat asenteet, prosessit, osaaminen ja yksilöllisyys. Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim (2013) 129(5): 452-453.
- 5 Biering P. 2010. Child and adolescent experience of and satisfaction with psychiatric care: a critical review of the research literature. Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing. 17 (1). 65-72. Verkkodokumentti. <http://web.a.ebscohost.com.ezproxy.metropolia.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=60239866-faf6-40da-90cc-9792c640d9e8%40session-mgr4004&vid=44&hid=4109> Luettu 10.10.2014.
- 6 Cole, Marilyn B. 2005. Group Dynamics in Occupational Therapy. The Theoretical Basis and Practice. Application of Group Intervention. Third edition. SLACK Incorporated.
- 7 Eskola, Jari – Suoranta, Juha 2008. 8. painos. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä. Vastapaino.
- 8 Flanigan, Anna 2001. Occupational therapy with adolescents. Teoksessa Lougher, Lesley (toim.) Occupation Therapy for Child and Adolescent Mental Health. London: Churchill Livingstone.151-170.
- 9 Hautala, Tiina – Hämäläinen, Tuula – Mäkelä, Leila – Rusi-Pyykönen, Mari 2011. Toiminnan voimaa. Toimintaterapia käytännössä. Helsinki: Edita Prima.
- 10 Hirsjärvi, Sirkka – Hurme, Helena 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- 11 Hirsjärvi, Sirkka – Remes, Pirkko – Sajavaara, Paula 2000. Tutki ja kirjoita. 6. uudistettu laitos. Vantaa: Tummavuoren kirjapaino Oy.
- 12 HUS, HYKS Nuorisopsykiatrian Kuntoutusyksikkö. Esite. Verkkodokumentti. http://www.hus.fi/sairaanhoito/sairaanhoitopalvelut/nuorisopsykiatria/hyks_nuorisopsykiatria. Luettu 30.9.2013
- 13 HUS Strategia 2012-2016. Hus intranet. Verkkodokumentti. <http://www.hus.fi/hus-tietoa/hallinto-ja-paatoksenteko/hallinto/strategia/Sivut/default>. Luettu 5.10.2013
- 14 Hyppönen, Hannele 2007. Towards a joint view of the European eHealth priorities –SWOT analysis of Patient Empowerment and Patient Summary activities in Europe. Towards the Establishment of European Research AREA. eHealth

- ERA. SWOT Analysis –final. Verkkodokumentti: http://www.ehealth-era.org/documents/eHealth-ERA_SWOT_Report_Final_07-09-2007.pdf Luettu 17.9.2014.
- 15 Järvikoski, Aila 2008. Kuntoutuskäsityksen muutos ja kuntoutuksen vaikuttavuuden tutkimus. Teoksessa Mäkitalo, Jorma – Turunen, Jari – Vilkkumaa, Ilpo (toim.): Vaikuttavuus muutoksessa. Oulu: Verve. 49-59.
 - 16 Järvikoski, Aila – Härkäpää, Kristiina 2011. Kuntoutuksen perusteet. 5. uudistettu painos. Helsinki: WSOYpro Oy.
 - 17 Järvikoski, Aila – Karjalainen, Vappu 2008. Samanaikainen yhteistyö kuntoutuksessa. Teoksessa Kuntoutus. Artikkelin tunnus: kun00067. Verkkodokumentti. [uhttp://www.terveysportti.fi.ezproxy.metropolia.fi/dtk/oppi/koti?p_artikkeli=inf04503&p_selaus=15739](http://www.terveysportti.fi.ezproxy.metropolia.fi/dtk/oppi/koti?p_artikkeli=inf04503&p_selaus=15739) Luettu 1.12.2013.
 - 18 Kauppila, Reijo A. 2011. Vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot. Vuorovaikutusopas opettajille ja opiskelijoille. 3. painos. Jyväskylä: PS-kustannus
 - 19 Keski-Luopa, Leila 2005. Psykoterapiaryhmän perustaminen. Teoksessa Pölonen, Ritva – Sitolahti, Terttu (toim.): Ryhmä hoitaa –teoriaa ja käytäntöä. Helsinki: Yliopistopaino.113-134.
 - 20 Klaukka, Timo 2008. Vaikuttavuus Kelan kuntoutusstrategiassa. Teoksessa Mäkitalo, Jorma – Turunen, Jari – Vilkkumaa, Ilpo (toim.): Vaikuttavuus muutoksessa. Oulu: Verve. 85-95.
 - 21 Kopakkala, Aku 2005. Porukka, jengi, tiimi. Ryhmädynamiikka ja siihen vaikuttaminen. Helsinki. Edita.
 - 22 Korkeila, Jyrki 2011. Mitä häpeäleima on? Teoksessa Korkeila, Jyrki - Joutsenniemi, Kaisla - Sailas, Eila - Oksanen, Jorma (toim.): Irti häpeäleimasta. Helsinki: Duodecim. 20-31.
 - 23 Koskinen, Tarja 2006. Takaisin elämänvirtaan – nuorten kuntoutus. Teoksessa Laukkanen, Eila – Marttunen, Mauri – Miettinen, Seija – Pietikäinen, Matti (toim.): Nuoren psyykkisten ongelmien kohtaaminen. Helsinki: Duodecim. 246-253.
 - 24 Koskisuus, Jari 2004. Eri teitä perille. Mitä mielenterveyskuntoutus on? Helsinki: Edita Prima Oy.
 - 25 Kuntoutuksen tutkimuksen kehittämisohjelma. Sosiaali- ja terveysministeriö. Kuntoutusasiain neuvottelukunta. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2003: 19. Verkkodokumentti. <http://pre20090115.stm.fi/pr1076939223163/passthru.pdf> Luettu 5.10.2013.
 - 26 Kuula, Arja 1999. Toimintatutkimus. Kenttätöitä ja muutospyrkimyksiä. Tampere: Vastapaino.
 - 27 Laki lääketieteellisestä tutkimuksesta. 9.4.1999/488. Verkkodokumentti. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990488>. Luettu 31.12.2013.
 - 28 Lindroos, Heidi – Segercranz, Ulrika (toim.) 2009. Yksilöksi ryhmässä. Palmenia sarja 65. Helsinki: Oy Yliopistokustannus, HYY Yhtymä.

- 29 Linz, Sheila J. - Sturm, Bonnie A. 2013. The Phenomenon of Social Isolation in the Severely Mentally Ill. *Perspectives in Psychiatric Care* 49(4).243-254. Verkkodokumentti. <http://web.a.ebscohost.com.ezproxy.metropolia.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=60239866-faf6-40da-90cc-9792c640d9e8%40sessionmgr4004&vid=12&hid=4109> Luettu 10.10.2014.
- 30 Lähteenlahti, Yrjö 2008. Ryhmämuotoinen, koulutussisältöinen kurssitoiminta psykiatrisessa kuntoutuksessa. Teoksessa *Kuntoutus*. Artikkelin tunnus: kun00178. Verkkodokumentti. http://www.terveysportti.fi.ezproxy.metropolia.fi/dtk/oppi/koti?p_artikkeli=inf04503&p_selaus=15739 Luettu 24.10.2014.
- 31 Martin, Minna – Heiska, Hanna – Syvälahti, Anne – Hoikkala, Marianna 2012. *Satoa ryhmästä – opas hyvinvointiryhmän ohjaajalle. Ylioppilaiden terveydenhoidosäätiö oppaita* 9. Verkkodokumentti: http://www.yths.fi/filebank/1602-Satoa_ryhmasta_2012.pdf Luettu 18.8.2014.
- 32 Mellenius, Nina - Nuotio, Jaana 2013. Nuori kuntoutujana. Verkkodokumentti. http://www.kuntoutusportti.fi/portal/fi/kuntoutus/kuntoutusmuotoja/nuorten_kuntoutus/. Luettu 2.2.2014.
- 33 Nieminen, Liisa 2010. Lasten ja nuorten tutkimus: oikeudellinen tarkastelu. Teoksessa *Lagström, Hanna - Pösö, Tarja – Rutanen, Niina – Vehkalahti, Kaisa (toim.): Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura. 25 - 42.
- 34 Notkola, Veijo – Pitkänen, Sari – Tuusa, Matti – Ala-Kauhaluoma, Mika – Harkko, Jaakko – Korkeamäki, Johanna – Lehikoinen, Tuula – Lehtoranta, Pirjo – Puumalainen, Jouni (Kuntoutussäätiö). Ehrling, Leena – Hämäläinen, Juha - Kankaanpää, Eila – Rimpelä, Matti – Vornanen, Riitta (konsortiokumppanit) 2013. Nuorten syrjäytyminen. Tietoa, toimintaa ja tuloksia? *Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 1/2013*. Verkkodokumentti. <http://web.eduskunta.fi/dman/Document.phx?documentId=jz32213140909180> Luettu 2.11.2014.
- 35 Paulo, Anne 2006. Nuori ikäistensä joukossa. Teoksessa *Laukkanen, Eila – Marttunen, Mauri – Miettinen, Seija – Pietikäinen, Matti (toim.): Nuoren psyykkisten ongelmien kohtaaminen*. Helsinki: Duodecim. 59 - 64.
- 36 Piha, Jorma 2004. *Mielenterveyskuntoutus*. Teoksessa *Moilanen, Irma – Räsänen, Eila – Tamminen, Tuula – Almqvist, Fredrik – Piha, Jorma – Kumpulainen, Kirsti (toim.): Lasten ja nuorisopsykiatria*. 3. uudistettu painos. Jyväskylä: Duodecim. 439 - 442.
- 37 Pohjalainen, Marjut 2012. Hiljaisen tiedon käsite ja hiljaisen tiedon tutkimus: katsaus viimeaikaiseen kehitykseen. *Informaatiotutkimus Vol 31 Nro3 (2012)*. Verkkodokumentti. <http://ojs.tsv.fi/index.php/inf/article/view/7079/5613> Luettu 21.10.2014.
- 38 Pylkkänen, Kari 2008a. Positiivinen mielenterveys. Teoksessa *Kuntoutus*. Artikkelin tunnus: kun00144. Verkkodokumentti. http://www.terveysportti.fi.ezproxy.metropolia.fi/dtk/oppi/koti?p_artikkeli=inf04503&p_selaus=15739 Luettu 24.10.2014.

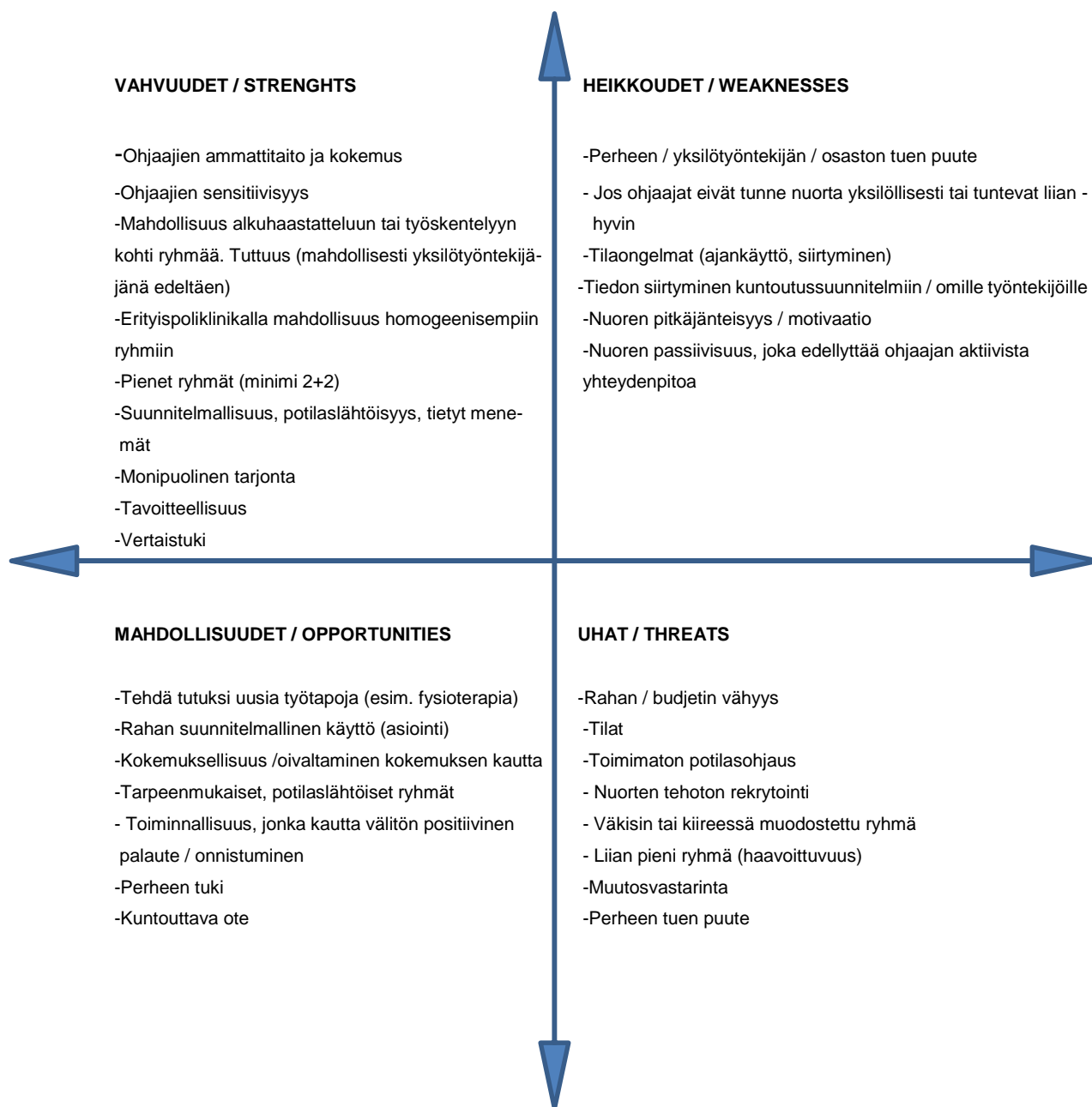
- 39 Pylkkänen, Kari 2008b. Mielenterveyden häiriöiden kuntoutus vai hoito? Teoksessa Kuntoutus. Artikkelin tunnus: kun00142. Verkkodokumentti. http://www.terveysportti.fi.ezproxy.metropolia.fi/dtk/oppi/koti?p_artikkeli=inf04503&p_selaus=15739 . Luettu 1.12.2013.
- 40 Rantanen, Päivi 2004a. Nuoruusikä. Teoksessa Moilanen, Irma – Räsänen, Eila – Tamminen, Tuula – Almqvist, Fredrik – Piha, Jorma - Kumpulainen, Kirsti (toim.): Lasten ja nuorisopsykiatria. 3. uudistettu painos. Helsinki: Duodecim. 46-49.
- 41 Rantanen, Päivi 2004b. Nuoruusiän psykoosit. Teoksessa Moilanen, Irma – Räsänen, Eila – Tamminen, Tuula – Almqvist, Fredrik – Piha, Jorma - Kumpulainen, Kirsti (toim.): Lasten ja nuorisopsykiatria. 3. uudistettu painos. Helsinki: Duodecim. 301-307.
- 42 Riikonen, Eero 2008a. Mielenterveysongelmat ja kuntoutus. Teoksessa Kuntoutus. Artikkelin tunnus: kun00133. Verkkodokumentti. http://www.terveysportti.fi.ezproxy.metropolia.fi/dtk/oppi/koti?p_artikkeli=inf04503&p_selaus=15739 Luettu 24.10.2014.
- 43 Riikonen, Eero 2008b. Mielenterveyskuntoutus, asiantuntijuus ja voimanlähteet. Teoksessa Kuntoutus. Artikkelin tunnus: kun00134. Verkkodokumentti. http://www.terveysportti.fi.ezproxy.metropolia.fi/dtk/oppi/koti?p_artikkeli=inf04503&p_selaus=15739 Luettu 24.10.2014.
- 44 Salokangas, Raimo K.R. (työryhmän pj) 2013. Skitsofrenian Käypä hoito -suositus päivitetty: Psykoosin ennako-oireiden aktiivinen hoito kannattaa. Verkkodokumentti. http://www.duodecim.fi/web/kotisivut/etusivu?p_p_id=uutisportlet_WAR_uutistenjulkaisuportlet_INSTANCE_N5ly&p_p_lifecycle=0&p_p_state=maximized&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-2&p_p_col_pos=1&p_p_col_count=3&uutisportlet_WAR_uutistenjulkaisuportlet_INSTANCE_N5ly_uutis_id=11059 Luettu 1.12.2013.
- 45 Sipilä, Jorma – Österbacka, Eva 2013. Enemmän ongelmien ehkäisyä, vähemmän korjailua? Perheitä ja lapsia tukevien palvelujen tuloksellisuus ja kustannusvaikuttavuus. Valtiovarainministeriön julkaisuja 11/2013. Verkkodokumentti. http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/08_muut_julkaisut/20130408Enemmae/perhe_NETTI.pdf. Luettu 1.12.2013.
- 46 Sitolahti, Terttu 1999. Kahden terapeutin yhteistyö ryhmäpsykoterapiassa: sen mahdollisuudet ja umpikujat. Teoksessa Arppo, Maarit – Pölönen, Ritva – Sitolahti, Terttu (toim.): Ryhmäpsykoterapian perusteet 4. painos. Helsinki: Yliopistopaino. 148–167.
- 47 Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämissuunnitelma (Kaste) 2012-2015. Toimeenpanosuunnitelma. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2012:20. Verkkodokumentti. http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=5197397&name=DLFE-23137.pdf. Luettu 20.10.2013.
- 48 Sosiaali- ja terveysministeriön tulevaisuuskatsaus 2014. Hyvinvointi on toimintakykyä ja osallisuutta. Sosiaali ja terveysministeriön julkaisuja 2014: 13. Verkkodokumentti. http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=9882186&name=DLFE-31918.pdf Luettu 2.11.2014.

- 49 Kuntoutusselonteko 2002. Sosiaali- ja terveysministeriö 2002. Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle. Verkkodokumentti. <http://pre20031103.stm.fi/suomi/eho/julkaisut/kuntselonteko2002/kselte02.pdf>. Luettu 5.10.2013.
- 50 Suikkanen, Asko 2008. Arvioinnin avaimia kuntoutuksen lukkoihin. Teoksessa Mäkitalo, Jorma – Turunen, Jari – Vilkkumaa, Ilpo (toim.): Vaikuttavuus muutoksessa. Oulu: Verve. 99-108.
- 51 Toikko, Timo – Rantanen, Teemu 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy- Juvenes Print.
- 52 Tuomi, Jouni – Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5. uudistettu laitos. Jyväskylä: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- 53 Tuomi, Jouni – Sarajärvi, Anneli 2012. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 9.uudistettu laitos. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- 54 Vilka, Hanna 2005. Tutki ja kehitä. Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- 55 Vilkkumaa, Ilpo 2012. Miten kuntoutumisen yksilöllinen merkityksellisyys syntyy? Verkkodokumentti. http://www.kuntoutusportti.fi/portal/fi/ajankohtaista/tata-kin_voisi_tutkia/?bid=836 Luettu 2.2.2014.
- 56 Virtainlahti, Sanna 2009. Hiljaisen tietämyksen johtaminen. Helsinki: Talentum.
- 57 Von Wendt, Lennart 2001. Lastenneurologinen kuntoutus. Teoksessa Kallanranta, Tapani-Rissanen, Paavo-Vilkkumaa, Ilpo (toim.): Kuntoutus. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim. 398-411.
- 58 Vuorela, Mika – Aalto, Inkeri 2011. Häpeäleima tekee elämästä raskaan. Teoksessa Korkeila, Jyrki – Joutsenniemi, Kaisla – Sailas, Eila – Oksanen, Jorma (toim.) Irti häpeäleimasta. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.32-37.

Ensimmäisen kehittämistehtävän aineisto

Ryhmäkäytännön nykytilan kuvaus moniammatillisen työryhmän näkökulmasta

SWOT-analyysi ryhmäkäytännön nykytilasta

Nuorten ryhmähaastattelun runko

Ryhmähaastattelussa oli kaksi pääteemaa: 1) Mitä merkitystä ryhmään ohjautumisella on nuorille 2) Mitä merkitystä ryhmän toteutuksella on nuorille. Alla on kuvattu tarkentavat apukysymykset teemoittain:

Ryhmään ohjautuminen

- missä ajatus ryhmään ohjautumisesta syntyi, mistä tai keneltä sait tiedon ryhmästä
- oliko tarjolla vaihtoehtoja, mikä oli sinulle tärkeää ryhmään ohjautumisessasi, mitä olisit toivonut, millaisia huolen aiheita ryhmään ohjautumiseesi liittyi
- ryhmäesite: saitko esitteen ryhmästä, koitko saavasi siitä jotain hyötyä/haittaa, mitä olisit toivonut
- alkuhaastattelu: mitä ajattelet sen merkityksestä, minkä koit alkuhaastattelussa tärkeänä, mitä olisit toivonut, jäitkö miettimään sen jälkeen jotain asiaa, vaikuttiko alkuhaastattelu ryhmään osallistumispäätökseesi – millä tavalla
- miten teit ryhmään osallistumispäätöksesi: itsenäisesti, jonkun suosittamana – kenen, keskustelitko ryhmään osallistumisesta huoltajiesi kanssa, koitko pakkoa – kenen taholta, mitä olisit toivonut, mikä oli turhaa

Ryhmän toteutus

- tiedätkö ryhmän tavoitteen /tavoitteet, mikä merkitys ryhmän tavoitteella/tavoitteilla on sinulle, oletko määritellyt omat tavoitteesi ryhmään osallistumiselle – oletko keskustellut niistä jonkun kanssa - kenen, onko niitä kirjattu, mitä olisit toivonut
- miten huoltajasi ovat suhtautuneet ryhmään osallistumiseesi, oletko saanut heiltä tukea, oletko keskustellut ryhmästä heidän kanssaan, mitä olisit toivonut
- oletko voinut vaikuttaa ryhmän sisältöön ja/tai toteutukseen - miten, mikä merkitys sillä oli sinulle, mitä muuta olisit toivonut
- mitä ajattelet ryhmän käytännön järjestelyistä/ konkreettisista puitteista: tilat, välineet, ryhmän koko, sukupuolijakauma, aikataulu, yksittäisten ryhmäkertojen kesto, ryhmäprosessin pituus, ohjaajien osuus, mikä merkitys em. on sinulle, mikä on ollut tärkeää, mitä olisit toivonut
- millaisena olet kokenut ryhmään tulemisen – mikä on auttanut siinä, mitä haasteita olet kokenut, millaisena olet kokenut ryhmän ilmapiirin

- mikä on yhdistänyt sinua muihin ryhmänjäseniin, oletko tuntenut itsesi hyväksytyksi, oletko tullut kuulluksi, oletko voinut ilmaista ajatuksiasi ryhmässä, oletko oppinut jotain
- miten tämä ryhmäkokemus eroaa aiemmista ryhmäkokemuksistasi
- kerro joku asia, minkä olet kokenut epäonnistuneen ryhmässä ja jota olet jäänyt miettimään jälkikäteen
- mitä ajattelet saaneesi ryhmästä, miten voit hyödyntää ryhmän antia jatkossa omassa elämässäsi, mitä muuta olisit toivonut
- mitä muuta haluaisit sanoa

Näyte toisen kehittämistehtävän aineiston analyysistä

Mikä ryhmäkäytännössä on merkityksellistä nuorten näkökulmasta

Pelkistetty ilmaisu	Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
Ryhmä on yksityinen asia ja olen tyytyväinen, että vanhemmat eivät ole kertoneet asiasta koululle.	Vanhempien ymmärrys	Lähiympäristön henkinen tuki	Ryhmään osallistuminen
Opettajat ovat suhtautuneet kannustavasti, mikä on ollut tärkeää ja tosi kiva.	Opettajien kannustus tärkeää		
Isä on joskus tuonut ryhmään. Vanhemmat ovat auttaneet kyytien kanssa ja koululle tiedottamisessa. Vanhemmat ovat tukeneet ja kertoneet opettajalle poissaoloista. Koululle tiedottaminen ja vanhempien tuki vähentää ryhmään osallistumiseen mahdollisesti liittyviä ongelmia.	Vanhemmat apuna ryhmään kulkemisessa ja koululle tiedottamisessa		
Minulle kerrottiin ryhmästä erikseen ja annettiin myös esite.	Suullista tietoa ja esite ryhmästä	Ennakkotieto ryhmästä	Ryhmästä tiedottaminen
Esite auttoi ryhmän esittelyssä vanhemmille.	Esitteestä apua ryhmästä kertomisessa kotona		
Keskustelu ryhmän ohjaajien kanssa ennen ryhmän alkua, minkälaiseen ryhmään voisin sopia, mutta ei mitään haastattelua.	Suullista tietoa ryhmistä		
Ennen ryhmää olisin halunnut tietää keitä muita tai kuinka monta nuorta siihen tulee.	Puutteellinen ennakkotieto muista ryhmän jäsenistä ja ryhmän koosta	Puutteellinen ennakkotieto	
Ei ollut käytössä esitettä tai selailaista.	Ei kirjallista materiaalia ryhmästä		
Haastattelussa annettiin tietoa ryhmästä ja sen kokoonpanosta.	Haastattelussa annettiin tietoa	Haastattelu	
Haastattelu helpotti omien tavoitteiden päättämistä, mitä tahtoo tai odottaa sieltä. Haastattelussa kysyttiin vaikeuksista ja missä haluaisi kehittyä.	Haastattelu auttoi omien tavoitteiden asettamisessa		
Haastattelun ansiosta menin ryhmään. Haastattelu vaikutti hiukan lopulliseen ryhmään osallistumispäätökseen.	Haastattelu vaikutti ryhmään osallistumispäätökseen		

Näyte kolmannen kehittämistehtävän aineiston analyysistä

Kuvaus hyvästä, yhtenäisestä nuorille merkityksellisestä ryhmäkäytännöstä moniammatillisen työryhmän näkökulmasta

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka	Päälouokka
<p>Esite ja kaikki ennakkotieto ryhmästä on tärkeää.</p> <p>Ryhmän ohjaajien ei ole aina mahdollista osallistua hoitokokouksiin, joten esitteen painoarvo ryhmän esittelyssä on tosi iso.</p> <p>Yhteismittainen esite jokaisesta ryhmästä jatkossa on tarpeen.</p> <p>Auttaisivatko yhdenmukaisesti laaditut ja perusasiat sisältävät esitteet ryhmien esittelyssä?</p> <p>Esite olisi varmaan paras lähtökohta, jolla saadaan rekrytointiinkin alkutietoa.</p>	Esite auttaa ryhmästä tiedottamisessa	Ryhmäesite	Ryhmän koostaminen
<p>Esitteessä olisi tärkeä olla myös maininta, että onko mahdollisuus jatkoryhmiin.</p> <p>Ryhmäesitteessä tulee olla ryhmän tavoitteet ja niiden lisäksi voi olla nuoren omat erityistavoitteet. Silloin ostaja tietää, mitä tulee tekemään siinä.</p> <p>Nuorten osallisuus on hyvin huomioitu tälläkin hetkellä ryhmässä, mutta se on hyvä kirjata, kun nuoret korostivat, että on tärkeää, että saa vaikuttaa.</p>	Esitteen sisältö ryhmää kattavasti kuvaava		
<p>Pitäisikö ajatus ryhmästä esitellä hokossa, kun kaikki ovat paikalla?</p> <p>Hokossa voi olla paikalla henkilöitä, jotka eivät välttämättä tiedä ryhmästä tai osaa kertoa siitä. Pitäisikö ryhmän ohjaaja kutsua hokoon kertomaan ryhmästä?</p> <p>Pitäisikö hokossa ”myydä” ryhmä puhumalla ja kertomalla?</p>	Hoitokokouksen (hoko) hyödyntäminen ryhmän esittelyssä ja tiedottamisessa	Suullinen alkutieto	
<p>Alkuun kannattaa satsata ja että vanhemmatkin ovat myös paikalla.</p>	Nuoren ja hänen läheistensä tapaaminen ja tiedottaminen		
<p>Scit ryhmässä meillä on ollut vanhempien infot muutaman ryhmäkerran jälkeen, joissa vanhemmille kerrotaan ryhmän tavoitteet, mitä ryhmässä tehdään ja vanhemmilla on mahdollisuus ihmetellä ja kysyä tai asettaa tavoitteita nuorensa puolesta tms.</p> <p>Vanhempien infot motivoivat vanhempia tukemaan nuoria ryhmään osallistumisessa.</p> <p>Vanhempien infot lisäävät vanhempien ymmärrystä ryhmästä ja sen tavoitteista.</p> <p>Tulisiko scit-ryhmissä käytössä olleet vanhempien infot ryhmän alussa ja lopussa siirtää kaikkien ryhmien käytännöksi?</p> <p>Vanhempien info voisi olla jatkossa hyvä fysioterapiaryhmässä tukemassa työskentelyä.</p>	Vanhempien tiedottaminen ryhmän käytänteistä ja tavoitteista	Ryhmän ohjaajien henkilökohtainen tiedon vaihtaminen nuoren ja vanhempien kanssa	
<p>Haastattelun merkitys on tosi tärkeä ryhmän alussa.</p> <p>Haastattelulla on merkitystä nuorelle.</p> <p>Nuoren ja vanhempien on tärkeä saada tietoa suoraan ryhmän ohjaajalta, koska muiden kertomana se on toisen käden tietoa, vaikka olisi esitekin.</p> <p>Aikataulullisesti ohjaajien ei ole mahdollista osallistua jokaisen hoitokokouksiin, joten se on varmaan haastattelu, missä ryhmästä keskustellaan.</p>	Haastattelussa nuorella mahdollisuus saada tietoa ja tavata ryhmän ohjaajat		

<p>Joillekin nuorille on tärkeää saada vanhemmilta lupa ryhmään osallistumiseen.</p> <p>Samoin me ajattelemme lääkeshoidostakin, että ei aloiteta ilman vanhempien lupaa. Ja samalla osoitetaan, että kunnioitetaan vanhempia ja heidän mielipidettään.</p>	<p>Vanhempien suostumus ja hyväksyntä ryhmälle</p>	<p>Lähiympäristön si- toutumi- nen ja henkinen tuki</p>	<p>Ryhmään si- toutuminen</p>
<p>Vanhempien tuki tärkeä.</p> <p>Perheen, vanhempien ja lähiympäristön (koulu) tuki on tärkeää.</p>	<p>Lähiympäristön tuki</p>		
<p>Se, että ryhmä sopii ajallisesti arkeen, on tärkeää.</p>	<p>Ryhmän ajallinen so- pivuus</p>	<p>Nuoren ryhmään osallistu- miseen vaikutta- vien konk- reettisten tekijöiden huomiointi</p>	
<p>Käytännön asiat, kuten pitkä matka ja sen aiheuttama poissaolo koulusta, on tärkeä ottaa huomioon, kun mietitään motivoiko ryhmä nuorta.</p> <p>Kun konkreettiset asiat ovat kohdallaan, niin ryhmälle on tilaa ja mahdollisuus.</p>	<p>Pitkän matkan ai- heuttama koulusta poissaolo</p>		
<p>Ryhmän kokoaminen, että se on yhteneväinen ja että siellä on muita samankaltaisia kuin itse on tärkeää nuorille.</p> <p>Samankaltaisuus on hirveän tärkeää, että on saman tyyppiset oireilut ja saman tyyppinen ongelma tai jotenkin samalla viivalla.</p> <p>Homogeenisuus ryhmässä pitää jotenkin todella olla.</p>	<p>Ryhmän jäsenten samankaltaisuus huomioitava ko- koamisvaiheessa</p>		
<p>Arvokasta on se, että nuori itse määrittelee, että haluaa jatkaa ryhmässä.</p>	<p>Nuori määrittelee jatkaako ryhmässä</p>	<p>Nuorten kuulemi- nen</p>	
<p>Nuorilla kokemus, että on mahdollisuus vaikuttaa ryhmässä tapahtuvaan toimintaan.</p> <p>Se, että nuoret saa itse vaikuttaa ryhmässä, on tärkeää.</p>	<p>Nuorten vaikutus- mahdollisuudet tär- keitä</p>		
<p>Osallisuutta ajatellen nuoretkin tietävät, että vanhempien kanssa on juteltu vasta sen jälkeen, kun heidän kanssaan on sovittu. Se lisää itsenäisyyttä ja oman elämän hallintaa.</p> <p>Nuorten osallisuuden kokemus on tärkeä.</p>	<p>Nuorten kokemus osallisuudesta tärkeä</p>		